

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność obszaru Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowsza” na lata 2016 - 2023

Troszyn, 2015
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowsza”
Anna Tyszka, Magdalena Czarniak

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Opracowanie LSR współfinansowane ze środków Unii Europejskiej
w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” poddziałanie „Wsparcie przygotowawcze”
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

**STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ
SPOŁECZNOŚĆ OBSZARU STOWARZYSZENIA LOKALNA
GRUPA DZIAŁANIA „ZAŚCIANEK MAZOWSZA”
NA LATA 2016 – 2023 (LSR)**

przyjęta Uchwałą Nr XIII/1/2015 XIII Walnego Zebrania Członków
Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski”
z dnia 28 grudnia 2015 roku
w sprawie zatwierdzenia Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność
obszaru Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski”
na lata 2016 -2023

opracowana przez:

Dyrektora biura LGD: Anna Tyszka
Doradcę ds. projektów – asystenta dyrektora: Magdalena Czarniak

Zespół ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju w składzie:

Marzena Borkowska, Agnieszka Chelstowska- Wierzba, Grzegorz Długokęcki, Beata Fidura,
Wiesław Frydrych, Joanna Gryczka, Beata Jakubowska, Marzena Jastrzębska, Jadwiga Kowalczyk,
Barbara Kuczyńska, Beata Kulas, Zenon Mierzejewski, Barbara Opęchowska, Beata Ostaszewska,
Małgorzata Płóciennik, Katarzyna Pons, Marzena Przeździecka, Marek Radecki, Anna Sadowska,
Edmund Szablowski, Jolanta Zera, Krzysztof Żebrowski

przy współpracy:

Centrum Kultury w Troszynie, Gmina Czerwin, Gmina Goworowo, Gmina Rzekuń,
Gmina Rzewnie, Gmina Troszyn, Gminny Ośrodek Kultury,
Sportu i Rekreacji w Goworowie, Gminny Ośrodek Kultury w Czerwinie,
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Goworowie,
Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego Oddział w Ostrołęce,
Ośrodek Pomocy Społecznej w Troszynie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzekuniu,
Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzewniu, Ośrodek Pomocy Społecznej w Czerwinie,
Wojewódzki Urząd Pracy Filia w Ostrołęce, Powiatowy Urząd Pracy w Ostrołęce

z udziałem lokalnej społeczności

Troszyn, 28 grudnia 2015

<u>I. CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA</u>	5
1. FORMA PRAWNA I NAZWA STOWARZYSZENIA	5
2. OBSZAR	5
3. POTENCJAŁ LGD	8
3.1. OPIS SPOSOBU POWSTANIA I DOŚWIADCZENIE LGD	8
3.2. REPREZENTATYWNOŚĆ LGD	9
3.3. POZIOM DECYZYJNY – RADA	10
3.4. ZASADY FUNKCJONOWANIA LGD	11
3.5. POTENCJAŁ LUDZKI LGD A REGULAMINY RADY, ZARZĄDU, BIURA	12
<u>II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR</u>	12
1. OPRACOWANIE LSR Z UDZIAŁEM SPOŁECZNOŚCI	12
2. ZASADY UDZIAŁU SPOŁECZNOŚCI W REALIZACJI LSR	17
<u>II. DIAGNOZA I OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI</u>	17
1. SPOŁECZEŃSTWO	17
2. RYNEK PRACY	23
3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I ROLNICTWO	26
4. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I KULTURALNA	30
5. DOSTĘPNOŚĆ LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI DO PODSTAWOWYCH USŁUG	33
<u>IV. ANALIZA SWOT</u>	34
<u>V. CELE I WSKAŹNIKI</u>	39
<u>VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU</u>	52
<u>VII. PLAN DZIAŁANIA</u>	53
<u>VIII. BUDŻET LSR</u>	56
<u>IX. PLAN KOMUNIKACJI</u>	57
<u>X. INNOWACYJNOŚĆ – JEŚLI DOTYCZY</u>	64
<u>XI. ZINTEGROWANIE</u>	64
<u>XII. MONITORING I EWALUACJA</u>	68
<u>XIII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO</u>	75
<u>SPIS RYCIN</u>	76
<u>SPIS TABEL</u>	76
<u>BIBLIOGRAFIA</u>	78

**Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność obszaru
Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski”
na lata 2016-2023**

LGD – Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski”;

Strategia/LSR – Strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność obszaru działania LGD na lata 2016 - 2023;

Obszar LGD – Obszar gmin: Czerwin, Goworowo, Rzekuń, Rzewnie i Troszyn objęty działaniami LGD;

Rozporządzenie LSR – Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;

Rozporządzenie o współpracy – Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 października 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;

RPO – Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014-2020

RLKS – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność;

Ustawa RLKS – Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem społeczności (Dz. U. z 2015 r. poz. 378);

Rozporządzenie 1303 – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006;

Wytyczne MRiRW – Wytyczne Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi Nr 1/1/2015 z dnia 4 grudnia 2015 r. w zakresie jednolitego i prawidłowego wykonywania przez lokalne grupy działania zadań związanych z realizacją strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;

Poradnik dla LGD – Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020.

I. CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA

LGD „Zaścianek Mazowska” to organizacja pozarządowa zrzeszająca zarówno podmioty z sektorów: społecznego, publicznego i gospodarczego, jak również mieszkańców reprezentujących różne grupy społeczne. Należy podkreślić, że dzięki powstaniu LGD w 2008 roku, obszar zyskał organizację będącą platformą porozumienia i dialogu społecznego. LGD obejmuje stosunkowo niewielki obszar pod względem powierzchni oraz liczby mieszkańców, co stanowi ogromny atut organizacji pozwalający na prawdziwie oddolne podejście i szerokie włączenie społeczne w tworzenie i realizację niniejszej strategii. Funkcjonowanie LGD w okresie programowania 2007-2013 pozwoliło na wypracowanie pozytywnego wizerunku stowarzyszenia wśród opinii publicznej, a tym samym przełożyło się na wysoki stopień zaufania publicznego do organizacji.

1. FORMA PRAWNA I NAZWA STOWARZYSZENIA

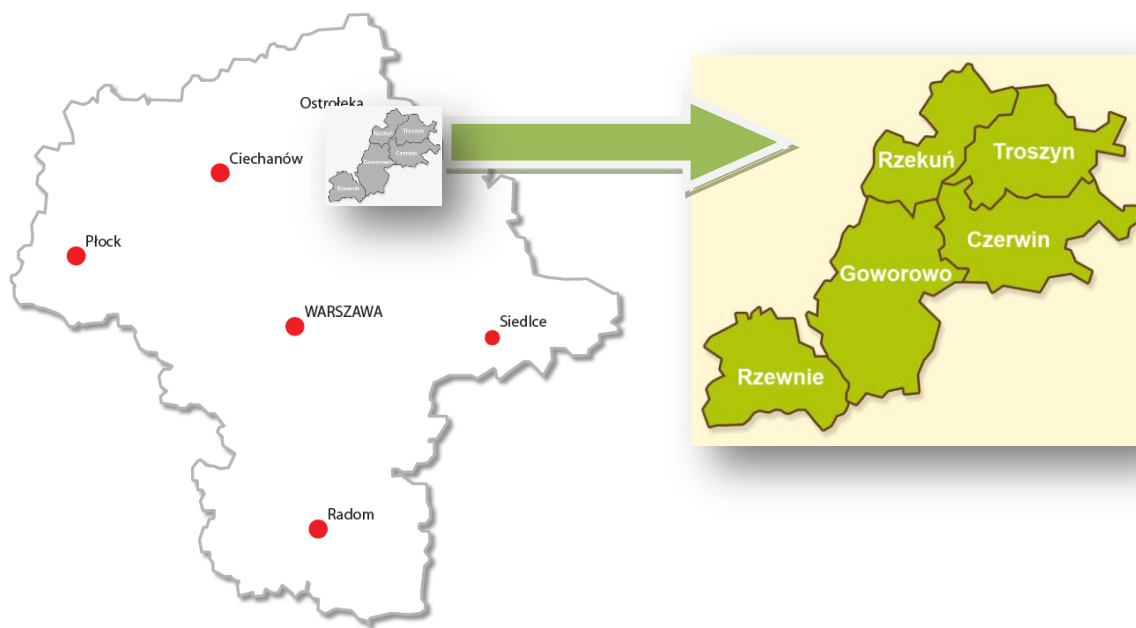
Formą prawną partnerstwa, jakim jest LGD, od początku jej powstania jest stowarzyszenie „specjalne”¹ posiadające osobowość prawną.

Organizacja funkcjonuje pod nazwą Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowska”, która odzwierciedla jej szczególny charakter prawny oraz trafnie odwołuje się do tożsamości lokalnej społeczności związanej z specyficzną dla obszaru strukturą dawnych mieszkańców składającą się w znacznym odsetku z drobnej szlachty (Samsonowicz, 2014).

2. OBSZAR

LGD obejmuje swoim działaniem teren sąsiadujących ze sobą pięciu gmin: Czerwin, Goworowo, Rzekuń, Rzewnie i Troszyn. Gminy znajdują się na terenie województwa mazowieckiego. Cztery z nich położone są w południowej części powiatu ostrołęckiego, natomiast Gmina Rzewnie położona jest w południowo – wschodniej części powiatu makowskiego. Łączna powierzchnia obszaru LGD wynosi 793 km², co stanowi 2,23 % powierzchni województwa mazowieckiego. Liczba ludności LGD to 31 527 osób. Podstawowe informacje na temat gmin tworzących obszar LGD przedstawia poniższa tabela.

¹ Ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Dz. U. z 2013 r., poz. 173 j.t., art. 15

Ryc. 1. Mapa obszaru objętego LSR

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 1. Zestawienie podstawowych informacji o gminach tworzących obszar LGD

Lp.	Województwo	Powiat	Gmina	Rodzaj gminy	Obszar do objęcia LSR	TERYT	Powierzchnia [km ²]	Liczba mieszkańców
1	mazowieckie	ostrołęcki	Czerwin	wiejska	cała gmina	1415032	170	5 167
2		ostrołęcki	Goworowo	wiejska		1415042	219	8 640
3		ostrołęcki	Rzekuń	wiejska		1415102	136	10 094
4		makowski	Rzewnie	wiejska		1411082	112	2 707
5		ostrołęcki	Troszyn	wiejska		1415112	156	4 919
Razem							793	31 527

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego Departamentu Metodologii i Standardów Rejestrów. „Publikacja Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2014 roku”, Warszawa 2014

Charakterystyczna dla obszaru LGD jest zwarta zabudowa miejscowości, co również świadczy o szlacheckim charakterze obszaru LGD, były to niegdyś tzw. Zaścianki. Dane pokazują, że są to niewielkie, ale liczne miejscowości.

Tabela 2. Liczba i wielkość miejscowości LGD

Nazwa Gminy	Liczba miejscowości	Ludność
Gmina Czerwin	46	113
Gmina Goworowo	45	198
Gmina Rzekuń	23	443
Gmina Rzewnie	24	114
Gmina Troszyn	41	121
Obszar LGD	179	198

Źródło: Opracowanie własne

Obszar LGD odznacza się wysokimi walorami przyrodniczymi, teren gmin wchodzących w skład LGD położony jest w dorzeczu rzeki Narew, środkowego biegu rzeki Orz, między zlewiskami rzek Ruż i Czeczotka oraz pokryty w ponad 20% kompleksami leśnymi. Obszary te ze względu na swój naturalny i nieuregulowany charakter stanowią potencjał do rozwoju turystyki i aktywnego wypoczynku na łonie natury w czystym środowisku obszarów wiejskich. Takie środowisko sprzyja występowaniu bogatej flory i fauny. Lasy i doliny rzek są doskonałym miejscem żerowania i lęgu wielu gatunków ptaków, w tym chronionych żurawi oraz występowania dzikiej zwierzyny tj. dzików, łosi, saren, zajęcy, lisów. Sprzyja to występowaniu terenów łowieckich. Lasy to przede wszystkim bory sosnowe z udziałem brzozy, w podszyciu leszczyna, jałowce, borówki czarne, wrzosy, mchy. Lasy olszowe występują w małych ilościach, punktowo w dolinach rzek. Gatunkiem dominującym na całym obszarze jest sosna.

Warunki klimatyczne obszaru LGD nie przejawiają cech szczególnych, różniących się stanowczo od warunków pozostałej części województwa mazowieckiego. Jednak należy zwrócić uwagę na zmiany klimatyczne, dokonujące się w całej Europie i występujące w związku z nimi anomalie pogodowe: huragany, trąby powietrzne, duże wahania temperatury, gwałtowne opady i długotrwałe susze. Dlatego należy uwzględnić działania zapobiegające zmianom klimatu.

Gleby występujące na obszarze LGD należy ogólnie zaliczyć do gleb mało urodzajnych. Natomiast bogactwem naturalnym obszaru pięciu gmin zrzeszonych w LGD są złoża piasku kwarcowego, żwiru oraz torfu, nie są to jednak surowce o ważnym znaczeniu gospodarczym. Złoża te są wykorzystywane głównie na potrzeby lokalne. Niemniej jednak należy podkreślić, że pomimo małej skali wydobycia wzmacniają one spójność gospodarczą obszaru, tworząc miejsca pracy – głównie sezonowej i przyczyniając się do rozwoju lokalnej drobnej przedsiębiorczości.

Wartym zaznaczenia jest dziedzictwo historyczne i kulturowe mieszkańców członkowskich gmin LGD, co jeszcze mocniej wskazuje na spójność obszaru. Tereny te posiadają bogate i ciekawe tradycje związane z występującą tu niegdyś w znacznym odsetku szlachtą. Kultura nie zawsze doceniana i kultywowana, obecnie daje szansę na podkreślenie wyjątkowości i odrębności obszaru od sąsiednich kultur, a tym samym wzrost jego atrakcyjności. Materialna kultura związana jest z występowaniem znacznej ilości miejsc i obiektów historycznych i archeologicznych, które stanowią atrakcje dla osób zainteresowanych turystyką poznawczą i wypoczynkową. Należy wyróżnić obiekty zabytkowe tj. zespoły pałacowo-parkowe, kościoły, kaplice cmentarne, a także miejsca archeologiczne, w tym: kamienne kręgi czy kurhany, których powstanie datuje się na okres wczesnych wpływów rzymskich. To wszystko może stanowić materiał do budowania

potencjału turystycznego obszaru oraz podniesienia jego atrakcyjności osadniczej. Ponadto podkreślenie tożsamości lokalnej może przyczynić się do wzrostu lokalnego patriotyzmu obrazującego się rozpoczynaniem działalności na obszarze LGD oraz osiedlaniem, przeciwdziałaniem migracji.

Reasumując, obszar LGD posiada ogromny, niewykorzystany potencjał. Należy go dostrzec i mądrze wykorzystać na rzecz jego rozwoju.

3. POTENCJAŁ LGD

LGD jako organizacja odpowiedzialna za realizację strategii spełnia najwyższe standardy determinujące odpowiednią jakość interwencji określonej w niniejszym dokumencie strategicznym. Wykwalifikowany personel, odpowiedzialne władze, odpowiednie wyposażenie i warunki lokalowe, zastosowane, wewnętrzne rozwiązania proceduralne, wysoka partycypacja lokalnej społeczności oraz współpraca z podmiotami z obszaru LGD i partnerami to główne zasoby, jakimi dysponuje LGD. Przemawiają one za pozytywną oceną potencjału LGD.

3.1. OPIS SPOSOBU POWSTANIA I DOŚWIADCZENIE LGD

LGD powstała jako partnerstwo trójsektorowe działające na rzecz rozwoju obszaru gmin Czerwin, Goworowo i Troszyn. 11 grudnia 2008 roku Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie dokonał rejestracji LGD w Krajowym Rejestrze Sądowym pod numerem 0000319539.

Mając na uwadze pozytywny wpływ na rozwój obszaru, jaki może przynieść realizacja inicjatywy Leader, przedstawiciele samorządów gminnych, kolejno: Gminy Troszyn, Gminy Goworowo i Gminy Czerwin, podjęli działania na rzecz budowania partnerstwa i utworzenia lokalnej grupy działania. Szczególną rolę odegrał Wójt Gminy Troszyn – Edwin Mierzejewski, który swoim zaangażowaniem i determinacją istotnie przyczynił się do założenia stowarzyszenia oraz skutecznego wnioskowania o wybór LGD do realizacji LSR w okresie programowania 2007-2013.

W kolejnych latach do partnerstwa dołączyła Gmina Rzekuń (rok 2011) oraz Gmina Rzewnie (rok 2015), dzięki czemu powstał spójny pod względem geograficznym, zbliżony kulturowo, społecznie i gospodarczo obszar aktualnie objęty działalnością LGD „Zaścianek Mazowski”.

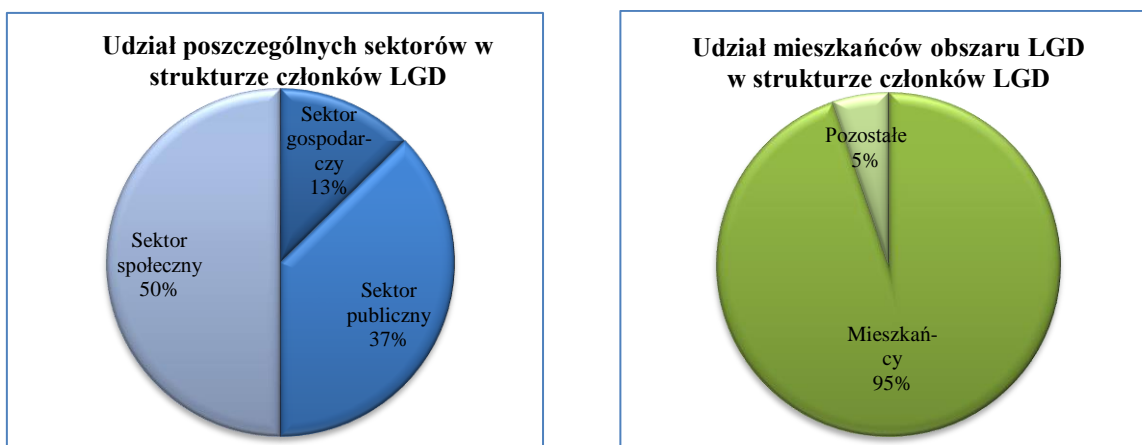
W związku z tym, iż LGD kontynuuje swoją działalność w kolejnym okresie programowania 2014-2020 kadry LGD posiadają bogate doświadczenie i wiedzę w zakresie wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych. Zarówno organy, jak i pracownicy biura, stanowią ogromny potencjał LGD, który w znacznym stopniu przyczynił się do właściwego i efektywnego wdrażania LSR w latach 2009-2015, co skutkowało wysokim wykorzystaniem budżetu (97%) oraz osiągnięciem wskaźników LSR. Wypracowane mechanizmy zarządzania procesem wdrażania interwencji prowadzonej w ramach LSR oraz doświadczenie poszczególnych osób zaangażowanych w ten proces przyczyniły się do zbudowania zaufania społecznego oraz pozytywnego

wizerunku LGD, jako instytucji wspierającej zarówno mieszkańców jak i podmioty na obszarze LGD w szerokim zakresie, często wykraczającym poza ramy Leader-a.

W nowym okresie programowania LGD będzie miała możliwość skumulowania wysiłków na rzecz udoskonalania wypracowanych metod oraz rozwiązań, które przyczyniają się do skutecznego wdrażania opracowanej strategii, a dzięki nawiązanej sieci kontaktów i współpracy stanie się istotnym partnerem lokalnej społeczności.

3.2. REPREZENTATYWNOŚĆ LGD

LGD „Zaścianek Mazowska”, dzięki możliwościom stworzonym przez wdrożenie inicjatywy Leader, stała się organizacją silnie zakorzenioną w lokalnej społeczności obszaru gmin członkowskich. Dynamicznie rozwijająca się zarówno pod względem potencjału organizacyjno – administracyjnego oraz wizerunkowo, jak i zaangażowania lokalnej społeczności i podmiotów z obszaru działania LGD, o czym świadczy wzrost liczny członków LGD o blisko 60%. Obecnie skład członków LGD wynosi 134 osoby, reprezentujące różne grupy interesów, środowiska społeczne i zawodowe, podmioty, a tym samym różne sektory. Podkreślić należy, że 95 % Członków LGD to mieszkańcy obszaru.

Ryc. 2. Sektorowość członków LGD
Źródło: Opracowanie własne

Największą grupę stanowią osoby deklarujące przynależność do sektora społecznego. Są to zarówno organizacje pozarządowe, co prawda nieliczne ze względu na specyfikę obszaru związaną z małą aktywnością społeczeństwa Zaścianka w zakresie zrzeszania się i tworzenia takich organizacji, oraz przedstawiciele różnych grup społecznych np. koła gospodyń wiejskich, rady sołeckie, koła zainteresowań, grupy samopomocowe.

Kolejną grupą jest sektor gospodarczy. Przedstawiciele biznesu nieco ostrożniej angażują swój czas w działalność społeczną, jaką jest członkostwo w LGD. Jednak dzięki ciągłym działaniom mającym na celu włączenie nowych grup zawodowych i branż biznesu LGD rejestruje powolny wzrost sektora gospodarczego w strukturze członków LGD. Należy podkreślić, iż wśród członków LGD znaczną grupę stanowią również rolnicy, którzy jednak często deklarują przynależność do sektora społecznego ze względu na prowadzoną działalność w tym zakresie np. pełnienie funkcji sołtysa, czy innych społecznych funkcji.

Sektor publiczny to przedstawiciele 5 gmin, które tworzą obszar LGD, ale również osoby powiązane w różny sposób z tym sektorem. Dużą część tej grupy stanowią urzędnicy administracji samorządowej, dyrektorzy szkół, czy innych jednostek publicznych. Ta grupa odegrała znaczną rolę we właściwym, zgodnym z przepisami prawa zarządzaniu LGD.

Ta swoista symbioza różnych sektorów i grup interesu przyczynia się do wysokiej poziomu reprezentatywności LGD oraz tworzenia sprzyjających warunków do zawiązywania różnego rodzaju partnerstw w obrębie danego sektora, międzysektorowych i międzygminnych

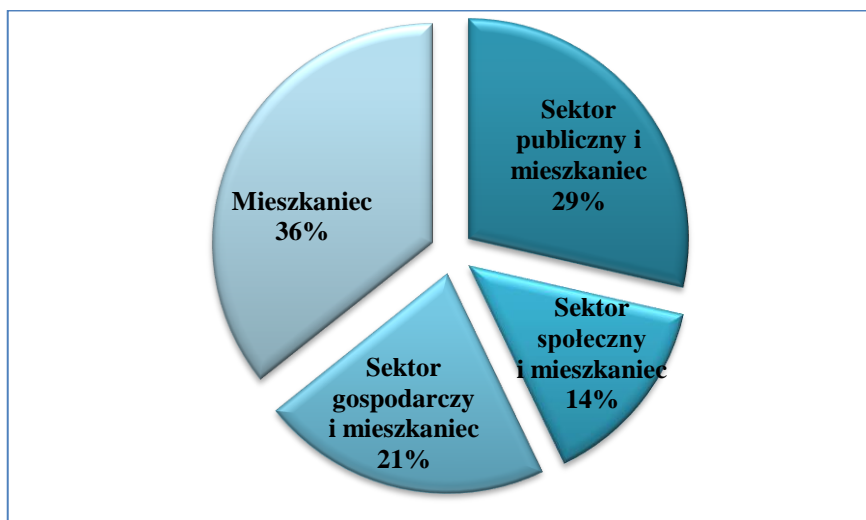
Reasumując LGD powinna włączyć swoich członków i parterów we wdrażanie, monitoring i ewentualną aktualizację strategii. Dostrzega również konieczność włączenia przedstawicieli grup defaworyzowanych i przeanalizowania pod tym kątem członków LGD, dla podejmowania właściwych działań skierowanych na rzecz tych grup.

3.3. POZIOM DECYZYJNY – RADA

Za decyzje w sprawie oceny i wyboru operacji w ramach LSR odpowiedzialna jest Rada LGD – organ decyzyjny powołany przez Walne Zebranie Członków na podstawie obowiązującego Statutu oraz Regulaminu Rady.

Skład Rady może liczyć od 9 do 15 członków. Zapisy Statutu i Regulaminu Rady gwarantują, że minimum połowa członków organu posiada doświadczenie w zakresie realizacji projektów dotyczących rozwoju obszarów wiejskich oraz zamieszkuje obszar LGD. Dodatkowo w przypadku zmiany składu organu określono wymóg zapewnienia udziału w Radzie przedsiębiorcy, kobiety, osoby poniżej 35 roku życia, a ponadto sektor publiczny nie może przekroczyć 30% wszystkich członków organu.

Obecny skład Rady spełnia powyższe warunki, a strukturę zadeklarowanych sektorów, jakich poszczególni członkowie Rady są przedstawicielami, przedstawia poniższy wykres.

Ryc. 3. Struktura składu Rady LGD

Źródło: Opracowanie własne

Aby zapewnić wybór operacji bez dominacji jakiejkolwiek grupy interesu (powyżej 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji przez jedną grupę) i unikanie konfliktu interesów Regulamin Rady LGD zakłada prowadzenie tzw. rejestru interesów członków organu, który pozwoli wychwycić powiązania branżowe, osobowe i sektorowe poszczególnych członków. Dodatkowo dla zapewnienia wysokiej jakości procesu oceny i wyboru operacji, zarówno tych konkursowych, jak i grantowych oraz własnych, LGD opracowała i przyjęła odpowiednie procedury, według których Rada będzie dokonywała wyboru i oceny operacji w ramach LSR oraz regulamin organu decyzyjnego.

3.4. ZASADY FUNKCJONOWANIA LGD

Wprowadzone i stosowane przez LGD rozwiązania formalno-prawne zawierają zakres uregulowań dotyczących zasad funkcjonowania LGD i wdrażania LSR, a tym samym gwarantują poprawność wdrażania LSR.

Tabela 3. Dokumenty wewnętrzne regulujące zasady działania LGD

Lp.	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie	Sposób uchwalania i zmiany dokumentu
1.	Statut	Statut to nadrzędny dokument LGD regulujący podstawowe zasady funkcjonowania stowarzyszenia specjalnego jakim jest LGD tj. określa właściwy organ nadzoru, przewiduje powołanie organu decyzyjnego – Rady, oraz zasady członkostwa osób prawnych i fizycznych; ponadto określa kompetencje poszczególnych organów LGD	Zmiany przygotowuje Zarząd LGD i przedkłada na Walne Zebranie Członków do zatwierdzenia w formie uchwały
2.	Regulamin Pracy Rady LGD	Określone w rozdziale VI LSR	Zmiany przygotowuje Zarząd LGD i przedkłada na Walne Zebranie Członków do zatwierdzenia w formie uchwały
3.	Regulamin Biura LGD	Ustala organizację i porządek w procesie pracy biura LGD oraz związane z tym prawa i obowiązki pracodawcy i pracownika.	Zmiany przygotowywane przez dyrektora biura, konsultowany z pracownikami LGD, uchwalany przez Zarząd LGD
4.	Regulamin Obrad Walnego Zebrania Członków LGD	Reguluje kwestie zwoływania posiedzeń WZC, prowadzenia głosowania oraz wyborów, podejmowania uchwał, zakres zadań komisji oraz prezydium.	Zmiany przygotowywane przez Zarząd, konsultowany z członkami LGD, uchwalany przez Walne Zebranie Członków LGD
5.	Regulamin Komisji Rewizyjnej LGD	Określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji, dokumentowania posiedzeń Komisji.	Zmiany przygotowywane przez Zarząd, konsultowany z członkami LGD, uchwalany przez Walne

			Zebrań Członków LGD
6.	Regulamin Zarządu LGD	Określa szczegółowe zasady zwoływania i organizacji, dokumentowania posiedzeń Zarządu.	Zmiany przygotowywane przez Zarząd, konsultowany z członkami LGD, uchwalany przez Walne Zebranie Członków LGD
7.	Regulamin Wynagradzania Pracowników LGD	Zawiera zasady wynagradzania pracowników LGD.	Zmiany przygotowywane przez dyrektora biura, konsultowany z pracownikami LGD, uchwalany przez Zarząd LGD
8.	Procedura naboru pracowników	Określa zasady naboru pracowników oraz wymagania co do kwalifikacji i doświadczenia, które będą gwarantowały właściwe funkcjonowanie biura LGD.	Zmiany przygotowywane przez dyrektora biura, uchwalany przez Zarząd LGD
9.	Regulamin Zamówień Publicznych	Określa zasady udzielania zamówień ze środków publicznych.	Zmiany przygotowywane przez dyrektora biura, uchwalany przez Zarząd LGD
10.	Instrukcja Kancelaryjna wraz z Jednolitym Rzeczowym Wykazem Akt LGD	Reguluje prowadzenie uporządkowane dokumentacji, jej archiwizacji, obieg dokumentów, obsługę korespondencji.	Zmiany przygotowywane przez dyrektora biura, uchwalany przez Zarząd LGD

3.5. POTENCJAŁ LUDZKI LGD A REGULAMINY RADY, ZARZĄDU, BIURA

Głównym czynnikiem decydującym o poprawnym wdrażaniu strategii jest zaangażowanie w cały proces osób o odpowiednich kompetencjach. Spełnienie odpowiednich kwalifikacji i doświadczenia przez pracowników biura, które również odpowiada zakresowi merytorycznemu LSR gwarantują adekwatne do obowiązków wymagania. Należy również podkreślić, że LGD stworzyła stabilne warunki zatrudnienia, co przyczyniło się do zatrzymania wykwalifikowanej i doświadczonej kadry w LGD. Ponadto Regulamin Rady gwarantuje, że Rada w 50% składa się z osób wykazujących się doświadczeniem w zakresie realizacji projektów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich.

II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

1. OPRACOWANIE LSR Z UDZIAŁEM SPOŁECZNOŚCI

Strategia została wypracowana przy aktywnym udziale lokalnej społeczności. Przełożyło się to na właściwe określenie obszarów problemowych oraz adekwatnych metod ich rozwiązania przy zastosowaniu odpowiednich narzędzi wyboru operacji, monitoringu i ewaluacji, a także sposobów komunikacji z lokalną społecznością. LGD dołożyła również starań, aby włączyć w cały proces tworzenia strategii określone w diagnozie grupy defaworyzowane. Opracowanie strategii było oparte na partnerstwie, dialogu społecznym i partycypacji, co sprzyjało uzyskaniu społecznego konsensusu

i akceptacji rozwiązań prezentowanych w dokumencie, a tym samym wzrosła wartość merytoryczna strategii.

Zgodnie z drabiną partycypacji wskazaną w Poradniku dla administracji publicznej „Planowanie strategiczne” (Dąbrowska Anna, 2012) LGD zastosowała stopnie partycypacji, które w aktywny sposób angażowały społeczność w budowanie strategii na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem strategii:

- ✚ Informowanie – kreowanie świadomości społeczności lokalnej przez dostarczenie informacji o LSR i możliwości włączenia się w proces jej budowania;
- ✚ Wyjaśnianie – edukowanie społeczności lokalnej przez wyjaśnianie i uzasadnianie zastosowanych zapisów w LSR;
- ✚ Konsultowanie – umożliwienie lokalnej społeczności o wyrażenia opinii na temat zapisów LSR;
- ✚ Współdziałanie – współdziałanie lokalnej społeczności oraz uwzględnienie jej stanowiska w procesie opracowywania LSR;
- ✚ Delegowanie – zaangażowanie w proces podejmowania decyzji w sprawie zapisów LSR przedstawicieli lokalnej społeczności.

Przed przystąpieniem do budowania strategii LGD podjęła działania informacyjno-organizacyjne, które pozwoliły w późniejszych etapach uniknąć wielu niepowodzeń. LGD przeprowadziła kampanię informacyjną obejmującą poinformowanie lokalnej społeczności o przystąpieniu do prac nad strategią. Zostały rozesłane informacje wraz z planem spotkań konsultacyjnych do wszystkich sołtysów z obszaru LGD, informacja została zamieszczona na stronie internetowej LGD oraz gmin partnerskich, ponadto dzięki współpracy z mediami informacja pojawiała się zarówno w prasie jak i na portalach internetowych. LGD skorzystała również z pomocy partnerów w całym procesie informowania o budowaniu nowej strategii i możliwości aktywnego udziału społeczności. Znakomicie w tym zakresie wywiązały się ośrodki pomocy społecznej, samorządy gminne, instytucje kultury, MODR o/Ostrołęka, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Biuro Powiatowe w Ostrołęce, Oddział Zamiejscowy Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych w Ostrołęce, Wojewódzki Urząd Pracy Filia w Ostrołęce, Powiatowy Urząd Pracy w Ostrołęce.

W ramach organizacji pracy nad strategią i włączenia społecznego w proces budowania dokumentu, LGD opracowała odpowiedni podział obowiązków i uprawnień zarówno dla pracowników biura, jak i zaangażowanych organów LGD.

Ryc. 4. Proces tworzenia LSR

Źródło: Opracowanie własne

Autorkami LSR są pracownicy Biura LGD, które poprzez wcześniejsze zaangażowanie we wdrażanie strategii na lata 2009-2015 zdobyły odpowiednie doświadczenie i wiedzę z zakresu planowania strategicznego. To, że nowa strategia powinna być opracowana przy jak największym zaangażowaniu doświadczonej kadry LGD stanowi również rekomendacje ewaluacji końcowej (Sadza, 2015, str. 84). Doskonała sieć kontaktów autorek umożliwiła wysoki stopień uspołecznienia opracowywanego dokumentu. Kluczowym elementem udziału społeczności w budowaniu strategii było powołanie przez Walne Zebranie Członków LGD Zespołu ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju. Nabór osób chętnych do udziału w pracach w Zespole był otwarty, jednak, aby zapewnić reprezentatywność Zespołu, LGD skierowało zaproszenie do reprezentantów wszystkich sektorów, przedstawicieli różnych grup społecznych oraz grup interesu. Po zakończeniu naboru Zarząd zatwierdził skład i regulamin pracy Zespołu. W rezultacie w prace nad strategią zostało zaangażowane 22 osoby, którym zostały delegowane uprawnienia w zakresie podejmowania decyzji w sprawie uwzględnienia bądź nie wniosków i uwag z konsultacji społecznych. Podsumowując LGD zapewniła najwyższy stopień partycypacji lokalnej społeczności w procesie budowania strategii.

Zgodnie z wytycznymi, LGD na każdym kluczowym etapie budowania strategii wykorzystwała przynajmniej 4 partycypacyjne metody konsultacyjne. LGD poczyniła starania, aby wykorzystane metody angażowały społeczność w najwyższym stopniu partycypacji. Proces budowania strategii obejmował następujące etapy:

- I. diagnoza i analiza SWOT;
- II. określenie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania;
- III. opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru;
- IV. opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji;
- V. przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR (Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020, 2015).

LGD uznała dwa pierwsze etapy związane z diagnozą i analizą SWOT oraz poszukiwaniem rozwiązań zdiagnozowanych obszarów problemowych jako wymagające

wysokiego włączenia społecznego, zgodnie z metodologią opracowania dokumentów strategicznych. Dlatego właśnie podczas realizacji tego etapu LGD zapewniła wysoki udział społeczeństwa w pracach nad opracowaniem materiału badawczego. LGD zaprosiła również do współpracy instytucje związane z rynkiem pracy oraz wykluczeniem społecznym i ubóstwem. Przedstawiciele m. in. ośrodków pomocy społecznej z obszaru LGD i urzędów pracy wzięli udział w tzw. panelu ekspertów. Paneliści dostarczyli LGD wielu cennych informacji, szczególnie dotyczących grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy oraz wykluczenia społecznego i ubóstwa. Diagnoza obszaru LGD polegała również na przeprowadzeniu 5 spotkań na terenie każdej z gmin, podczas których LGD wykorzystwała innowacyjne metody pracy z lokalną społecznością. Metody warsztatowe wykorzystane na spotkaniach to m. in. tzw. „mapa zasobów”, praca w grupach nad określeniem analizy SWOT, „drzewo problemów i celów”, omówienie i podsumowanie dokonane przez uczestników spotkań. Dodatkowo LGD zdecydowała się spotkać z branżą turystyczną oraz młodzieżą, a danych ilościowych dostarczyła ankieta.

W kolejnym etapie budowania strategii, dotyczącym poszukiwania rozwiązań zdiagnozowanych obszarów problemowych, LGD zastosowała spotkania fokusowe. LGD zaprosiła na oddzielne spotkania sektor społeczny, gospodarczy i publiczny oraz przedstawicieli grup defaworyzowanych. Pozwoliło to na wypracowanie trafnych pomysłów, które wpisywały się w ramy PROW i były adekwatne do przeprowadzonej diagnozy i opracowanej analizy SWOT. Było to możliwe dzięki stworzeniu komfortowych warunków dla jednolitych grup społecznych, charakteryzujących się podobnymi problemami i mających poczucie zrozumienia w swoim środowisku.

Etap dotyczący opracowania kryteriów i procedur wymagał szczególnego podejścia. Nad tak ciężką materią LGD pracowała tzw. metodą World Cafe, która polega na stworzeniu dogodnych warunków do kreatywnej rozmowy i wymiany myśli. Zastosowanie takiej formy pracy ze społecznością okazało się skutecznym narzędziem do opracowania ciekawych, a jednocześnie spójnych z wcześniej wypracowanym materiałem, propozycji zapisów do procedur oraz kryteriów.

Ostatnie dwa etapy wymagały nieco mniejszego poziomu angażowania społecznego. Dlatego w etapie dotyczącym monitoringu i ewaluacji, biorąc również pod uwagę budżet i krótki czas realizacji LGD zwróciła się do lokalnej społeczności z pytaniami ankietowymi. Natomiast przy opracowywaniu planu komunikacji LGD wykorzystwała rekomendacje z ewaluacji końcowej oraz posiłkowała się wywiadami pogłębionymi z wytypowanymi przedstawicielami członków organów LGD, sektorów i grup defaworyzowanych.

Stałym elementem partycypacji, oprócz wymienionych już metod współdziałania społeczności oraz powołanego zespołu, LGD na każdym kluczowym etapie konsultowała opracowane materiały za pośrednictwem strony internetowej LGD oraz podczas spotkań ze społecznością.

Tabela 4. Partycypacyjne metody konsultacji wykorzystane w procesie budowania LSR

Etap	Informowanie	Wyjaśnianie	Współdziałanie	Konsultowanie	Delegowanie
I	Strona internetowa LGD /ciągłe/	Punkt konsultacyjno-informacyjny /środa w godz. 12-16 i piątek w godz. 8-12/	<ul style="list-style-type: none"> – 1 <u>panel ekspertów</u> /dn. 27-10-2015/ – 5 spotkań poświęconych w szczególności analizie słabych i mocnych stron, szans i zagrożeń, a także celów LSR /dn. 25,27,31-08-2015; 03,08-09-2015/ – 1 spotkanie z branżą turystyczną w ramach partnerstwa GOWOR /dn. 16-10-2015/ – 1 spotkanie z młodzieżą /dn. 08-10-2015/ – Ankieta (zwrot 152 ankiety) 	– 1 spotkanie informacyjno-konsultacyjne /dn. 30-10-2015/	– 1 posiedzenie Zespołu ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju /dn. 03-11-2015/
II	Strona internetowa LGD /ciągłe/	Punkt konsultacyjno-informacyjny /środa w godz. 12-16 i piątek w godz. 8-12/	– 4 <u>spotkania fokusowe</u> z przedstawicielami sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego oraz grup defaworyzowanych /dn. 05,10-11-2015/	– 1 spotkanie informacyjno-konsultacyjne /dn. 19-11-2015/	– 1 posiedzenie Zespołu ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju /dn. 24-11-2015/
III	Strona internetowa LGD /ciągłe/	Punkt konsultacyjno-informacyjny /środa w godz. 12-16 i piątek w godz. 8-12/	– 1 <u>World Cafe</u> /dn. 01-12-2015/	– 1 spotkanie informacyjno-konsultacyjne /dn. 26-11-2015/	– 1 posiedzenie Zespołu ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju /dn. 01-12-2015/
IV	Strona internetowa LGD /ciągłe/	Punkt konsultacyjno-informacyjny /środa w godz. 12-16 i piątek w godz. 8-12/	– Ankieta (zwrot 130 ankiet)	– 1 spotkanie informacyjno-konsultacyjne /dn. 03-12-2015/	– 1 posiedzenie Zespołu ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju /dn. 08-12-2015/
V	Strona internetowa LGD /ciągłe/	Punkt konsultacyjno-informacyjny /środa w godz. 12-16 i piątek w godz. 8-12/	– 11 pogłębionych wywiadów indywidualnych	– 1 spotkanie informacyjno-konsultacyjne /dn. 10-12-2015/	– 1 posiedzenie Zespołu ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju /15-12-2015/
Liczba uczestników	37 906 odsłon strony LGD	19 osób	348 + 130 = 478 osób, w tym 79 przedstawicieli grup defaworyzowanych (w ankiecie na etapie diagnozy – 130 osób nie monitorowano grup defaworyzowanych, gdyż nie były one jeszcze określone)	40 osób, w tym 17 przedstawicieli grup defaworyzowanych	22 osoby, w tym 2 przedstawicieli grup defaworyzowanych

Źródło: Opracowanie własne

2. ZASADY UDZIAŁU SPOŁECZNOŚCI W REALIZACJI LSR

Udział lokalnej społeczności w realizacji LSR polegał będzie przede wszystkim na pozyskiwaniu wsparcia. Beneficjentami wsparcia będą grupy docelowe określone w LSR, w tym defaworyzowane. Następnie przedstawiciele tej społeczności będą w sposób przejrzysty i bezstronny dokonywać oceny i wyboru operacji w ramach LSR. Ponadto LGD zaangażuje lokalną społeczność w proces monitoringu, ewaluacji, a także w ewentualną aktualizację LSR. Sprawdzone wzorem z procesu budowania strategii było powołanie reprezentatywnego zespołu roboczego, dlatego również przy jej wdrażaniu zostaną powołane dwa zespoły: ds. monitoringu i ewaluacji oraz ds. aktualizacji LSR. LGD zakłada udział różnych grup społecznych, sektorów oraz przedstawicieli grup defaworyzowanych w składzie zespołów, aby zagwarantować odpowiednią reprezentatywność organów. Ponadto LGD zapewni partycypację przez realizację planu komunikacyjnego.

II. DIAGNOZA I OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

Diagnoza obszaru LGD stanowi podstawę przygotowania strategii i pierwszy kluczowy etap jej budowania. Jak to opisano w rozdziale dotyczącym partycypacji, LGD zapewniła wysokie włączenie społeczne podczas tego etapu. Szczególną uwagę zwrócono na elementy, które mogą zostać objęte wsparciem w ramach PROW z uwzględnieniem innych programów i funduszy wspierających te obszary problemowe, aby z nimi nie konkurować.

Diagnoza w zakresie opisu obszaru pod względem jego walorów, specyfiki i dziedzictwa materialnego i niematerialnego została przedstawiona w rozdziale I.2. Należy podkreślić, że wielu informacji w tym zakresie dostarczyły spotkania ze społecznością podczas opracowywania tzw. „map zasobów”, gdzie uczestnicy podkreślali bogactwo przyrodnicze i historyczne, tradycje i legendy oraz kulturę swoich gmin. Tu również można było zauważyć, że część mieszkańców często nie zdaje sobie sprawy z tych walorów obszaru i nie wiążą ich z możliwością dodatkowego zarobkowania. Dlatego LGD powinno rozważyć edukację oraz promocję w tym zakresie zarówno skierowaną do lokalnej społeczności Zaścianka, jak i potencjalnych turystów oraz osób odwiedzających obszar LGD.

1. SPOŁECZEŃSTWO

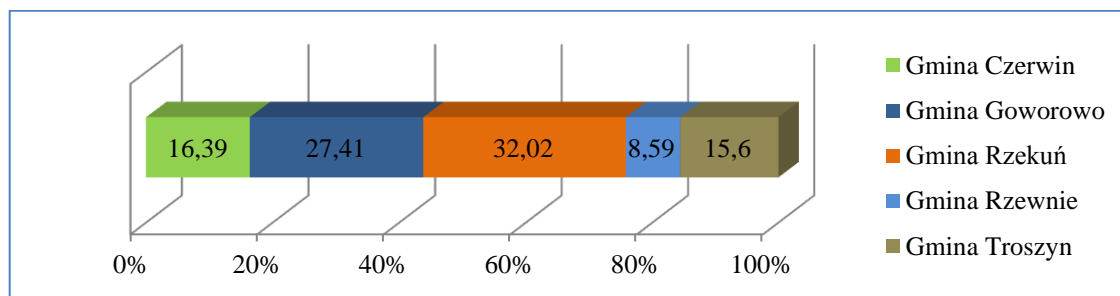
Według danych statystycznych na dzień 31 grudnia 2013 roku na obszarze pięciu gmin wchodzących w skład Lokalnej Grupy Działania „Zaścianek Mazowsza”: Czerwin, Goworowo, Rzekuń, Rzewnie i Troszyn zameldowanych na pobyt stały było 31 527 osób (szczegółowy wykaz liczby ludności przedstawia tabela).

Tabela 5. Liczba ludności obszaru gmin członkowskich LGD na dzień 31-12-2013 r.

Gmina	Powierzchnia w km ²	Liczba mieszkańców	Ludność na km ²
Czerwin	171,13	5 167	30
Goworowo	218,93	8 640	39
Rzekuń	135,50	10 094	74
Rzewnie	111,72	2 707	24
Troszyn	156,31	4 919	31
Obszar LGD	793,58	31 527	40
Gminy wiejskie Mazowsza			55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

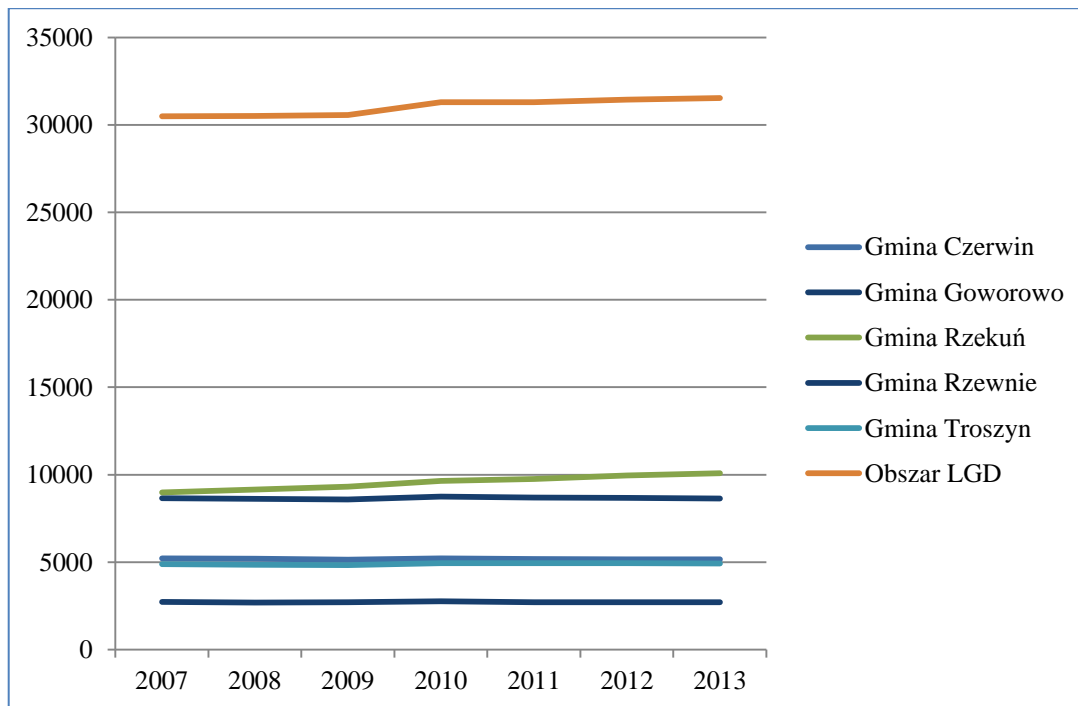
W ogólnej liczbie ludności LGD, zdecydowanie największą część stanowią mieszkańcy gminy Rzekuń i Goworowo – odpowiednio jest to 32,02 % oraz 27,41 %. Mieszkańcy gmin Czerwin i Troszyn stanowią porównywalną względem siebie część społeczności LGD tj. 16,39 % oraz 15,60 %, zaś mieszkańcy gminy Rzewnie 8,59 %.

Ryc. 5. Procentowy udział ludności obszaru gmin LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Średnia gęstość zaludnienia na dzień 31 grudnia 2013 roku na obszarze LGD wynosi 40 osób na 1 km². Wskaźniki gęstości zaludnienia dla poszczególnych gmin wchodzących w skład LGD są zróżnicowane i wahają się od 24 osób na km² w gminie Rzewnie do 74 osób na km² w gminie Rzekuń. Gmina Rzekuń odróżnia się na tle pozostałych czterech gmin obszaru LGD, co zapewne jest wynikiem bezpośredniego sąsiedztwa miasta Ostrołęki oraz charakterem osadnictwa, jest tzw. „sypialnią” miasta powiatowego. Wskaźnik ten określony dla obszaru LGD jest niższy niż wskaźnik dla wszystkich gmin wiejskich Mazowsza (55), świadczy to zasadniczo o niekorzystnych warunkach społecznych obszaru ze względu na ograniczoną dostępność do dóbr i usług publicznych. Zaznaczyć jednak należy tendencję zmniejszania się tego negatywnego zjawiska, szczególnie widoczne na obszarach w pobliżu miasta Ostrołęka.

Ryc. 6. Dynamika zmian liczby ludności na obszarze LGD w latach 2007-2013
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu
Statystycznego

Jak można zaobserwować z powyższego wykresu dynamika zmiany liczby ludności na obszarze LGD jest optymistyczna, mimo to występowały duże wahania w dynamice pomiędzy poszczególnymi latami. W 2008 roku obszar LGD powiększył się o 29 mieszkańców w porównaniu do 2007, a w kolejnym roku o 58 mieszkańców. Bardzo duży przyrost liczby ludności był zauważalny w 2010 roku w porównaniu do 2009 roku, gdzie przyrost ten wyniósł 723 osoby. W kolejnych latach na obszarze LGD można już zaobserwować zmniejszoną tendencję wzrostową (w 2012 liczba osób wzrosła tylko o 146 w porównaniu do roku ubiegłego, a w 2013 o 87 do 2012).

Tendencja wzrostowa liczby ludności na obszarze LGD „Zaścianek Mazowski” jest jak do tej pory potwierdzeniem horyzontalnej prognozy dla Polski jaką przedstawia Główny Urząd Statystyczny (Prognoza ludności Polski na lata 2008-2035). Według GUS liczba ludności w Polsce będzie systematycznie zmniejszać się, przy czym tempo tego spadku będzie coraz wyższe wraz z upływem czasu, niemniej różny przebieg będzie miał ten proces w miastach a inny na obszarach wiejskich. O ile na obszarach miejskich będzie obserwowany nieustanny ubytek ludności, to na terenach wiejskich liczebność zamieszkującej tam populacji będzie wrastała. Dopiero w kolejnych latach przewiduje się niewielki spadek.

Mając powyższe na uwadze, należy przewidzieć działania na rzecz utrzymania wzrostowej tendencji liczby ludności, co wpłynie pozytywnie na rozwój gospodarczo – społeczny obszaru LGD.

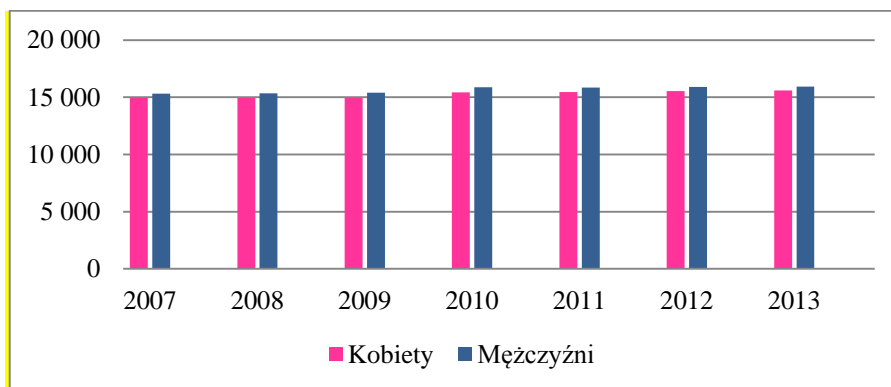
W strukturze ludności według płci na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się zróżnicowanie pomiędzy mężczyznami a kobietami. Łącznie na obszarze LGD liczba mężczyzn na koniec 2007 roku była o 320 większa, niż liczba kobiet. W 2013 roku sytuacja jest podobna, liczba mężczyzn była o 345 większa niż liczba kobiet.

Tabela 6. Struktura ludności LGD wg płci w latach 2007 i 2013

Gmina	Liczba mężczyzn		Liczba kobiet	
	2007	2013	2007	2013
Czerwin	2 595	2 603	2 611	2 564
Goworowo	4 432	4 391	4 192	4 249
Rzekuń	4 456	5 110	4 430	4 984
Rzewnie	1 402	1 375	1 330	1 332
Troszyn	2 420	2 457	2 422	2 462
Obszar LGD	15 305	15 936	14 985	15 591
Województwo mazowieckie	2 543 762		2 773 078	
Polska	18 629 535		19 866 124	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Według danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego wskaźnik feminizacji (liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) w roku 2013 na obszarze LGD wyniósł średnio 98.

Ryc. 7. Struktura ludności wg płci na obszarze LGD w latach 2007-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Sytuacja na obszarze LGD jest odwrotna niż na Mazowszu i w kraju, gdzie wskaźnik feminizacji wynosi odpowiednio 109 i 106 na koniec 2013 roku. Może świadczyć to o niekorzystnej sytuacji kobiet na obszarze LGD. Dane potwierdzają badania własne LGD (Pędzich-Ciach, 2015) przeprowadzone podczas panelu ekspertów w zakresie diagnozy grup defaworyzowanych. Ustalono, że kobiety stanowią szczególną grupę społeczeństwa obszaru LGD, która ze względu na wiele czynników jest zagrożona wykluczeniem społecznym oraz defaworyzacją ze względu na dostęp do rynku pracy.

Dominującą grupę wiekową na obszarze LGD stanowią osoby w wieku produkcyjnym, która kształtuje się na poziomie 62,75 % w roku 2013. Jest to zbliżona sytuacja do zjawiska występującego w całej Polsce (63 %). Ta liczna grupa ludności w wieku produkcyjnym jest wynikiem ostatniego wyżu demograficznego (z początku lat 80-tych XX wieku) (Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym 2014 r. Stan w dniu 31 XII., 2015). Odmienne niż w kraju na obszarze LGD

tendencja związana ze wzrostem liczebności tej grupy utrzymuje się. Aby nie pogarszać sytuacji materialnej tych osób i ich rodzin oraz nie skazywać ich na bezrobocie czy konieczność migracji należy podjąć działania pobudzające rozwój rynku pracy i przedsiębiorczości.

Tabela 7. Procentowy udział ludności w danej grupie wiekowej

Gmina	Grupa przedprodukcyjna ²		Grupa produkcyjna ³		Grupa poprodukcyjna ⁴	
	2007	2013	2007	2013	2007	2013
Czerwin	21,48	19,16	58,68	61,82	19,84	19,02
Goworowo	23,45	20,06	57,88	61,53	18,67	18,41
Rzekuń	24,29	21,34	62,64	65,41	13,08	13,26
Rzewnie	24,52	20,06	55,93	60,14	19,55	19,80
Troszyn	22,49	20,49	59,23	61,86	18,28	17,65
Obszar LGD	23,30	20,39	59,46	62,75	17,25	16,86

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym sukcesywnie maleje na obszarze LGD. Jest to sytuacja ogólnokrajowa obrazująca zachowanie młodych ludzi, którzy planując swoją przyszłość najpierw inwestują w siebie – w edukację, pracę a potem w rodzinę. Na przestrzeni ostatnich siedmiu lat udział grupy przedprodukcyjnej na obszarze LGD znacznie zmalał (o 2,91 % z roku 2007 do roku 2013). Porównywalną sytuację obserwuje się na obszarach wiejskich w całej Polsce, gdzie udział omawianej grupy zmalał o 2,27 %.

Społeczeństwo zamieszkujące obszar LGD jest stosunkowo młode. Niewątpliwie fakt ten wpływa na korzyść tego obszaru, niemniej trwający proces starzenia się ludności będący wynikiem wydłużania się życia, jest pogłębiany niskim poziomem dzietności. Utrzymujący się na obszarze LGD, jak również w kraju trend niskiego poziomu dzietności. 20,39% ludzi młodych w 2013 r. – do 17 roku życia w całej strukturze ludności obszaru LGD zmniejszyła się o blisko 3 % w porównaniu do 2007 r.) w stosunku do wydłużającego się czasu trwania życia wzmoże proces starzenia się społeczeństwa. W przyszłości będzie to powodować zmniejszanie się podaży pracy i utrudnienie w systemie zabezpieczenia społecznego osób w starszym wieku.

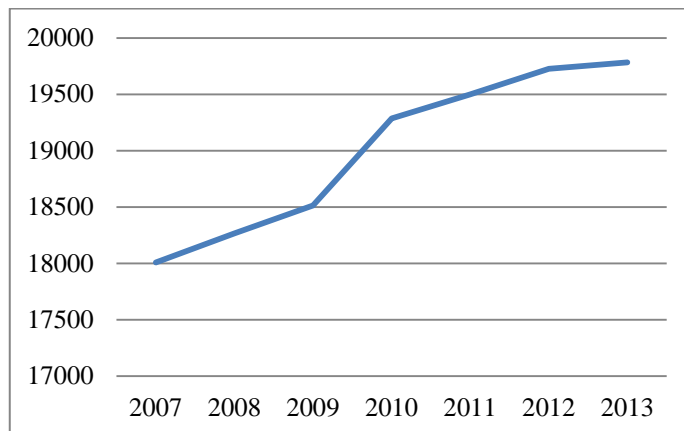
Reasumując, postępujący proces starzenia się społeczeństwa sprawi, że pojawią się nowe oczekiwania mieszkańców obszaru LGD w zakresie usług opiekuńczych, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu tej grupy oraz ubóstwu, szczególnie osób starszych i samotnych. Dlatego LGD podejmie działania przyczyniające się do zaangażowania seniorów w działania na rzecz pożytku publicznego oraz lokalnych społeczności. Przedstawione dane potwierdzili eksperci w dyskusji podczas panelu ekspertów, podkreślając szczególnie niekorzystną sytuację osób starszych samotnie prowadzących gospodarstwa domowe. Również spotkania ze społecznością pięciu gmin

² Ludność, która nie osiągnęła jeszcze zdolności do pracy, tj. grupa w wieku 0-17 lat (według pojęć stosowanych w statystyce publicznej),

³ Ludność, która osiągnęła zdolność do pracy, tj. dla mężczyzn grupa wieku 18-64 lat, dla kobiet 18-59 lat (według pojęć stosowanych w statystyce publicznej),

⁴ Ludność, która za zwyczaj kończy pracę zawodową, tj. dla mężczyzn 65 lat i więcej, dla kobiet 60 lat i więcej (według pojęć stosowanych w statystyce publicznej).

wskazały na trudności dotyczące szczególnie samotnych seniorów, a jednocześnie na niewykorzystany potencjał tej grupy społeczeństwa Zaścianka.

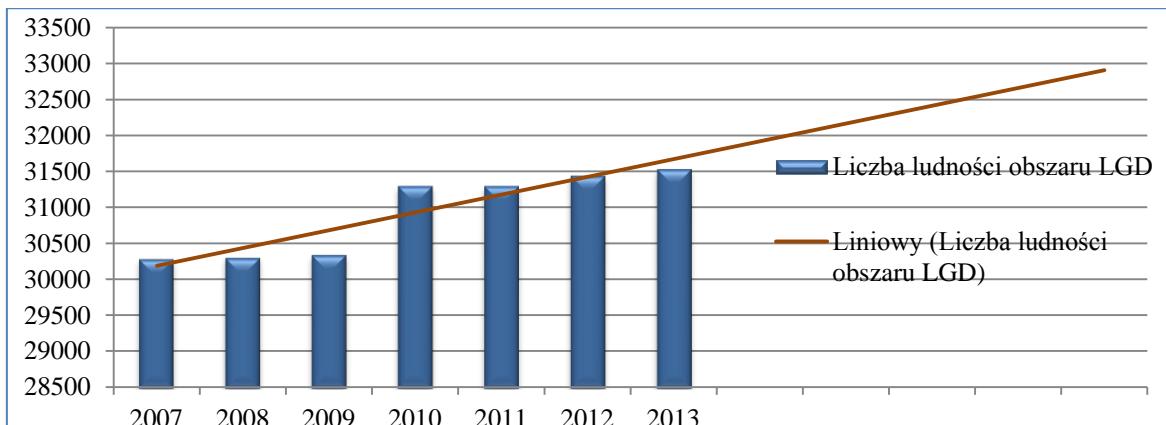
Ryc. 8. Liczebność grupy osób w wieku produkcyjnym na obszarze LGD w latach 2007-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Według GUS (Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004-2014, 2015) migracje zagraniczne są zjawiskiem społeczno-ekonomicznym na trwałe wpisany we współczesną historię Polski. Rok 2014 był kolejnym rokiem, gdzie odnotowano zwiększenie się zasobu imigracyjnego Polaków w innych krajach, a głównym powodem wyjazdów za granicę jest chęć podjęcia pracy. W omawianiu migracji należy wziąć pod uwagę, że osoby, które wyjeżdżają za granicę nie wymeldowują się z obszaru Polski, LGD w związku z czym można przypuszczać, że dane te są mimo wszystko zaniżone. Na obszarze LGD w roku 2014 odnotowano ujemne saldo migracji zagranicznej, co oznacza, że więcej osób opuszcza obszar LGD niż do niego przybywa i jest to potwierdzeniem uwag mieszkańców obszaru LGD wskazywanych podczas diagnostycznego etapu opracowywania strategii.

Ciekawym zjawiskiem w ostatnim czasie jest tendencja migracji ludności z miast na wieś. Przyczyna takiego zjawiska jest ucieczka do tzw. „lepszego życia”, od smogu, hałasu i stresu. Niemniej tylko zamożne rodziny w dzisiejszych czasach stać na podjęcie takiej decyzji jak opuszczenie wielkiego blokowiska na rzecz ciszy i spokoju, jakie daje wieś. Na migrację wewnętrzną wpływ ma również napływanie młodych ludzi do miast w poszukiwaniu edukacji, a po jej zakończeniu większość młodych ludzi pozostaje tam, by pracować.

Saldo migracji wewnętrznych (pobyt stały w 2014 roku) w porównaniu do roku 2007 wzrosło osiągając wynik 43 osoby, co oznacza, że więcej osób napłynęło na teren LGD niż wybyło. Według danych GUS obszar LGD w 2014 roku w wyniku migracji powiększył się o 28 mężczyzn i 15 kobiet. W związku z tym obserwowane jest bardzo pozytywne zjawisko wzrostu liczby ludności na obszarze LGD, co obrazuje poniższy wykres. Dlatego należy podjąć działania, na przekór ogólnokrajowego wyludniania się obszarów wiejskich, na rzecz utrzymania wzrostowej linii trendu w tym obszarze.

Ryc. 9. Linia trendu liczby mieszkańców obszaru LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Zjawiskiem zaobserwowanym na obszarze LGD jest jednak wyludnianie się mniejszych, peryferyjnych miejscowości oddalonych od miejscowości gminnych, co związane jest często z możliwością rozwoju zawodowego, zmianą pracy, stanu cywilnego, dostępem do placówek edukacyjnych czy opieki zdrowotnej. LGD wprowadzonych dodatkowo badaniach jakościowych dotarła do również informacji, że właśnie takie mniejsze miejscowości, a szczególnie zlokalizowane w znacznej odległości od miejscowości gminnej i miasta Ostrołęki są często defaworyzowane. Można wysnuć wniosek, że zjawisko migracji z tych miejscowości jest również związane z tym szczególnym wykluczeniem całych społeczności. Mieszkańcy tych zazwyczaj niewielkich wsi mają utrudniony dostęp do rynku pracy, środków komunikacji i Internetu, a przez to również obserwuje się wycofanie tych społeczności z życia publicznego i społecznego. LGD powinna zwrócić szczególną uwagę na integrację tych środowisk służącą wzrostu aktywności społecznej i ekonomicznej jej mieszkańców.

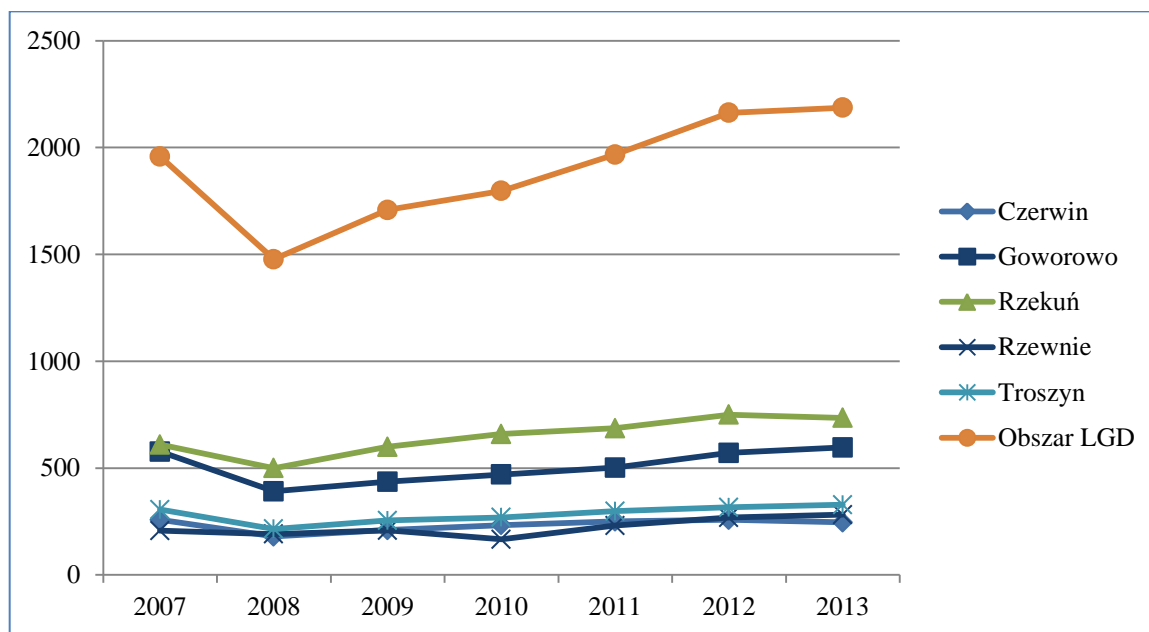
2. RYNEK PRACY

W 2013 roku na obszarze LGD, według GUS liczba zatrudnionych⁵ wzrosła o 18 % w porównaniu do 2007 roku. 48,4 % całego zatrudnienia przypada na gminę Rzekuń, co związane jest z liczbą mieszkańców stanowiących ponad 32 % całej struktury ludności obszaru LGD, ponadto z mniej rolniczym charakterem gminy oraz jej bezpośrednim położeniem przy granicy miasta Ostrołęka, które skupia duże zakłady pracy, wiele punktów handlowych oraz usługowych o znaczeniu powiatowym. W strukturze zatrudnienia w 2013 roku przeważali mężczyźni, stanowiąc blisko 53 % ogółu pracujących na obszarze LGD. Sytuacja ta uległa zmianie, gdyż w 2007 roku to kobiety stanowiły 53 % ogółu pracujących. Analizując sytuację kobiet i mężczyzn na rynku pracy należy podkreślić gorszy dostęp kobiet do zatrudnienia. Dane statystyczne nie odzwierciedlają szeregu czynników, które decydują o defaworyzowaniu kobiet ze względu na dostęp do

⁵ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez zakładów osób fizycznych o liczbie pracujących do 5 osób, (dla lat 1995-1998); bez zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą o liczbie pracujących do 9 osób (dla 1999 r.); bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób (od 2000 r.).

rynku pracy. Podczas włączenia lokalnej społeczności w prowadzone przez LGD badania diagnostyczne oraz panelu ekspertów wyłonił się problem tzw. ukrytego bezrobocia kobiet. Zdefiniowano, że problem związany jest ze stereotypową rolą kobiety w społeczeństwie szczególnie na obszarach wiejskich, która określa kobietę jako matkę, gospodynię domową, lecz nie jako osobę wykwalifikowaną i poszukiwaną na rynku pracy. Często nie dokonują one nawet rejestracji w urzędzie pracy, stąd nieprecyzyjne dane statystyczne. To kobiety najczęściej rezygnują z kariery zawodowej na rzecz opieki nad dzieckiem czy osobą starszą, spełniając jednocześnie kolejną cechę grup defaworyzowanych tj. opiekunów osób zależnych.

W porównaniu z rokiem 2007, na koniec 2014 liczba bezrobotnych na obszarze LGD wzrosła o blisko 12 %, co wiąże się niewątpliwie ze wzrostem osób w wieku produkcyjnym. W 2013 r. nie doszło do zdecydowanego przełamania negatywnych tendencji na rynku pracy. Według danych z GUS liczba bezrobotnych na obszarze LGD wzrasta, co niestety nie jest korzystnym zjawiskiem dla tego obszaru. W 2013 roku największy odsetek osób bezrobotnych stanowili mieszkańcy gminy Rzekuń i Goworowo – odpowiednio 34 i 27 %, mieszkańcy gmin Czerwin, Rzewnie i Troszyn odpowiednio 11, 13 i 15 %.

Ryc. 10. Liczba bezrobotnych na obszarze LGD w podziale na poszczególne gminy w latach 2007-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Ponadto według opinii ekspertów z zakresu rynku pracy oraz przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, którzy podzielili się swoją wiedzą podczas panelu ekspertów, powyższe dane nie uwzględniają tzw. bezrobocia ukrytego. Obszar funkcjonowania LGD jest typowo rolniczym terenem, gdzie przy niskich dochodach, małych gospodarstwach ubezpieczeni w KRUS (ze względu na niską składkę) są zarówno rolnicy, małżonkowie rolników oraz ich dorosłe dzieci, którzy w rzeczywistości mogliby podjąć pracę zarobkową, zasilić wspólne gospodarstwo domowe, a tym samym zmniejszyć liczbę niskodochodowych, nierentownych gospodarstw rolnych. Ponadto eksperci

dostarczyli ważnych informacji dotyczących struktury osób bezrobotnych na obszarze LGD. Wyodrębnili szczególne grupy osób pozostających bez pracy tj. długotrwale bezrobotnych oraz osoby bezrobotne o niskich kwalifikacjach i doświadczeniu. Ponadto zaznaczyli szczególną sytuację osób młodych na rynku pracy, wyznaczając górną granicę wiekową na 29 lat. Często są to osoby wykształcone, jednak nie posiadają doświadczenia lub ich wiedza jest słabej jakości. Ta grupa odznacza się niskimi umiejętnościami komunikacyjnymi i społecznymi, tak niezbędnymi w poszukiwaniu pracy. Podkreślić należy, że ten problem dotyczy szczególnie młodzieży z terenów wiejskich, ponieważ mają oni ograniczony dostęp do ofert pozwalających na ich wszechstronny rozwój np. ofert kulturalnych, ciekawych form edukacji, wyjazdów edukacyjnych itd. Ich zasoby nie są dostosowane do zmieniających się warunków na rynku pracy. Potwierdza to WUP (Bezrobocie w województwie mazowieckim, 2015), którego opracowanie wskazuje na wysoki udział tej grupy w strukturze bezrobotnych na Mazowszu (28,8%), co stawia tą grupę na drugim miejscu po długotrwale bezrobotnych.

Podsumowując, według diagnozy przeprowadzonej przez LGD tj. spotkań ze społecznością na etapie realizacji planu włączenia w opracowanie strategii obszaru, badań ilościowych (ankiet), panelu ekspertów⁶ spośród osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy to:

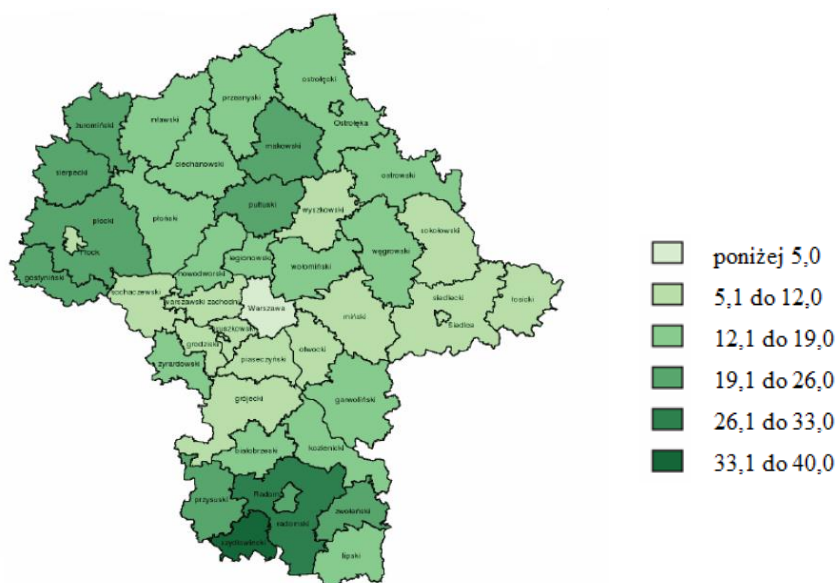
- ✚ osoby długotrwale bezrobotne⁷,
- ✚ osoby bezrobotne o niskich kwalifikacjach i doświadczeniu przez co LGD rozumie osoby o wykształceniu niższym niż średnie oraz o stażu pracy nie dłuższym niż rok,
- ✚ osoby młode do 29 roku życia pozostające bez pracy,
- ✚ kobiety nieaktywne zawodowo
- ✚ osoby niepełnosprawne,
- ✚ opiekunowie osób zależnych (osoba wymagająca ze względu na stan zdrowia lub wiek stałej opieki, np. dzieci, osoby niepełnosprawne, osoby chore, osoby w podeszłym wieku pozostające we wspólnym gospodarstwie domowym),

Stopa bezrobocia na Mazowszu w końcu 2014 r. wynosiła 9,8% przy średniej dla kraju 11,5%. Ponieważ stopę bezrobocia określa się na poziomie powiatu, a nie poszczególnych gmin dlatego nie można podać wielkości tego wskaźnika dla obszaru LGD. Jak wiadomo obszar LGD położony jest w powiecie ostrołęckim, gdzie stopa bezrobocia na koniec 2014 r. kształtowała się na poziomie 17,10% i w powiecie makowskim 23,30 % i w porównaniu do całego województwa mazowieckiego (9,80%) jest bardzo wysoka⁸. Wysoka stopa bezrobocia wpływa przede wszystkim na stan gospodarki i hamuje jej rozwój, w związku z czym spada jakość życia ludności, która staje się bardziej uboga.

⁶ Panel ekspertów stanowili przedstawiciele instytucji działających na obszarze gmin wchodzących w skład LGD tj.: Wojewódzki Urząd Pracy Filia w Ostrołęce, Powiatowy Urząd Pracy w Ostrołęce, Ośrodek Pomocy Społecznej w Czerwinie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Goworowie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzekuniu, Ośrodek Pomocy Społecznej w Troszynie.

⁷ Art. 2 ust.1 pkt 5 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2004 Nr 99 poz. 1001) „bezrobotnym długotrwale – oznacza to bezrobotnego pozostającego w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych;”

⁸ Rynek Pracy Województwa Mazowieckiego w 2014 roku. Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie. Warszawa 2014. Zespół ds. Statystyk. Wydział Mazowieckiego Obserwatorium Rynku Pracy.

Ryc. 11. Procentowa stopa bezrobocia na koniec 2014 roku w województwie mazowieckim

Źródło: Rynek Pracy Województwa Mazowieckiego w 2014 roku. Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie.

Tabela 8. Procentowy udział bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla obszaru LGD w latach 2007-2013

Gmina	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Czerwin	8,45	5,92	6,84	7,41	7,88	8,12	7,70
Goworowo	11,56	7,76	8,60	8,85	9,43	10,66	11,21
Rzekuń	10,96	8,65	10,10	10,68	10,82	11,53	11,13
Rzewnie	13,55	12,52	13,48	10,02	14,10	16,46	17,32
Troszyn	10,67	7,46	13,36	8,97	9,85	10,33	10,78
Obszar LGD	11,04	8,46	10,48	9,19	10,42	11,42	11,63
Polska - obszary wiejskie	8,52	7,12	8,74	8,81	8,98	9,61	9,76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Procentowy udział bezrobotnych w stosunku do grupy osób w wieku produkcyjnym na obszarze LGD jest zdecydowanie wyższy (2007-2013) niż na obszarach wiejskich w całej Polsce. Wzrastająca linia trendu również pokazuje, że niezbędna jest interwencja w sprawie wsparcia rozwoju przedsiębiorczości i rynku pracy dla zapewnienia stabilności gospodarczej mieszkańców obszaru LGD.

3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I ROLNICTWO

Według raportu Ministerstwa Gospodarki (Przedsiębiorczość w Polsce, 2014) Polska zanotowała w 2013 r. wzrost gospodarczy na poziomie 1,6%, mimo słabej koniunktury w krajach strefy euro, co związane jest m.in. z tworzeniem nowych przedsiębiorstw, eksportem produktów za granicę oraz rozwojem dużych przedsiębiorstw.

Ogólnokrajowy trend na podejmowanie działalności gospodarczych przez osoby fizyczne i rozwijanie działalności gospodarczych, w tym innowacji uwarunkowane jest również wsparciem unijnym i rozwojem obszarów wiejskich. Wg opinii dr Andrzeja Chordeckiego (Chordecki, 2015) szanse rozwojowe w gospodarce mają branże usługowe i inwestycje, proekspozycyjne i wymagające zaspokojenia rosnącego popytu i pobudzonej konsumpcji, nawet w zakresie dóbr ponadpodstawowych. Na obszarze LGD „Zaścianek Mazowski” wyraźna jest tendencja wzrostowa jeśli chodzi o liczbę przedsiębiorstw w sektorze prywatnym. Na koniec 2013 roku na obszarze pięciu gmin wchodzących w skład LGD w rejestrze REGON było łącznie zarejestrowanych 1 880 podmiotów gospodarki narodowej. Podmioty należące do sektora publicznego stanowiły 4,78 % wszystkich zarejestrowanych podmiotów, natomiast udział przedsiębiorstw sektora prywatnego wyniósł 95,22 %.

Tabela 9. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminach LGD w latach 2007-2013

Gmina	2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
Czerwin	25	194	10	207	22	208	21	210	21	231	22	265	22	299
Goworowo	27	347	23	353	18	299	20	341	20	349	22	358	22	369
Rzekuń	17	541	19	581	16	602	16	637	17	680	18	714	17	762
Rzewnie	10	126	16	129	10	114	10	119	10	127	10	131	7	130
Troszyn	19	196	17	200	17	176	17	194	16	208	17	223	22	230
Obszar LGD	98	1404	85	1470	83	1399	84	1501	84	1595	89	1691	90	1790

1 – przedsiębiorstwa sektora publicznego, 2 – przedsiębiorstwa sektora prywatnego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Powyższe dane statystyczne wskazują, że jest wyraźna tendencja wzrostowa jeśli chodzi o liczbę działających firm w sektorze prywatnym. W przeciągu badanego okresu (2007-2013) najwięcej firm powstało w gminie Rzekuń (221) i Czerwin (105).

W Polsce wśród nowopowstających podmiotów zdecydowanie dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (ponad 80% ogółu) (Przedsiębiorczość w Polsce, 2014). Podobną sytuację daje się zaobserwować na obszarze LGD. Mikroprzedsiębiorstwa niezmiennie od 2007 roku stanowią 96 % działających podmiotów gospodarczych na obszarze LGD.

Z uwagi na rosnącą liczbę osób w wieku produkcyjnym należy wspierać w dalszym ciągu rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD, by przeciwdziałać likwidacji już istniejących firm, bezrobociu i uzależnieniu od instytucji publicznych tj. Ośrodki Pomocy Społecznej.

Tabela 10. Formy prowadzenia działalności gospodarczej przez prywatnych przedsiębiorców z obszaru LGD w roku 2013 oraz przedsiębiorstwa działające na obszarze LGD według klas wielkości w latach 2007 i 2013

Obszar	Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą	Spółka handlowa	Spółka handlowa z udziałem kapitału zagranicznego	Spółdzielnia				
Czerwin	265	5	0	2				
Goworowo	318	7	0	1				
Rzekuń	684	20	1	1				
Rzewnie	98	10	3	2				
Troszyn	190	6	0	1				
Obszar LGD	1 555	48	4	7				
	Mikro przedsiębiorstwa		Małe przedsiębiorstwa		Średnie przedsiębiorstwa		Duże przedsiębiorstwa	
	2007	2013	2007	2013	2007	2013	2007	2013
Czerwin	211	312	8	9	0	0	0	0
Goworowo	358	379	15	11	1	1	0	0
Rzekuń	538	757	18	19	2	3	0	0
Rzewnie	129	132	6	5	1	0	0	0
Troszyn	206	241	9	11	0	0	0	0
Obszar LGD	1 442	1 821	56	55	4	4	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

O specyfice lokalnego rynku wiele nam mówi poniższa struktura branż, w których działają prywatne przedsiębiorstwa. W ujęciu sektorowym, największy wzrost w liczbie nowo rejestrowanych firm w 2013 r. miał miejsce w sekcjach: *G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych (58 firm, z czego najwięcej firm powstało w gminie Rzekuń i Goworowo), F – Budownictwo (43 firmy z czego najwięcej firm powstało w gminie Rzekuń, Goworowo i Troszyn)*. Jak wynika z raportu (Przedsiębiorczość w Polsce, 2014) są to dominujące branże działalności w całej Polsce oraz na Mazowszu.

Tabela 11. Podmioty zarejestrowane na obszarze LGD według sekcji PKD w roku 2013

Sekcja PKD 2007 ⁹	Gmina Czerwin	Gmina Goworowo	Gmina Rzekuń	Gmina Rzewnie	Gmina Troszyn
Sekcja A	69	41	38	16	33
Sekcja B	3	0	1	1	0
Sekcja C	18	41	69	10	20
Sekcja D	0	2	3	0	0
Sekcja E	2	2	4	0	1
Sekcja F	32	59	113	21	41
Sekcja G	64	90	247	23	58
Sekcja H	30	29	63	26	15
Sekcja I	5	13	14	2	2
Sekcja J	6	4	10	0	4
Sekcja K	5	8	21	2	8
Sekcja L	3	1	8	0	0
Sekcja M	15	13	53	6	10

⁹ Oznaczenia poszczególnych sekcji według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007):

Sekcja N	14	8	20	2	1
Sekcja O	14	15	9	6	12
Sekcja P	18	19	20	3	18
Sekcja Q	8	14	33	5	10
Sekcja R	4	9	9	7	4
Sekcja S	11	23	44	7	15
Sekcja T	0	0	0	0	0
Sekcja U	0	0	0	0	0

Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo,
Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie,
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe,
Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną,
Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją,
Sekcja F – Budownictwo,
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych,
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa,
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi,
Sekcja J – Informacja i komunikacja,
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa,
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości,
Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna,
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca,
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenie społeczne,
Sekcja P – Edukacja ,
Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna,
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją,
Sekcja S – Pozostała działalność usługowa,
Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby,
Sekcja U – Organizacje i zespoły eksterytorialne.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Obszar LGD cechuje duży udział rolnictwa w strukturze źródeł dochodów mieszkańców. Coraz częściej rolnicy z obszaru LGD podejmują kroki w kierunku wyspecjalizowania produkcji, najczęściej w kierunku produkcji mleka i rozwijają się, inwestując i tym samym podnosząc dochodowość swoich gospodarstw. Jednak na obszarze LGD przeważają stosunkowo niewielkie gospodarstwa rolne, których kluczowym problemem jest niska dochodowość (Sulmicka, 2013). Średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w 2015 roku na Mazowszu wynosi 8,52 ha – to mniej niż w skali kraju (10,49 ha) – według ogłoszenia Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z dnia 21 września 2015 r. Przedstawione dane oraz rozmowy prowadzone podczas spotkań z mieszkańcami gmin, w tym rolnikami, a także panel ekspertów dostarczyły informacji, które pozwoliły na określenie kolejnej grupy defaworyzowanej ze względu na zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym. LGD wywnioskowała, że rolnicy i domownicy z niskodochodowych, małych gospodarstw, rozumianych jako te o powierzchni gruntów rolnych poniżej średniej dla województwa, są w niekorzystnej sytuacji. Na taki stan składają się różne czynniki m. in. przywiązanie do tradycyjnego rolnictwa, nie poszukiwanie nowych źródeł dochodu, chociażby przez przekwalifikowanie się, wyspecjalizowanie lub poszukiwanie pracy poza rolnictwem. Dlatego należy szczególnie wspierać przedstawicieli tej grupy zarówno przez premiowanie udziału w przedsięwzięciach związanych z tworzeniem miejsc pracy, jak i przez integrację i włączenie społeczne.

4. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I KULTURALNA

Panuje powszechne przekonanie, że wzrost gospodarczy, silna złotówka, nowe inwestycje są jedyną receptą na stworzenie nowych miejsc pracy, a więc walkę z ubóstwem i bezrobociem oraz podniesienie jakości życia mieszkańców. Jest to jak najbardziej słuszne rozumowanie, nie należy jednak zapominać, że jednym z najważniejszych ogniw rozwoju jest społeczeństwo obywatelskie mierzone poziomem aktywności społecznej. To właśnie mieszkańcy, ich skłonność do przedsiębiorczości, samoorganizacji, samopomocy, współdziałania, poziom i jakość wykształcenia, warunki życia, jakość pracy, umiejętność wyłonienia grupy liderów są motorem rozwojowym obszaru.

Opierając się na raporcie Stowarzyszenia Klon/Jawor (Jan Herbst, 2011) najwięcej stowarzyszeń i fundacji (bez Ochotniczych Straży Pożarnych – OSP) w stosunku do liczby mieszkańców zlokalizowanych jest w województwach: mazowieckim, dolnośląskim, warmińsko mazurskim, pomorskim, lubuskim i zachodniopomorskim. Niemniej jednak analizując same obszary wiejskie okaże się, że najmniej organizacji zarejestrowanych jest w Polsce Centralnej i Wschodniej – obszar na którym funkcjonuje Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowska”.

Tabela 12. Liczba organizacji pozarządowych z obszaru LGD zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym

Gmina	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Czerwin	11	11	11	11	11	11	12	13
Goworowo	17	17	16	16	16	16	16	16
Rzekuń	10	10	11	11	11	10	11	11
Rzewnie	2	2	2	3	3	4	5	5
Troszyn	11	13	13	13	13	13	13	14
Obszar LGD	51	53	53	53	53	53	57	59

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Krajowego Rejestru Sądowego Ministerstwa Sprawiedliwości

W każdej gminie zrzeszonej w LGD działają organizacje pozarządowe. Najbardziej popularne organizacje to OSP. Łącznie w 2014 było ich 43 z czego 11 w Czerwinie, 12 w Goworowie, 6 w Rzekuniu, 4 w Rzewniu i 10 w Troszynie.

Na terenie LGD „Zaścianek Mazowska” można wyróżnić trzy stopnie formalizacji grup działających aktywnie na rzecz rozwoju swojego otoczenia. Pierwszą grupę stanowią organizacje pożytku publicznego (NGO) zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS). Jak wynika z danych GUS na obszarze LGD w 2014 roku zarejestrowanych było tylko 16 NGO, z czego 2 w Czerwinie, 4 w Goworowie, 10 w Rzekuniu, 1 w Rzewniu oraz 5 w Troszynie.

Tabela 13. Liczba stowarzyszeń zwykłych, uczniowskich klubów sportowych, klubów sportowych na obszarze LGD w latach 2007-2013

Gmina	2007			2008			2009			2010			2011			2012			2013		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Czerwin	0	4	0	0	4	0	0	4	0	0	4	0	0	4	0	0	4	0	0	4	0
Goworowo	0	5	1	0	5	1	0	5	1	0	5	1	0	5	1	0	6	1	0	6	1
Rzekuń	0	6	1	0	7	0	0	7	0	0	7	0	0	7	0	0	7	0	0	7	2
Rzewnie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Troszyn	0	3	1	0	4	2	0	4	2	0	4	2	0	4	2	0	4	2	0	4	2
obszar LGD	0	18	3	0	20	3	0	20	3	0	20	3	0	20	3	0	21	3	1	21	5

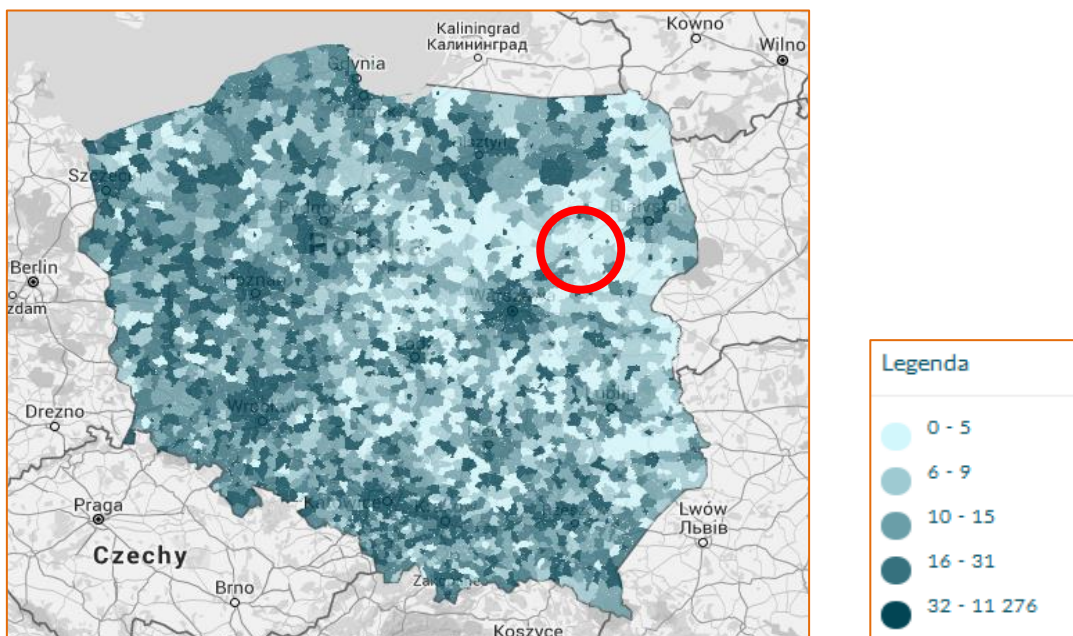
1- Stowarzyszenia Zwykłe, 2- Uczniowskie Kluby Sportowe, 3- Kluby Sportowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Ostrołęce i Starostwa Powiatowego w Makowie Mazowieckim

Oprócz OSP na terenie funkcjonują również stowarzyszenia zarejestrowane w KRS, stowarzyszenia zwykłe, związek pracodawców, związki zawodowe, izba gospodarcza, kluby sportowe i uczniowskie kluby sportowe. Podkreślić należy, że gro z nich jest mało samodzielnych, uzależnionych od dofinansowań ze środków publicznych, a ich aktywność społeczna jest sporadyczna. Dlatego tak ważna jest ingerencja społeczności LGD, by pobudzić działalność istniejących już organizacji, włączyć w życie społeczne i rozwój obszaru.

Jak pokazują dane z serwisu internetowego mojapolis.pl obszar na którym funkcjonuje LGD „Zaścianek Mazowska” jest „białą plamą” na tle Polski pod względem ilości fundacji i stowarzyszeń.

Ryc. 12. Fundacje i stowarzyszenia poza OSP na obszarze Polski w 2013 r.

Źródło: www.mojapolis.pl

Ponadto LGD rejestruje obecność różnego rodzaju grup bez osobowości prawnej zarówno sformalizowanych, jak i nieformalnych. Są to koła gospodyń wiejskich (5 kół zarejestrowanych w Regionalnym Związku Rolników Kółek i Organizacji Rolniczych w Ostrołęce na obszarze LGD), nieformalne koła kobiet, kluby seniora.

Sektor społeczny jest ważnym partnerem LGD, który może zagospodarować nie wystarczającą działalność instytucji publicznych. Stanowią one duży potencjał obszaru LGD, znają najlepiej swoje otoczenie, dlatego należy je zaangażować w działania na rzecz przeciwdziałania wykluczenia społecznego oraz ubóstwa poprzez umożliwienie im podejmowania samodzielnych działań integrujących lokalne społeczności.

O niskiej aktywności społecznej i obywatelskiej może świadczyć również udział w tak ważnym wydarzeniu jak wybory parlamentarne, które miały miejsce w 2015 roku. Według danych Państwowej Komisji Wyborczej frekwencja na obszarze LGD „Zaścianek Mazowski” wynosiła 44,34 %, gdzie frekwencja dla całego kraju wynosiła 50,92.

Życie kulturalne mieszkańców skupia się wokół takich instytucji, jak gminne ośrodki kultury. Na terenie LGD „Zaścianek Mazowski” znajdują się trzy aktywnie działające ośrodki kultury w zakresie tworzenia, upowszechniania i ochrony kultury :

- Gminny Ośrodek Kultury w Czerwinie – najmłodsza instytucja kulturalna na obszarze LGD, jednakże prężnie działająca na terenie gminy Czerwin. GOK w Czerwinie organizował już wiele wydarzeń kulturalnych tj. I Rajd Rowerowy angażujący całe rodziny we wspólnym i aktywnym wypoczynku, Festiwal Muzyki Akordeonowej czy coroczne Jarmarki Czerwińskie i Dni Kukurydzy. Przy GOK-u funkcjonuje również klub seniora, wolontariusza i kółko teatralne.
- Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Goworowie – instytucja kultury posiadająca bogate doświadczenie w organizacji życia kulturalnego w gminie Goworowo, pozyskiwaniu środków finansowych, zarówno krajowych jak i z Unii Europejskiej oraz realizacji wielu projektów tj. Zielone Centrum Gminy, Pożyteczne Wakacje 2012, Edukacja w Każdym CAL-u, Szlakiem wydarzeń historycznych miejsc pamięci narodowej, Mała rzeka i wielkie możliwości, Pieśnią i tańcem o szlachectwie Zaścianka. GOKSiR w Goworowie kieruje do swoich mieszkańców wiele atrakcyjnych i rozwijających ofert od zajęć sportowych, komputerowych, muzycznych po plastyczne dla każdej grupy wiekowej.
- Centrum Kultury w Troszynie – organizuje życie kulturalne w gminie Troszyn. Instytucja, która również aktywnie pozyskuje i realizuje projekty na swoim obszarze. Jest organizatorem znanej na terenie powiatu ostrołęckiego imprezy pn. Zajazd Szlachecki promującej lokalne dziedzictwo kulturowe i historyczne. Przy Centrum Kultury w Troszynie funkcjonują/e: dziecięce grupy teatralne *Figle-Migle* oraz *A co!*, które są wielokrotnymi laureatami ogólnopolskich festiwali teatrów amatorskich; kółko teatralne działające przy bibliotece *6 uśmiechów i 1 smutek*; kabaret *E-MKA*; Klub seniora „*Pod Wierzbami*”; Klub Sportowy CK Troszyn.

5. DOSTĘPNOŚĆ LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI DO PODSTAWOWYCH USŁUG

Edukacja, postrzegana jako wychowanie, wykształcenie, rozwój umysłowy, zdobyta wiedza, pełni zasadniczą rolę w rozwoju człowieka. Jest to trwający przez całe życie proces kształtowania się postaw, wartości, umiejętności i wiedzy na podstawie różnych doświadczeń oraz wpływ edukacyjny otoczenia. Głównym problemem w dziedzinie oświaty i edukacji na obszarach wiejskich w naszym kraju są bariery w dostępie do placówek oświatowych kształcących w zakresie szkolnictwa wyższego.

Na obszarze LGD funkcjonuje łącznie 31 placówek oświatowo-wychowawczych: 1 żłobek (w Troszynie), 5 przedszkoli (po 1 w każdej gminie), 16 szkół podstawowych, 6 gimnazjów i 3 zespoły szkół zawodowych. Ze spotkań z mieszkańcami na etapie diagnozowania potrzeb i problemów wyłania się stanowisko, że na obszarze LGD jest wystarczająca ilość placówek oświatowych.

Ośrodki Pomocy Społecznej (OPS) są miejscem pierwszego kontaktu osób poszukujących pomocy i wsparcia. Według polskiego prawa w każdej gminie musi funkcjonować taki podmiot. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej (art. 2 ust. 1), pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Z danych OPS-ów, funkcjonujących na terenie LGD wynika, że w przeciągu ostatnich lat najwięcej klientów pomocy społecznej to osoby w trudnej sytuacji życiowej z powodu: ubóstwa, bezrobocia, bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, niezaradności prowadzenia gospodarstwa domowego, problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym, szkolnym - ujawniające się w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych, konfliktowych, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, norm i wartości) czy potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności. OPS z obszaru LGD pomagają swoim klientom również poprzez aktywne pozyskiwanie dodatkowych środków z programów krajowych i unijnych by wspierać mieszkańców w trudnych sytuacjach życiowych. LGD nie powinna powielać działań podejmowanych przez te instytucje, ale wypracować własne innowacyjne rozwiązania wspierające grupy zagrożone wykluczeniem społecznym i ubóstwem, którymi są:

- ✚ osoby starsze prowadzące samodzielnie gospodarstwo domowe oraz
- ✚ rolnicy i domownicy nierentownych, małych gospodarstw rolnych (Pędzich-Ciach, 2015)

Dostępność społeczności Zaścianka do większych ośrodków miejskich umożliwiają ciągi drogowe, które odznaczają się dobrym stanem. Niestety jakość dróg peryferyjnych dróg lokalnych nie jest wystarczająca. Ponadto należy szczególnie podkreślić cyfrowe wykluczenie obszaru LGD, co stanowi poważną barierę rozwoju.

Mając na uwadze przeprowadzoną diagnozę LGD określa wizję niniejszej strategii. A mianowicie – **realizując strategię LGD będzie niwelowała bariery rozwojowe i dążyła, by obszar LGD był silny gospodarczo i społecznie.**

IV. ANALIZA SWOT

Dla przejrzystego przedstawienia aktualnej sytuacji obszaru gmin Czerwin, Goworowo, Rzekuń, Rzewnie i Troszyn LGD z udziałem lokalnej społeczności dokonała analizy SWOT, która stanowi podsumowanie informacji uzyskanych podczas diagnozy obszaru LGD. Zostały one uszeregowane ze względu na charakter – pozytywny lub negatywny – oddziaływania na rozwój obszaru oraz zewnętrzny i wewnętrzny charakter czynnika.

Należy podkreślić, że wysoki poziom zaangażowania lokalnej społeczności wszystkich pięciu członkowskich gmin, w tym przedstawiciele różnych sektorów i środowisk przyczynił się do wypracowania pełnego obrazu sytuacji obszaru LGD. Partycypacyjne metody konsultowania analizy SWOT polegały na informowaniu za pośrednictwem między innymi strony LGD o opracowanym materiale, LGD przeprowadziła również pięć spotkań na terenie każdej z gmin członkowskich. To właśnie te spotkania prowadzone w formie warsztatów wykorzystujące nieszablonowe i kreatywne podejście pozwoliły na opracowanie bardzo wartościowego materiału, w dużym stopniu odzwierciedlającym sytuację obszaru LGD. Metody wykorzystane na warsztatach tj. „mapa zasobów”, „burza mózgów”, „drzewo problemów i celów” dały wymierne efekty w postaci trafnie opracowanej analizy SWOT. W dalszej kolejności materiał został poddany konsultacjom. Jak na każdym kluczowym etapie budowania strategii decyzje w sprawie wniosków i uwag z konsultacji zostały delegowane Zespołowi ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju, który rozpatrzył złożone karty uwag i pozytywnie zaopiniował ostateczny kształt analizy, jaką LGD prezentuje w niniejszej strategii.

W tak przedstawionej analizie SWOT LGD dostrzega dwa główne obszary tematyczne wynikające z powiązań poszczególnych cech, określonych jako mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia.

Tabela 14. Analiza SWOT obszaru LGD

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Tendencja wzrostowa liczby podmiotów gospodarczych szczególnie w formie działalności gospodarczej prowadzonej przez osobę fizyczną.	16. Mało średnich i brak dużych przedsiębiorstw generujących miejsca pracy.
2. Rozwój gospodarstw rolnych specjalizujących się w produkcji mleka.	17. Przywiązanie do tradycyjnego modelu prowadzenia działalności gospodarczej i rolniczej.
3. Dobra dostępność komunikacyjna obszaru, położenie przy drodze krajowej nr 60 i 61, oraz wojewódzkiej nr 627.	18. Niewystarczające działania na rzecz rozwoju innowacyjnej przedsiębiorczości.
4. Dobry stan głównych ciągów drogowych łączących obszar LGD z większymi ośrodkami miejskimi.	19. Słaba promocja obszaru pod względem turystycznym i inwestycyjnym.
5. Obszar atrakcyjny dla osadnictwa o dodatnim saldzie migracji	20. Niewystarczająca infrastruktura turystyczno-rekreacyjna wykorzystująca walory przyrodnicze pozwalająca na wzrost atrakcyjności obszaru.
	21. Duża liczba małych nierentownych (nisko dochodowych) gospodarstw rolnych o zróżnicowanej strukturze produkcji.

6. Charakterystyczny zwarty układ zabudowy w większości miejscowości na obszarze LGD
7. Wysoki potencjał dla rozwoju agroturystyki/turystyki wiejskiej i produkcji zdrowej żywności – czyste środowisko.
8. Występowanie ciekawych pod względem historycznym i archeologicznym miejsc i obiektów.
9. Atrakcyjny przyrodniczo obszar, bogaty w zasoby naturalne tj. kompleksy leśne, cieki wodne, gatunki zwierząt.
10. Bogactwo dziedzictwa kulturowego, m.in. tradycje, legendy.
11. Występowanie zasobów naturalnych – zwirow.
12. Brak przemysłu zanieczyszczającego środowiska.
13. Zapewniony dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej i edukacji.
14. Aktywne pozyskiwanie dodatkowych środków i funduszy unijnych, krajowych przez Ośrodki Pomocy Społecznej na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz walki z ubóstwem mieszkańców obszaru LGD.
15. Wysoka aktywność istniejących instytucji kultury w zakresie tworzenia życia społeczno-kulturalnego.
22. Wzrost liczby osób bezrobotnych oraz duży ich udział w strukturze osób będących w wieku produkcyjnym.
23. Występowanie barier powodujących ograniczony dostęp do rynku pracy niektórych grup społecznych, szczególnie osób o niskich kwalifikacjach, długotrwale bezrobotnych, osób młodych do 29 roku życia, kobiet nieaktywnych zawodowo, niepełnosprawnych, opiekunów osób zależnych.
24. Niewystarczająca oferta dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych w zakresie zagospodarowania czasu wolnego.
25. Niski przyrost naturalny.
26. Starzenie się społeczności obszaru LGD.
27. Niewystarczające wsparcie dla osób niepełnosprawnych i starszych, w tym zakresie świadczenia usług opiekuńczych.
28. Niski poziom życia osób starszych prowadzących jednoosobowe gospodarstwa domowe
29. Wzrastająca liczba osób korzystających z Pomocy Opieki Społecznej.
30. Wyludnianie się mniejszych miejscowości oddalonych od miejscowości gminnych i miasta Ostrołęki.
31. Ograniczona komunikacja ze względu na niską jakość dróg w miejscowościach usytuowanych na peryferiach gmin oraz niewystarczający dostęp Internetu
32. Duża odległość obszaru LGD od większych aglomeracji miejskich – ograniczony dostęp do rynku pracy, kształcenia, kultury.
33. Brak instytucji kultury w dwóch gminach – ograniczony dostęp części mieszkańców do usług kulturalnych.
34. Mała liczba inicjatyw podejmowanych na rzecz zrzeszania się i współpracy przedsiębiorstw branżowych, producentów rolnych, grup społecznych, organizacji pozarządowych, a także partnerstw międzysektorowych . Brak dialogu społecznego na obszarze.
35. Niskie umiejętności komunikacyjne w społeczności lokalnej na obszarze, szczególnie dotyczy osób młodych.
36. Niewielka liczba organizacji pozarządowych i grup nieformalnych działających na rzecz pożytku publicznego, co świadczy m.in. o niskiej aktywności społecznej mieszkańców.

37. Niska aktywność obywatelska mieszkańców.
38. Uzależnienie trzeciego sektora od publicznych źródeł finansowania, a tym samym ich działalność jest okresowa.

S Z A N S E

Z A G R O Ź E N I A

A. Wsparcie unijne (finansowe) na podjęcie i rozwój działalności gospodarczej i rolniczej. B. Moda na tradycyjne produkty lokalne, produkty ekologiczne, turystykę oraz spędzanie czasu wolnego i odpoczynku na łonie natury w czystym środowisku obszarów wiejskich. C. Nowe przyjazne przepisy prawa dla rozwoju drobnego przetwórstwa rolniczego. D. Wzrastająca tendencja zmiany miejsca zamieszkania z miasta na wieś. E. Wzrost znaczenia regionalizmu, tradycji regionalnych i dziedzictwa kulturowego. F. Położenie obszaru – bliskość miasta powiatowego, które daje możliwość znalezienia pracy. G. Rozwój wolontariatu i wzrost świadomości o potrzebie pomocy. H. Wzrastająca działalność organizacji zrzeszających kobiety wiejskie. I. Działalność organizacji wspierających: podmioty ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe, przedsiębiorczość, bioróżnorodność. J. Polityka i wsparcie obszarów wiejskich w tym inicjatywa LEADER. K. Polityka regionalna nastawiona na rozwój obszarów wiejskich. L. Planowana budowa międzynarodowej drogi Via Baltica na obszarze LGD. M. Planowana budowa bloku elektrowni na terenie gminy Rzekuń. N. Dobre kontakty międzygminne i międzyregionalne.	O. Brak zainteresowania ze strony dużych inwestorów. P. Wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczych i zatrudniania pracowników. Q. Napływ towarów niskiej jakości z zagranicy. R. Niestabilna sytuacja na rynkach zbytu produktów rolnych. S. Biurokracja w sprawach urzędowych. T. Niska świadomość ekologiczna. U. Klęski żywiołowe – susza, powódzie w okresie wzmożonych opadów. V. Przewaga niewielkich gospodarstw rolnych w strukturze działalności rolniczej w kraju. W. Duże finansowe obciążenie jednostek samorządu terytorialnego m. in. kosztami związanymi z utrzymaniem i modernizacją infrastruktury związanej z podstawowymi usługami dla ludności. X. Migracja młodych do miast i za granicę. Y. Prognozowany malejący przyrost naturalny w kraju. Z. Wzrastający podział społeczeństwa na biednych i bogatych. AA. Wzrost rodzajów i natężenia czynników powodujących ubóstwo i wykluczenie społeczne tj. używki, bezrobocie, bezradność, stereotypy, niski poziom zaufania społecznego. BB. Wzrost zadłużenia w bankach przez osoby fizyczne i podmioty gospodarcze. CC. Skomplikowane procedury ubiegania się o dotacje.

Po zestawieniu czynników analizy SWOT wyraźnie wyodrębniają się dwa kluczowe aspekty tj. gospodarczy i społeczny. Mimo tego podziału wpływają one znacząco na siebie. Samo wsparcie gospodarki nie przyniesie wymiernych efektów rozwojowych bez jednoczesnego dbania o kapitał społeczny. To właśnie aktywne społeczeństwa osiągają sukces ekonomiczny, a tym samym powodują rozwój obszaru, którego dotyczy ich aktywność zarówno zawodowa jak i społeczna.

W słabych stronach obszaru LGD dominują czynniki związane z warunkami społecznymi (nr 21 – 31). Wskazują one na szczególnie niekorzystną sytuację grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy tj. osób o niskich kwalifikacjach i doświadczeniu, długotrwale bezrobotnych, osób młodych (do 29 roku życia), kobiet, niepełnosprawnych, osób opiekujących się osobami zależnymi (dziećmi, osobami starszymi, niepełnosprawnymi, chorymi – wymagającymi opieki). Ponadto słabe strony nr 21, 27, 28 określają negatywną sytuację samotnych osób starszych oraz rolników i domowników nierentownych gospodarstw zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Co prawda istnieje mocna strona związana z aktywnością ośrodków pomocy z obszaru LGD, jednak LGD powinno uzupełnić wsparcie oferowane przez instytucje publiczne w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz aktywizacją i poprawą dostępu do rynku pracy szczególnych grup społecznych, które ze względu na określone czynniki są w gorszej sytuacji na rynku pracy. LGD zaobserwowała również, podczas prowadzonej diagnozy (szczególnie w badaniach jakościowych, własnych), że istnieje defaworyzacja całych społeczności tj. miejscowości mniejszych pod względem liczby mieszkańców oraz oddalonych od miejscowości gminnych. Ma to swoje odzwierciedlenie w słabych stronach nr 30, 31. Dodatkowo należy podkreślić, że omawiany zakres problemowy potęgowany jest przez negatywne czynniki zewnętrzne lit. V – BB tj. struktura gospodarki kraju szczególnie rolnictwa, coraz bardziej obciążone budżety instytucji publicznych działających w obszarze ubóstwa oraz wykluczenia, migracja młodych, negatywne czynniki wpływające na rozwój patologii, ubóstwa, wykluczenia. Co do szans, które mogłyby łagodzić te negatywne zjawiska można zaliczyć powolny rozwój świadomości ogółu społeczeństwa o potrzebie pomocy i wolontariatu na rzecz osób znajdujących się w gorszej sytuacji oraz korzystne położenie obszaru LGD w pobliżu miasta powiatowego. Niski przyrost naturalny i starzejące się społeczeństwo będą potęgowały negatywne zjawiska na obszarze LGD.

Kolejny aspekt wskazanych słabych stron wiąże się z powyżej przedstawioną sytuacją. Odpowiedzią na niezaspokojone w wystarczającym stopniu potrzeby grup defaworyzowanych obszaru LGD mogłaby być działalność trzeciego sektora. Jednak tu również LGD dostrzega wiele negatywnych czynników obszaru LGD (nr 33 – 38). Jak to pokazano w analizie SWOT oraz diagnozie działalność LGD obejmuje szczególny obszar pod względem występowania organizacji pozarządowych – jest ich niewiele i są to grupy w wysokim stopniu niesamodzielne, dlatego ich istnienie i aktywność są niepewne i doraźne. Związane jest to zapewne z kolejnymi czynnikami występującymi na obszarze LGD (nr 34, 35) tj.: niskimi umiejętnościami społecznymi mieszkańców LGD, co powoduje trudności w porozumiewaniu się na rzecz integracji wspólnych inicjatyw zarówno w ramach poszczególnych sektorów jak i partnerstw międzysektorowych. Dodatkowo należy podkreślić, że w nie każdej z gmin członkowskich LGD istnieje instytucja kultury, które wspólnie sprawdzają się w roli animatorów życia społeczno-

kulturalnego. Te problemy obszaru LGD są minimalizowane przez czynniki otoczenia (lit. H, I) dające szanse na poprawę sytuacji.

Reasumując, aktywność społeczna mieszkańców i organizacji z obszaru LGD wymaga interwencji i wsparcia w ramach niniejszej strategii.

W dalszej części SWOT pokazuje czynniki związane z rozwojem gospodarczym obszaru (nr 1 – 12, lit. A – E). Sytuacja jest o tyle inna, że znaczna ilość punktów analizy SWOT związanych z gospodarką obszaru znajduje się w mocnych stronach oraz szansach analizy SWOT. Jest to sygnał, aby zastosować szczególnie silne działania pozwalające na rozwój z wykorzystaniem czynników obszaru LGD oraz jego otoczenia. Biorąc pod uwagę dobrą lokalizację i skomunikowanie oraz tendencję wzrostową liczby podmiotów gospodarczych na obszarze LGD, a jednocześnie niską liczbę średnich i dużych przedsiębiorstw należy uwzględnić wsparcie działań przyczyniających się do rozwoju innowacyjnej gospodarki, co przyczyni się do wzrostu atrakcyjności i konkurencyjności obszaru LGD, a tym samym będzie szansą na tworzenie nowych miejsc pracy. Ponadto mając na uwadze słabą stronę obszaru związaną z przywiązaniem do tradycyjnego modelu prowadzenia działalności zarówno gospodarczej jak i rolniczej wsparcie w ramach LSR musi również dotyczyć wzmocnienia kapitału społecznego w zakresie innowacyjności. Strategia ponadto powinna zwierać działania przewidujące wykorzystanie potencjału przyrodniczego oraz historycznego obszaru LGD, które dominują w mocnych stronach (nr 7 – 12). Wzmocnienie tych cech stanowią określone szanse tzn. moda na tradycję, produkt lokalny oraz aktywny odpoczynek w czystym środowisku, czy nowe przyjazne przepisy w zakresie przetwórstwa. LGD dostrzega problem w zakresie promocji i niewystarczającej infrastruktury.

W realizacji zamierzeń LGD w zakresie określonym jako rozwój gospodarczy mogą przeszkadzać zagrożenia związane z wysokimi kosztami prowadzenia działalności gospodarczej, a w odniesieniu do wykorzystania walorów przyrodniczych – niska świadomość ekologiczna mieszkańców i turystów, co może w szybkim czasie przyczynić się do zniszczenia bogactwa przyrodniczego LGD. Szansę natomiast na realizację strategii agresywnej polegającej na silnej ekspansji da znaczne wsparcie ze środków unijnych na rozwój przedsiębiorczości w zakresie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej.

Zaznaczyć należy, że niewątpliwą szansę na zniwelowanie występujących obszarów problemowych jest polityka i wsparcie obszarów wiejskich w ramach RLKS oraz RPO.

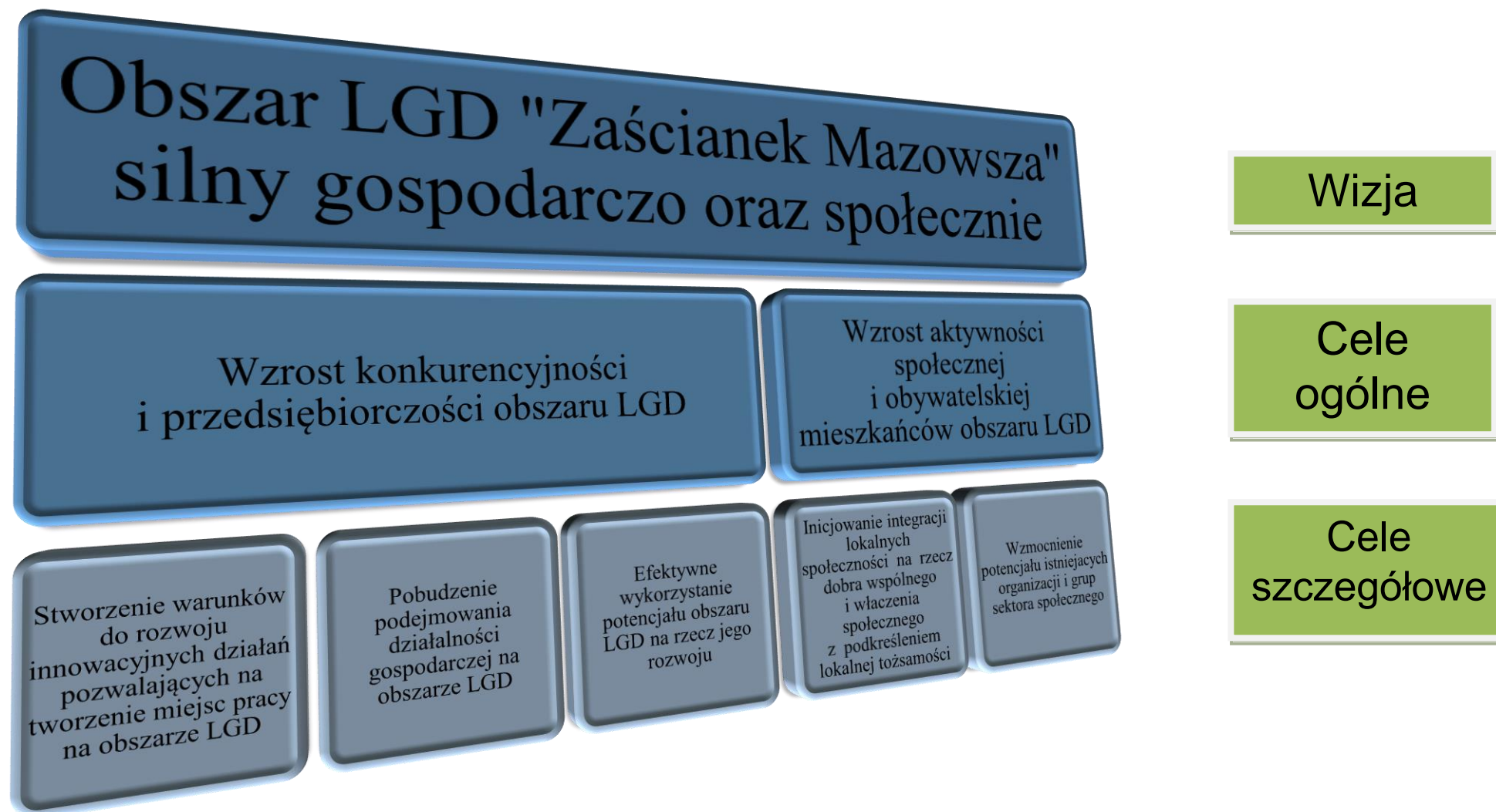
Podsumowując, należy stwierdzić, że poszczególne czynniki przenikają się i w różnym stopniu oddziałują na siebie. Dlatego tak ważne jest dostrzeżenie tych zależności i wybór najlepszych rozwiązań dążących nieustannie do osiągnięcia przyszłej wizji obszaru LGD, co zostało przedstawione w kolejnych rozdziałach strategii.

V. CELE I WSKAŹNIKI

Cele określone w strategii zostały wypracowane na podstawie przeprowadzonej diagnozy oraz z udziałem lokalnej społeczności. Włączenie lokalnej społeczności zostało zagwarantowane poprzez zastosowanie czterech partycypacyjnych metod konsultowania celów, przedsięwzięć, wskaźników i planu działania. Obraz diagnozy przedstawiony w analizie SWOT wyodrębnił pięć obszarów interwencji, jak to opisano w rozdziale V.

Zgodnie z określoną wizją LGD określiła dwa cele ogólne, a następnie pięć celów szczegółowych, co ilustruje poniższy schemat. Kluczowy obszar interwencji LSR dotyczy rozwoju ekonomicznego społeczeństwa LGD. W tym obszarze LGD zdecydowała się wspierać innowacje, które przyczyniają się do tworzenia miejsc pracy; podejmowania działalności gospodarczej oraz wykorzystania potencjału obszaru, w tym przez przedstawicieli grup defaworyzowanych. Kolejnym obszarem wsparcia planowanym w ramach LSR jest to rozwiązanie zdiagnozowanych problemów społecznych. Aktywność społeczna i obywatelska pobudzana będzie poprzez działania na rzecz integracji lokalnych środowisk oraz wzmocnienie potencjału trzeciego sektora.

Ryc. 13. Wizja, cele ogólne i cele szczegółowe LSR
Źródło: Opracowanie własne

W odniesieniu do diagnozy, problemów, grup defaworyzowanych i obszarów interwencji LGD wykreowała następujące przedsięwzięcia, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia zaplanowanych celów:

Innowacyjny Zaścianek (akronim: IZ) – przedsięwzięcie to jest odpowiedzią na problem odnoszący się do tematyki bezrobocia oraz niewystarczających działań na rzecz rozwoju innowacyjnej przedsiębiorczości, który ma swoje odzwierciedlenie w słabych stronach analizy SWOT. Warunkiem rozwoju innowacyjnej gospodarki oraz konkurencyjności obszaru są innowacyjne projekty, dlatego LGD, by zagwarantować osiągnięcie tych oczekiwań, a tym samym celu ogólnego I oraz przypisanych wskaźników postawiła na innowacje w rozwijanych działalnościach gospodarczych oraz opracowała adekwatne kryteria wyboru operacji (konieczność osiągnięcia minimum punktowego w kryterium dot. innowacyjności przy rozwijaniu działalności).

- Zakres operacji: rozwój przedsiębiorczości poprzez rozwijanie działalności gospodarczej (§2 ust 1 pkt 2 lit. c rozporządzenia LSR) oraz ewentualnie poprzez podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje w tym zakresie;
- Intensywność pomocy: 70%;

Wiedza i Innowacje (akronim: WI) – przedsięwzięcie to jest po części wzbogaceniem przedsięwzięć odnoszących się do rozwoju gospodarczego obszaru LGD (podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczych) i wynika ze zdiagnozowanych problemów, które mają odzwierciedlenie w analizie SWOT jako słaba strona mówiąca m. in. o niewystarczających działaniach na rzecz rozwoju innowacyjnej przedsiębiorczości. Przedsięwzięcie to zakłada wzmocnienie kapitału społecznego obszaru LGD pod kątem wprowadzenia ofert edukacyjnych nt. innowacyjności co zagwarantuje pełne osiągnięcie celu ogólnego mówiącego o wzroście konkurencyjności i przedsiębiorczości obszaru LGD. W ramach przedsięwzięcia LGD zakłada realizację wyjazdów studyjnych dla mieszkańców obszaru chcących podjąć działalność gospodarczą w celu ukazania im dobrych praktyk dotyczących innowacyjnej przedsiębiorczości, by wyjść z ram, szablonów powielanych na obszarze. Szczególnie angażowane do uczestnictwa w tych inicjatywach osoby z grupy defaworyzowanej zdiagnozowanej w kontekście dostępu do rynku pracy, by stworzyć im perspektywę zatrudnienia i własnego rozwoju. Przedsięwzięcie będzie realizowane przez tzw. operacje własne LGD z uwagi, na brak podmiotów na obszarze z odpowiednim zapleczem kapitałowym oraz ludzkim do jego realizacji, a ponadto funkcjonujące na terenie LGD małe podmioty nie są zainteresowane organizacją działań na skalę całego obszaru.

- Zakres: wzmocnienia kapitału społecznego (§2 ust 1 pkt 1 rozporządzenia LSR);
- Intensywność pomocy: 99%.

Start Produkcji i Usług (akronim: SPU) – przedsięwzięcie mające również swoje podłoże w zdiagnozowanych problemach odnoszących się do tematyki bezrobocia oraz małej liczby przedsiębiorstw generujących miejsca pracy, ujętych w analizie SWOT. LGD planując wsparcie dokonała podziału wysokości dofinansowania, które zostało szeroko skonsultowane ze społecznością lokalną oraz zaakceptowane przez Zespół ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju. Zdecydowano, że dla podejmowanych działalności gospodarczych, których podstawą będzie świadczenie usług wysokość wsparcia wyniesie

50 000,00 zł, natomiast dla działalności których podstawą będzie szeroko rozumiana produkcja wysokość wsparcia wyniesie 100 000,00 zł. Podziąła został dokonany z uwagi na kapitałochłonność podejmowanych działalności oraz zdiagnozowanych potrzeb mieszkańców. Powyższe przedsięwzięcie przyczyni się do osiągnięcia zakładanych wskaźników mówiących o liczbie nowo założonych działalności gospodarczych oraz miejscach pracy co jednoznacznie wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego 1.2 i celu ogólnego I.

- Zakres: rozwój przedsiębiorczości podejmowanie działalności gospodarczej (§2 ust. 1 pkt 2 lit. b rozporządzenia LSR) oraz ewentualnie poprzez podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje w tym zakresie;
- Premia: 50 000 zł lub 100 000 zł;
- Kody PKD wpisujące się w zakres przedsięwzięcia dotyczący premii w wysokości 100 000 zł na operacje związane z produkcją: 25.99.Z, 26.11.Z, 26.40.Z, 26.51.Z, 26.52.Z, 26.70.Z, 27.12.Z, 27.31.Z, 27.32.Z, 27.33.Z, 27.40.Z, 27.51.Z, 27.52.Z, 27.90.Z, 28.11.Z, 28.12.Z, 28.14.Z, 28.21.Z, 28.22.Z, 28.23.Z, 28.24.Z, 28.29.Z, 28.30.Z, 28.41.Z, 28.49.Z, 28.93.Z, 28.94.Z, 28.95.Z, 28.96.Z, 28.99.Z, 30.12.Z, 30.20.Z, 30.30.Z, 30.92.Z, 30.99.Z, 31.01.Z, 31.02.Z, 31.03.Z, 31.09.Z, 32.11.Z, 32.12.Z, 32.13.Z, 32.20.Z, 32.30.Z, 32.40.Z, 32.50.Z, 32.91.Z, 32.99.Z, 35.11.Z, 35.21.Z, 35.30.Z;
- Kody PKD wpisujące się w zakres przedsięwzięcia dotyczący premii w wysokości 50 000 zł na operacje związane z usługami: 01.70.Z, 02.20.Z, 02.40.Z, 18.13.Z, 18.14.Z, 33.11.Z, 33.12.Z, 33.13.Z, 33.14.Z, 33.15.Z, 33.19.Z, 33.20.Z, 37.00.Z, 38.11.Z, 38.12.Z, 38.21.Z, 38.22.Z, 38.32.Z, 39.00.Z, 42.11.Z, 42.21.Z, 42.99.Z, 43.11.Z, 43.12.Z, 43.13.Z, 43.21.Z, 43.22.Z, 43.29.Z, 43.31.Z, 43.32.Z, 43.33.Z, 43.34.Z, 43.39.Z, 43.91.Z, 43.99.Z, 45.20.Z, 45.32, 46.11.Z, 46.12.Z, 46.13.Z, 46.14.Z, 46.15.Z, 46.16.Z, 46.17.Z, 46.18.Z, 46.19.Z, 46.21.Z, 46.22.Z, 46.23.Z, 46.24.Z, 46.31.Z, 46.32.Z, 46.33.Z, 46.34.B, 46.36.Z, 46.37.Z, 46.38.Z, 46.39.Z, 46.41.Z, 46.42.Z, 46.43.Z, 46.44.Z, 46.45.Z, 46.46.Z, 46.47.Z, 46.48.Z, 46.49.Z, 46.51.Z, 46.52.Z, 46.61.Z, 46.62.Z, 46.64.Z, 46.65.Z, 46.66.Z, 46.69.Z, 46.71.Z, 46.72.Z, 46.73.Z, 46.74.Z, 46.75.Z, 46.76.Z, 46.77.Z, 46.90.Z, 47.11.Z, 47.19.Z, 47.21.Z, 47.22.Z, 47.23.Z, 47.24.Z, 47.29.Z, 47.41.Z, 47.42.Z, 47.43.Z, 47.51.Z, 47.52.Z, 47.53.Z, 47.54.Z, 47.59.Z, 47.61.Z, 47.62.Z, 47.63.Z, 47.64.Z, 47.65.Z, 47.71.Z, 47.72.Z, 47.73.Z, 47.74.Z, 47.75.Z, 47.76.Z, 47.77.Z, 47.78.Z, 47.79.Z, 47.81.Z, 47.82.Z, 47.89.Z, 47.91.Z, 47.99.Z, 49.39.Z, 49.41.Z, 49.42.Z, 53.20.Z, 56.10.A, 56.10.B, 56.21.Z, 56.29.Z, 56.30.Z, 58.19.Z, 58.29.Z, 62.01.Z, 62.02.Z, 62.03.Z, 62.09.Z, 63.11.Z, 63.99.Z, 66.21.Z, 66.22.Z, 66.29.Z, 69.20.Z, 70.21.Z, 70.22.Z, 71.11.Z, 71.12.Z, 71.20.A, 71.20.B, 73.11.Z, 73.12.A, 73.12.B, 73.12.C, 73.12.D, 73.20.Z, 74.20.Z, 74.30.Z, 74.90.Z, 75.00.Z, 77.11.Z, 77.12.Z, 77.21.Z, 77.22.Z, 77.29.Z, 77.31.Z, 77.32.Z, 77.33.Z, 77.34.Z, 77.35.Z, 77.39.Z, 78.10.Z, 78.20.Z, 78.30.Z, 80.10.Z, 80.20.Z, 80.30.Z, 81.21.Z, 81.22.Z, 81.29.Z, 81.30.Z, 82.11.Z, 82.19.Z, 82.30.Z, 82.92.Z, 82.99.Z, 85.10.Z, 85.32.A, 85.32.B, 85.51.Z, 85.52.Z, 85.53.Z, 85.59.A, 85.59.B, 86.21.Z, 86.22.Z, 86.23.Z, 86.90.A, 86.90.D, 86.90.E, 87.20.Z, 87.30.Z, 87.90.Z, 88.10.Z, 88.91, 88.91.Z, 88.99.Z, 90.01.Z, 91.01.A, 93.11.Z, 93.12.Z, 93.13.Z, 93.19.Z, 93.21.Z, 93.29.Z, 95.12.Z, 95.21.Z, 95.22.Z, 95.23.Z, 95.24.Z, 95.25.Z, 95.29.Z, 96.01.Z, 96.02.Z, 96.03.Z, 96.04.Z, 96.09.Z.

Zasoby a Przedsiębiorczość (akronim: ZP) – przedsięwzięcie realizowane w ramach konkursu ogłaszanego na podjęcie działalności gospodarczej. Z uwagi na zdiagnozowaną potrzebę wspierania rozwoju turystyki, działalności wykorzystujących lokalne zasoby oraz działalności tj. polegające na produkcji artykułów spożywczych lub produkcji napojów wyodrębniono omawiane przedsięwzięcie. Opisane w tym przedsięwzięciu działalności gospodarcze wyłączone zostają ze wsparcia w ramach przedsięwzięcia *Start Produkcji i Usług*. Również w tym przedsięwzięciu LGD widzi potrzebę wsparcia zdiagnozowanej grupy defaworyzowanej w kontekście dostępu do rynku pracy czego odzwierciedleniem są adekwatnie skonstruowane kryteria wyboru operacji. Realizowane projekty w ramach tego przedsięwzięcia przyczynią się do realizacji celu ogólnego mówiącego o wzroście konkurencyjności i przedsiębiorczości obszaru LGD.

- Zakres: rozwój przedsiębiorczości poprzez podejmowanie działalności gospodarczej (§ 2 ust 1 pkt 2 lit a rozporządzenia LSR) oraz ewentualnie poprzez podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje w tym zakresie;
- Premia: 100 000 zł.
- Kody PKD wpisujące się w zakres przedsięwzięcia dotyczący premii w wysokości 100 000 zł na operacje związane z działalnością turystyczną oraz produkcją artykułów spożywczych i napojów: 10.11.Z, 10.12.Z, 10.13.Z, 10.31.Z, 10.32.Z, 10.39.Z, 10.41.Z, 10.42.Z, 10.51.Z, 10.52.Z, 10.61.Z, 10.62.Z, 10.71.Z, 10.72.Z, 10.73.Z, 10.81.Z, 10.82.Z, 10.83.Z, 10.84.Z, 10.85.Z, 10.86.Z, 10.89.Z, 10.91.Z, 10.92.Z, 11.05.Z, 11.07.Z, 55.10.Z, 55.20.Z, 55.30.Z, 55.90.Z, 79.11.A, 79.11.B, 79.12.Z, 79.90.A, 79.90.B, 79.90.C

Współpraca przy Promocji (akronim: WP) – przedsięwzięcie dedykowane działaniom realizowanym we współpracy z lokalnymi grupami działania z zakresu promowania obszaru. Projekt współpracy wskazany ze względu na zakres przedsięwzięcia oraz grupy docelowe. Ważne jest dla wszystkich partnerów, aby promocja ich obszarów dotarła do jak najszerszego grona odbiorców. LGD działania promocyjne w ramach operacji będzie kierowała również do swoich mieszkańców, aby dostrzegli walory własnego obszaru i obszarów partnerskich LGD. W ramach omawianego przedsięwzięcia LGD planuje realizację dwóch projektów współpracy. Pierwszy projekt międzyregionalny z sąsiednimi LGD tj. „Zielone Sioło” oraz „Kurpsie Razem”, drugi projekt współpracy na skalę międzynarodową z jedną Lokalną Grupą Działania „Zielone Mosty Narwi” oraz trzema niemieckimi LGD tj. „Delitzscher Land”, „Naturpark Dübener Heide”, „Naturpark Dübener Heide“. Realizowane działania wpłyną na realizację założonych wskaźników przypisanych do omawianego przedsięwzięcia, a tym samym celu szczegółowego *Efektywne wykorzystanie potencjału obszaru LGD na rzecz jego rozwoju* oraz celu ogólnego mówiącego o *wzroście konkurencyjności i przedsiębiorczości obszaru LGD*. Oba projekty współpracy zakładają promocję obszaru w tym lokalnej przedsiębiorczości, zasobów i jego potencjału. Przedsięwzięcie to ma swoje uzasadnienie w potrzebie promocji skierowanej „do wewnątrz”, czyli uświadomienie mieszkańcom i podmiotom z obszaru LGD o możliwościach i zaletach niewykorzystanego potencjału. Ponadto grupami docelowymi będą również turyści, osoby odwiedzające, poszukujące odpoczynku oraz potencjalni inwestorzy.

- Zakres: promowanie obszaru w tym produktów lub usług lokalnych oraz lokalnej przedsiębiorczości (§ 2 pkt 5 rozporządzenia o współpracy).

MILA – Miejsca Integracji i Lokalnej Aktywności (akronim: MILA) – przedsięwzięcie realizowane w ramach konkursu ogłaszanego przez LGD. Działania podejmowane w ramach omawianego przedsięwzięcia powinny zakładać w swoich efektach stworzenie miejsc do integracji lokalnych społeczności obejmujące stworzenie oferty dla różnych grup wiekowych i społecznych określonych na podstawie diagnozy miejscowości. Wyklucza się ze wsparcia realizację więcej niż jednego projektu w jednej miejscowości oraz skierowanego w efekcie końcowym tylko do jednej grupy mieszkańców np. dzieci, dorosłych czy seniorów. LGD przy wyborze projektów przypisanych do przedsięwzięcia MILA kierowała będzie się również: wpływem operacji na ochronę środowiska lub/i przeciwdziałanie zmianom klimatu, promocją udzielanego wsparcia ze środków publicznych, doświadczeniem wnioskodawcy w zakresie realizacji zbliżonych operacji współfinansowanych ze środków publicznych by zagwarantować jakość oraz poziom realizacji budżetu LSR, korzystaniem z doradztwa oraz udziałem w szkoleniach, miejscem realizacji operacji czy poziomem zasobów miejscowości, czego odzwierciedleniem są przypisane adekwatne kryteria wyboru operacji. Wskazane jest, by beneficjent na podstawie przeprowadzonej diagnozy, we wniosku wskazał % udział grup defaworyzowanych do których w efekcie końcowym skierowany będzie projekt. LGD również po konsultacjach społecznych zdiagnozowała potrzebę wspierania tego typu działaniami grupy defaworyzowane w kontekście ich włączenia społecznego. W wyniku realizacji operacji przypisanych do omawianego przedsięwzięcia osiągnięty zostanie cel ogólny mówiący o wzroście aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców obszaru LGD.

— Zakres: budowa lub rozbudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej (§2 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia LSR).

ISKRA – Inicjatywy w Społecznościach Kształtujące Rozwój ich Aktywności (akronim: ISKRA) – przedsięwzięcie to jest odpowiedzią na problemy odnoszące się np. do niskiej aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców obszaru LGD czy niskiej integracji społeczności na rzecz dobra wspólnego i/lub włączenia społecznego z zaznaczeniem lokalnej tożsamości czego odzwierciedleniem są zapisy w analizie SWOT. Przedsięwzięcie to realizowane będzie w ramach tzw. projektów grantowych. LGD analizując swoje otoczenie, potrzeby oraz możliwości i zasoby potencjalnych grantobiorców określiła minimalną wartość każdego zadania służącego osiągnięciu celu projektu grantowego na 5 000,00 zł a maksymalną na 10 000,00 zł. Realizacja projektu grantowego ma się przyczynić do osiągnięcia wskaźnika produktu pn. liczba zrealizowanych inicjatyw integrujących lokalną społeczność oraz dwu wskaźników rezultatu mówiących o liczbie zintegrowanych lokalnych społeczności w ramach jednej miejscowości oraz liczbie przedstawicieli zdiagnozowanych grup defaworyzowanych uczestniczących w wydarzeniach, a tym samym do osiągnięcia celu ogólnego II. Kluczem do wyboru projektów grantowych będzie wykazanie przez grantobiorcę wpływu realizowanego projektu na integrację, pobudzenie aktywności społeczności lokalnej miejscowości i zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne.

— Zakres: wzmocnienia kapitału społecznego (§ 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia LSR), w tym:

- Organizacja wydarzenia integrujących społeczność danej miejscowości,
- Cykl spotkań integrujących społeczność danej miejscowości,

- Wyposażenie istniejących miejsc służących integracji społeczności danej miejscowości.

Kompetencje Społeczne (akronim: KS) – przedsięwzięcie realizowane w ramach tzw. projektów własnych. Zostało wypracowane z uwagi na zdiagnozowane potrzeby oraz problemy dotyczące niewystarczającego wsparcia dla lokalnych liderów, braku wiedzy/niskich kwalifikacji osób chcących aktywnie działać czego skutkiem jest mała liczba organizacji pozarządowych i grup nieformalnych działających na rzecz pożytku publicznego. Przedsięwzięcie realizowane przez LGD z uwagi, na brak podmiotów na obszarze z odpowiednim zapleczem kapitałowym oraz ludzkim do jego realizacji, a ponadto funkcjonujące na terenie LGD małe podmioty nie są zainteresowane organizacją działań na skalę całego obszaru.

- Zakres: wzmocnienie kapitału społecznego (§2 ust 1 pkt 1 rozporządzenia LSR);
- Intensywność pomocy: 99%.

Dla przejrzystego przedstawienia zależności między celami ogólnymi i szczegółowymi oraz przedsięwzięciami została opracowana tabela (17), która zawiera również wskaźniki produktu, rezultatu i oddziaływania. Z tak przedstawionych danych łatwo można odczytać adekwatność wskazanych celów, przedsięwzięć i wskaźników. LGD przewidziała również wskaźniki ogólnodostępne np. dane gromadzone przez GUS.

**Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność obszaru
Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski”
na lata 2016-2023**

Tabela 15. Tabelaryczne przedstawienie celów, przedsięwzięć i wskaźników LSR

1	Cel ogólny	Wzrost konkurencyjności i przedsiębiorczości obszaru LGD						
1.1	Cele szczegółowe	Stworzenie warunków do rozwoju innowacyjnych działań pozwalających na tworzenie miejsc pracy na obszarze LGD						
1.2		Pobudzanie podejmowania działalności gospodarczej na obszarze LGD						
1.3		Efektywne wykorzystanie potencjału obszaru LGD na rzecz jego rozwoju						
	Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego (WO)	Jednostka miary	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru			
WO 1	Liczba przedsiębiorstw na obszarze LGD	szt.	1880	1918	GUS BDL			
WO 2	Rosnąca linia trendu liczby ludności	linia	rosnąca	rosnąca	GUS BDL			
	Wskaźnik rezultatu dla celów szczegółowych (WR)	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru			
WR 1.1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy	etat	0	4	Beneficjent/ankieta monitorująca			
WR 1.1.2	Liczba uczestników ofert edukacyjnych	osoba	0	120	LGD/listy obecności			
WR 1.2.1	Liczba utworzonych miejsc pracy	etat	0	15	Beneficjent/ankieta monitorująca			
WR 1.3.1	Liczba utworzonych miejsc pracy	etat	0	5	Beneficjent/ankieta monitorująca			
WR 1.3.2	Liczba odbiorców akcji promocyjnych	osoba	0	300	LGD/ listy obecności, dokumentacja zdjęciowa			
			Wskaźniki produktu					
Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródła danych/sposób pomiaru	
					Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok		
P 1.1.1	Innowacyjny Zaścianek	Przedsiębiorcy (mikro i małe przedsiębiorstwa)	Konkurs	Liczba rozwiniętych działalności gospodarczych przy zastosowaniu innowacji	dział.	0	4	Beneficjent/ poprawnie zrealizowana operacja, ankieta monitorująca SW/informacja o wypłaconych środkach
P 1.1.2	Wiedza i Innowacje	Mieszkańcy ze szczególnym uwzględnieniem	Operacja własna	Liczba ofert edukacyjnych	oferta eduk.	0	2	LGD/poprawnie zrealizowana operacja,

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność obszaru
Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski”
na lata 2016-2023

		grypy defaworyzowanej w kontekście dostępu do rynku pracy						SW/informacja o wypłaconych środkach
P 1.2.1	Start Produkcji i Usług	Osoby fizyczne ze szczególnym uwzględnieniem grypy defaworyzowanej w kontekście dostępu do rynku pracy	Konkurs	Liczba nowo założonych działalności gospodarczych	dział.	0	15	Beneficjent/ poprawnie zrealizowana operacja, ankieta monitorująca SW/informacja o wypłaconych środkach
P 1.3.1	Zasoby a Przedsiębiorczość	Osoby fizyczne - mieszkańcy ze szczególnym uwzględnieniem grypy defaworyzowanej w kontekście dostępu do rynku pracy	Konkurs	Liczba nowo założonych działalności gospodarczych	dział.	0	5	Beneficjent/ poprawnie zrealizowana operacja, ankieta monitorująca SW/informacja o wypłaconych środkach
P 1.3.2	Współpraca przy Promocji	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, inwestorzy, potencjalne osoby zainteresowane podjęciem działalności gospodarczej	Projekt współpracy	Liczba akcji promocyjnych	akcja	0	2	LGD/poprawnie zrealizowana operacja, SW/informacja o wypłaconych środkach

**Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność obszaru
Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski”
na lata 2016-2023**

2	Cel ogólny	Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców obszaru LGD „Zaścianek Mazowski”						
2.1	Cele szczegółowe	Inicjowanie integracji lokalnych społeczności na rzecz dobra wspólnego i włączenia społecznego z podkreśleniem lokalnej tożsamości						
2.2		Wzmocnienie potencjału istniejących organizacji i grup z sektora społecznego						
	Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru			
WO 2	Liczba organizacji pozarządowych zarejestrowanych w KRS oraz grup nieformalnych ¹⁰ na obszarze LGD	szt.	89	95	Ministerstwo Sprawiedliwości – Krajowy Rejestr Sądowy Starostwo Powiatowe w Ostrołęce i Makowie Mazowieckim, Regionalny Związek Rolników Kółek i Organizacji Rolniczych w Ostrołęce			
	Liczba nowo powstałych grup obywateli LGD zrzeszonych wokół wspólnej idei	szt.	0	10	Beneficjenci /Listy obecności, regulaminy, sprawozdania			
	Liczba sieci organizacji pozarządowych i grup sektora społecznego	szt.	0	1	LGD /pisemna deklaracja członków sieci			
	Wskaźnik rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru			
WR 2.1.1	Liczba osób mających dostęp do miejsc integracji	osoba	0	2 000	Beneficjent /oświadczenie na podstawie danych z ewidencji ludności w urzędzie gminy			
WR 2.1.2	Liczba zintegrowanych lokalnych społeczności w ramach jednej miejscowości	grupa	0	50	Beneficjent /sprawozdanie			
WR 2.1.2	Liczba przedstawicieli zdiagnozowanych grup defaworyzowanych uczestniczących w wydarzeniach	osoba	0	250	Beneficjent /sprawozdanie			
WR 2.2.1	Liczba uczestników grup organizacji pozarządowych i grup sektora społecznego uczestniczących w ofercie edukacyjnej	osoba	0	200	LGD /listy obecności, dokumentacja zdjęciowa			
			Wskaźniki produktu					
Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródła danych/sposób pomiaru	
					Początkowa 2015 rok	Końcowa 2023 rok		
P 2.1.1	MILA - Miejsca Integracji i Lokalnej Aktywności	Lokalne społeczności – mieszkańcy ze	Konkurs	Liczba miejscowości, w których powstały miejsca przyczyniających się do integracji społecznej	szt.	0	20	Beneficjent /poprawnie zrealizowana

¹⁰ Stowarzyszenia Zwykłe, Kluby Sportowe, Uczniowskie Kluby Sportowe itp. grupy zarejestrowane w Starostwie Powiatowym oraz Koła Gospodyń Wiejskich zarejestrowane w Regionalnym Związku Rolników Kółek i Organizacji Rolniczych w Ostrołęce.

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność obszaru
Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski”
na lata 2016-2023

		szczególnym uwzględnienie grupy defaworyzowanej ze względu na wykluczenie społeczne						operacja, ankieta monitorująca SW/informacja o wypłaconych środkach
P 2.1.2	ISKRA – Inicjatywy w Społecznościach Kształtujące Rozwój ich Aktywności	Lokalne społeczności – mieszkańcy ze szczególnym uwzględnieniem grupy defaworyzowanej w kontekście wykluczenia społecznego i ubóstwa	Projekt grantowy	Liczba zrealizowanych inicjatyw integrujących lokalną społeczność	Wydarzenia	0	50	Beneficjent/ poprawnie zrealizowana operacja (sprawozdanie)
P 2.2.1	Kompetencje Społeczne	Członkowie organizacji pozarządowych i grup sektora społecznego	Konkurs	Liczba ofert edukacyjnych	Oferty edukacyjne	0	4	Beneficjent/ poprawnie zrealizowana operacja, ankieta monitorująca SW/informacja o wypłaconych środkach

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 16. Tabela logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
<p>Ograniczone warunki do rozwoju działań w tym innowacyjnych pozwalających na tworzenie miejsc pracy na obszarze LGD;</p> <p>Mało średnich i brak dużych przedsiębiorstw generujących miejsca pracy;</p> <p>Niewystarczające działania na rzecz rozwoju innowacyjnej przedsiębiorczości;</p> <p>Słaba promocja obszaru pod względem turystycznym i innowacyjnym;</p> <p>Niewystarczająca infrastruktura turystyczno-rekreacyjna wykorzystująca walory przyrodnicze pozwalająca na wzrost atrakcyjności obszaru.</p>	Wzrost konkurencyjności i przedsiębiorczości obszaru LGD	Stworzenie warunków do rozwoju innowacyjnych działań pozwalających na tworzenie miejsc pracy na obszarze LGD	Innowacyjny Zaścianek	Liczba rozwiniętych działalności gospodarczych przy zastosowaniu innowacji	Liczba utworzonych miejsc pracy	Liczba przedsiębiorstw na obszarze LGD	<p>— Duże zainteresowanie zakładaniem działalności gospodarczych,</p> <p>— Wysokie bezrobocie,</p> <p>— Szukanie dodatkowych źródeł inwestycyjnych przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą.</p>
			Wiedza i Innowacje	Liczba ofert edukacyjnych	Liczba uczestników wydarzeń edukacyjnych		
		Pobudzenie podejmowania działalności gospodarczej na obszarze LGD	Start Produkcji i Usług	Liczba nowo założonych działalności gospodarczych	Liczba utworzonych miejsc pracy		
		Efektywne wykorzystanie potencjału obszaru LGD na rzecz jego rozwoju	Zasoby a Przedsiębiorczość	Liczba nowo założonych działalności gospodarczych	Liczba utworzonych miejsc pracy		
			Współpraca przy Promocji	Liczba akcji promocyjnych	Liczba odbiorców akcji promocyjnych		

**Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność obszaru
Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowska”
na lata 2016-2023**

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
<ul style="list-style-type: none"> — Niska aktywność społeczna i obywatelska mieszkańców obszaru LGD „Zaścianek Mazowska”, — Niska integracja lokalnych społeczności na rzecz dobra wspólnego i/lub włączenia społecznego z zaznaczeniem lokalnej tożsamości, — Mała liczba organizacji pozarządowych i grup nieformalnych działających na rzecz pożytku publicznego, — Brak wiedzy/niskie kwalifikacje osób chcących aktywnie działać, — Małe wsparcie dla lokalnych liderów — Niewystarczająca liczba miejsc do integracji, spotkań, aktywności dla mieszkańców 	<p align="center">Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców obszaru LGD „Zaścianek Mazowska”</p>	<p align="center">Inicjowanie integracji lokalnych społeczności na rzecz dobra wspólnego i włączenia społecznego z podkreśleniem lokalnej tożsamości</p>	<p align="center">MILA - Miejsca Integracji i Lokalnej Aktywności</p>	<p align="center">Liczba miejscowości, w których powstały miejsca przyczyniających się do integracji społecznej</p>	<p align="center">Liczba osób mających dostęp do miejsc integracji</p>	<p align="center">Liczba organizacji pozarządowych zarejestrowanych w KRS oraz grup nieformalnych na obszarze LGD</p> <p align="center">Liczba nowo powstałych grup obywateli LGD zrzeszonych wokół wspólnej idei</p> <p align="center">Liczba sieci organizacji pozarządowych i grup sektora społecznego</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Wzrost aktywności kół gospodyń wiejskich na obszarze LGD „Zaścianek Mazowska” — Niski poziom zaufania i dialogu społecznego — Wsparcie rozwoju obszarów wiejskich
		<p align="center">Wzmocnienie potencjału istniejących organizacji i grup z sektora społecznego</p>	<p align="center">ISKRA – Inicjatywy w Społecznościach Kształtujące Rozwój ich Aktywności</p>	<p align="center">Liczba zrealizowanych inicjatyw integrujących lokalną społeczność</p>	<p align="center">Liczba zintegrowanych lokalnych społeczności w ramach jednej miejscowości</p> <p align="center">Liczba przedstawicieli zdiagnozowanych grup defaworyzowanych uczestniczących w wydarzeniach</p>		
		<p align="center">Kompetencje Społeczne</p>	<p align="center">Liczba ofert edukacyjnych</p>	<p align="center">Liczba uczestników grup organizacji pozarządowych i grup sektora społecznego uczestniczących w ofercie edukacyjnej</p>			

Źródło: Opracowanie własne

VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

Procedury oraz kryteria wyboru operacji i grantobiorców zostały opracowane przez pracowników biura LGD z udziałem lokalnej społeczności, a następnie pozytywnie zaopiniowane przez Zespół ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju i zatwierdzone przez organy LGD. Do zaangażowania lokalnej społeczności LGD wykorzystwała 4 partycypacyjne metody konsultacji kryteriów wyboru i procedur, w tym również gwarantujące wysoki poziom partycypacji tj. współdziałanie i delegowanie decyzji. Aby wypracować najbardziej adekwatne kryteria do przeprowadzonej diagnozy, wypracowanych celów i przedsięwzięć LGD wykorzystwała metodę konwersacji o nazwie World Cafe, która posłużyła do prowadzenia dialogu w celu poszukiwania kreatywnych pomysłów dotyczących kryteriów i zasad wyboru operacji w ramach LSR. Kolejną metodą było konsultowanie opracowanego materiału na spotkaniu informacyjno-konsultacyjnym, podczas którego uczestnicy mieli możliwość uzyskania wyjaśnień na temat proponowanych kryteriów i zasad wyboru operacji oraz zgłosić uwagi. Na każdym z pięciu kluczowych etapów budowania LSR decyzje w sprawie zgłoszonych uwag i wniosków, które wpłynęły w ramach prowadzonych konsultacji, zostały delegowane Zespołowi ds. opracowania lokalnej strategii rozwoju. Wszystkie materiały zostały również zamieszczone na stronie internetowej, dla zapewnienia łatwego dostępu do konsultowanych kryteriów i procedur. Ponadto LGD na bieżąco prowadziła konsultacje w ramach zorganizowanego punktu informacyjno-konsultacyjnego w biurze LGD. Ponadto LGD opracowała kryteria i procedury w oparciu o Wytoczne MRiRW, Rozporządzenie LSR, Ustawę RLKS, Rozporządzenie 1303 oraz Poradnik dla LGD.

W ten sposób powstały jasne, przejrzyste, a przede wszystkim adekwatne do wcześniej przeprowadzonej diagnozy, procedury i kryteria umożliwiające sprawny i transparentny wybór operacji, których realizacja przekłada się bezpośrednio na osiągnięcie zawartych w strategii celów i wskaźników, a co za tym idzie na realizację LSR. W związku z tym, że specyfika przedsięwzięć zawartych w LSR wymagała zaplanowania realizacji projektów grantowych oraz projektów własnych, LGD opracowała i zatwierdziła uchwałami Zarządu następujące dokumenty:

- ✚ Procedurę wyboru i oceny operacji w ramach LSR zawierającą procedurę wyboru i oceny operacji własnych,
- ✚ Procedurę wyboru i ocenę grantobiorców w ramach projektów grantowych,
- ✚ Kryteria wyboru operacji,
- ✚ Kryteria wyboru grantobiorców.

W procedurach opisano m. in. zasady ich udostępniania do wiadomości publicznej, określono sposób organizacji naborów wniosków, szczegółowy sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu czy odwołania w przypadku grantobiorców.

Kolejnym dokumentem, który zawiera regulacje w zakresie dokonywania oceny i wyboru wniosków jest przyjęty przez Walne Zebranie Członków Regulamin Rady Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowska”. Dokument gwarantuje spełnienie szeregu warunków m.in. szczegółowo określa zasady podejmowania decyzji, opisuje ocenę wniosków, sposób dokumentowania oceny, zawiera również wzory dokumentów, informację

o udostępnianiu na stronie internetowej LGD protokołów Rady LGD, regulacje dotyczące wystąpienia szczególnych sytuacji. Przewiduje również prowadzenie rejestru interesów członków Rady, procedurę zapewniającą bezstronną ocenę i wybór operacji, regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego oraz stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru.

Przyjęte procedury, regulamin organu decyzyjnego – Rady, oraz kryteria stanowią spójne, niedyskryminujące narzędzie, zgodne z obowiązującymi przepisami i wytycznymi.

VII. PLAN DZIAŁANIA

LGD z uwagą i głęboką analizą opracował plan działania, który przedstawia poniższa tabela. Szczegółowo zaplanowała terminy realizacji poszczególnych działań i ogłaszania naborów na konkursu oraz realizację projektów własnych i grantowych. Zgodnie z zdiagnozowanymi problemami, celami, określonymi wskaźnikami oraz kapitałochłonnością różnych planowanych operacji określono budżet poszczególnych przedsięwzięć. Zgodnie z wytycznymi 50 % środków przeznaczonych na realizację strategii zaplanowana na operacje związane z tworzeniem miejsc pracy. Dalsza kwota będzie wspierać wzmocnienie kapitału społecznego przez realizację projektów grantowych oraz własnych LGD. Kolejna znaczna część budżetu działania 19.2 przeznaczona będzie na małą infrastrukturę rekreacyjną, która będzie służyć integracji lokalnych społeczności, a tym samym włączeniu społecznemu i przeciwdziałaniu ubóstwu.

Realizacja kolejnych przedsięwzięć została określona z uwzględnieniem wzajemnych powiązań oraz logiką interwencji oraz możliwości czasowych i kadrowych LGD. Wskaźniki będą realizowane etapami, co obrazuje plan działania. Aby zapewnić wywiązanie się z zaplanowanych wskaźników LGD będzie prowadziła szczegółowy monitoring planu działania, co zostało omówione w rozdziale XII. W momencie wystąpienia zagrożenia natychmiast podejmie odpowiednie działania usprawniające osiągnięcie zagrożonego niewystarczającym poziomem realizacji przedsięwzięcia.

Tabela 17. Tabelaiczny plan działania

Cel ogólny 1	lata		2016-2018			2019-2021			2022-2023			2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN			
Wzrost konkurencyjności i przedsiębiorczości obszaru LGD															
Cel szczegółowy 1.1 Stworzenie warunków do rozwoju innowacyjnych działań pozwalających na tworzenie miejsc pracy na obszarze LGD															
Przedsięwzięcie 1.1.1	Liczba rozwiniętych, innowacyjnych działalności gospodarczych	0 dział.	0	0	3 dział.	75	900.000	1 dział.	100	100.000	4 dział.	1.000.000	PROW	Realizacja LSR (19.2)/Rozwój przedsiębiorczości przez rozwijanie działalności gospodarczej	
Przedsięwzięcie 1.1.2	Liczba ofert edukacyjnych	1 oferta	50	50.000	1 oferta	100	50.000	0	100	0	2 oferty	100.000	PROW	Realizacja LSR (19.2)/Wzmocnienie kapitału społecznego	
Razem cel szczegółowy 1.1			50.000			950.000			100.000			1.100.000			
Cel szczegółowy 1.2 Pobudzenie podejmowania działalności gospodarczej na obszarze LGD															
Przedsięwzięcie 1.2.1	Liczba nowo założonych działalności gospodarczych	9 dział.	60	600.000	0 dział.	60	0	6 dział.	100	400.000	15 dział.	1.000.000	PROW	Realizacja LSR (19.2)/Rozwój przedsiębiorczości przez podejmowanie działalności gospodarczej	
Razem cel szczegółowy 1.2			600.000			0			400.000			1.000.000			
Cel szczegółowy 1.3 Efektywne wykorzystanie potencjału obszaru LGD na rzecz jego rozwoju															
Przedsięwzięcie 1.3.1	Liczba nowo założonych działalności gospodarczych	2 dział.	40	200.000	3 dział.	100	300.000	0	100	0	5 dział.	500.000	PROW	Realizacja LSR (19.2)/ Rozwój przedsiębiorczości przez podejmowanie działalności gospodarczej	
Przedsięwzięcie 1.3.2	Liczba akcji promocyjnych	1 akcja	50	20.000	1 akcja	100	80.000	0	100	0	2 akcje	100.000	PROW	Projekty współpracy (19.3)/Promowanie obszaru objętego strategią rozwoju lokalnego ...	
Razem cel szczegółowy 1.3			220.000			380.000			0			600.000			

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność obszaru
Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowska”
na lata 2016-2023

Cel ogólny 2 <i>Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców obszaru LGD „Zaścianek Mazowska”</i>	lata		2016-2018			2019-2021			2022-2023			2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN			
Cel szczegółowy 2.1 Inicjowanie integracji lokalnych społeczności na rzecz dobra wspólnego i włączenia społecznego z podkreśleniem lokalnej tożsamości															
Przedsięwzięcie 2.1.1 MILA – Miejsca Integracji i Lokalnej Aktywności	Liczba miejscowości, w których powstały miejsca przyczyniających się do integracji społecznej	15 msc.	75	1.120.000	0 msc.	75	0	5 msc.	100	480.000	20 msc.	1.600.000	PROW	Realizacja LSR (19.2)/ Budowa i przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej	
Przedsięwzięcie 2.1.2 ISKRA – Inicjatywy w Społecznościach Kształtujące Rozwój ich Aktywności	Liczba zrealizowanych inicjatyw integrujących lokalną społeczność	20 wyd.	38	200.000	20 wyd.	77	200.000	10 wyd.	100	100.000	50 wyd.	500.000	PROW	Realizacja LSR (19.2)/ Wzmocnienie kapitału społecznego...	
Razem cel szczegółowy 2.1			1.320.000			200.000			580.000			2.100.000			
Cel szczegółowy 2.2 Wzmocnienie potencjału istniejących organizacji i grup sektora społecznego															
Przedsięwzięcie 2.2.2 Kompetencje Społeczne	Liczba ofert edukacyjnych	0 ofert	0	0	2 oferty	50	100.000	2 oferty	100	100.000	4 ofert	200.000	PROW	Realizacja LSR (19.2)/ Wzmocnienie kapitału społecznego...	
Razem cel szczegółowy 2.2			0			100.000			100.000			200.000			

Źródło: opracowanie własne

VIII. BUDŻET LSR

Budżet LSR został przygotowany w sposób, który zapewnia realizację planu działania, a tym samym osiągnięcie wskaźników w nim zawartych. LGD będzie wdrażać strategię finansowaną z jednego funduszu w ramach PROW 2014-2020. Wysokość kosztów określono zgodnie z przepisami unijnymi i krajowymi. Koszty określone jako bieżące to przede wszystkim koszty związane z zarządzaniem procesem wdrażania LSR, w tym koszty wynagrodzeń personelu, utrzymania i wyposażenia biura LGD. Zaplanowano środki zabezpieczające właściwe działanie biura, które na kluczowe znaczenie w właściwej realizacji LSR, co potwierdza ewaluacja końcowa przeprowadzona w ubiegłym okresie programowania (Sadza, 2015). Kolejną grupę kosztów stanowią wydatki na działania aktywizacyjne. Obejmują one koszty związane ze szkoleniem osób zaangażowanych w realizację LSR, animowaniem, wspieraniem społeczności lokalnych w zakresie realizacji celów oraz działaniami szkoleniowymi i doradczymi, a także informacyjno-promocyjnymi dotyczącymi całego obszaru LGD związane z realizacją planu komunikacyjnego. W budżecie LSR zabezpieczono także środki finansowe na realizację projektów współpracy. Wynoszą one 2 % wysokości wsparcia z budżetu przeznaczonego na realizację działania 19.2.

Tabela 18. Wysokość wsparcia finansowego na poszczególne poddziałania

Zakres wsparcia	PROW
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia 1303/2013)	5 000 000
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia 1303/2013)	100 000
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia 1303/2013)	1 140 000
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia 1303/2013)	110 000
RAZEM	6 350 000

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 19. Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014 – 2020

	Wkład EFROW PLN	Budżet państwa PLN	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych PLN	Razem PLN
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	1 906 991,10	1 090 008,90		2 997 000
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 081 710		618 290	1 700 000
Razem	4 078 710	303 000	618 290	4 697 000

Źródło: Opracowanie własne

Zakres wsparcia oraz wkład środków publicznych w jej realizację na poszczególne działania PROW przedstawia wyżej przedstawiona Tabela 18. W planie finansowym uwzględniono wielkość wkładu w podziale na wkład EFRROW, budżet państwa oraz wkład pochodzący od beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych, dla których m. in. określono wsparcie na działania inwestycyjne, wymagające większych nakładów finansowych oraz dopuszczalną część projektów grantowych. Natomiast w przypadku beneficjentów z poza sektora finansów publicznych na wkład własny beneficjentów wymagany jest w przypadku operacji własnych (intensywność pomocy - 99%) oraz rozwijania działalności gospodarczej (intensywność pomocy – 70%).

IX. PLAN KOMUNIKACJI

Opracowany przez LGD plan komunikacji zapewnia właściwą realizację działań komunikacyjnych wpływających w znaczący sposób na prawidłowe i efektywne wdrażanie strategii. Niniejszy rozdział określa więc podstawowe zasady prowadzenia działań informacyjnych, w tym również edukacyjnych i promocyjnych przyczyniających się do aktywnego, ciągłego i szeroko rozumianego uczestnictwa społeczności lokalnej w bieżącym wdrażaniu LSR. Plan animuje środowiska lokalne i aktywizuje mieszkańców i podmioty z obszaru LGD do włączenia w działania LGD. Zakładane wskaźniki planu komunikacyjnego, a przez to działania i cele będą osiągnięte dzięki realizacji przez LGD operacji w ramach uzyskanego wsparcia na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji.

Przy określaniu założeń niniejszego planu LGD wzięła pod uwagę wnioski i rekomendacje zawarte w Raporcie z Ewaluacji Ex-Post Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski” na lata 2009-2015 oraz funkcjonowania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski” (Sadza, 2015), wyniki wywiadów pogłębionych z reprezentantami grup docelowych, w tym grup defaworyzowanych przeprowadzonych na piątym kluczowym etapie opracowywania strategii jako forma partycypacyjnej metody angażującej społeczność lokalną w jej opracowywanie. Ponadto LGD korzystała z dokumentów o podobnym zakresie tematycznym (Strategia komunikacji PROW 2014 - 2020, 2015). Dopełniającym źródłem informacji nt. zasad komunikacji były badania prowadzone na etapie diagnozy (spotkania z mieszkańcami, panel ekspertów), etapie określania celów i wskaźników (fokusy z przedstawicielami zdiagnozowanych grup/odbiorców), etapie opracowywania zasad wyboru operacji (spotkanie Word Cafe). Ponadto autorki i osoby zaangażowane w opracowanie strategii korzystały z nabytego doświadczenia przy realizacji strategii w okresie programowania 2007-2013.

Na podstawie powyższego LGD określa cel ogólny planu komunikacji:

Zapewnienie przejrzystej i obustronnej komunikacji oraz rzetelnej i pełnej informacji o wdrażaniu strategii dla ogółu mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem grup defaworyzowanych oraz podmiotów funkcjonujących na obszarze LGD "Zaścianek Mazowski" jako instrumentu wspierającego jego rozwój gospodarczy oraz społeczny

Główne problemy zdiagnozowane w komunikacji:

- ✚ Problem z dotarciem do szerokiego grona potencjalnych beneficjentów działań LGD

Najczęściej środki przekazu docierające do szerokiego grona odbiorców są kosztowne (np. spoty w mediach), dlatego biorąc pod uwagę budżet jakim dysponuje oraz szczególne grupy odbiorców LGD zamierza wykorzystać różne formy komunikacji dostępne finansowo. LGD spodziewa się, że zaplanowane działania są na tyle wystarczające, aby zagwarantować zauważenie przez opinię publiczną pozytywnego rezultatu jaki może przynieść realizacja LSR oraz zrozumienie jej założeń, a w dalszej perspektywie zaangażowanie i współodpowiedzialność za proces realizacji interwencji przez lokalną społeczność Zaścianka.

- ✚ Niewystarczający poziom wiedzy nt. zasad ubiegania się o przyznanie pomocy i jej rozliczania

Ten problem występuje w związku z wdrażaniem nowej strategii oraz nowym okresem programowania. Dlatego należy zapewnić wysokiej jakości doradztwo i szkolenia dla potencjalnych beneficjentów oraz beneficjentów. Ponadto konieczne jest ustawiczne kształcenie kadr LGD.

- ✚ Problem z niedostosowaniem narzędzi przekazu informacji do oczekiwań grupy docelowej oraz nieuwzględnianie szczególnych potrzeb komunikacyjnych osób defaworyzowanych;

Problem stanowi nowe wyzwanie dla LGD. Jednak LGD po głębokiej analizie problemu określiła właściwe działania, które będą odpowiadały oczekiwaniom komunikacyjnych tych grup.

- ✚ Niewystarczające zaangażowanie partnerów i interesariuszy LGD.

LGD powinna w jak najwyższym stopniu angażować lokalną społeczność we wdrażanie LSR, aby mogła być współodpowiedzialna za realizację postanowień dokumentu.

W związku z powyższym LGD określiła trzy cele szczegółowe:

1. Dotarcie do szerokiego grona odbiorców, w tym potencjalnych beneficjentów z informacją o LSR jej założeniach, celach i postępie w realizacji oraz promocja dobrych praktyk.
2. Wzrost wiedzy nt. zasad ubiegania się o przyznanie pomocy i prawidłowe rozliczanie udzielonego wsparcia;
3. Informowanie przedstawicieli poszczególnych grup docelowych, w tym grup defaworyzowanych o ofercie wsparcia do nich skierowanej z uwzględnieniem ich szczególnych potrzeb komunikacyjnych;
4. Zaangażowanie partnerów i interesariuszy LGD we wspólne działania dotyczące wdrażania LSR.

W tabeli nr 19, 20, 21, 22 zostały szczegółowo przedstawione działania komunikacyjne jakie LGD planuje podjąć z mieszkańcami i podmiotami z obszaru w ramach planu komunikacji, środki przekazu, adresatów ze szczególnym uwzględnieniem

wymiany informacji z grupą defaworyzowane, przypisane tym działaniom wskaźniki oraz oczekiwane rezultaty.

Analiza efektów działań komunikacyjnych oraz środków przekazu

Analiza efektów działań komunikacji oraz środków przekazu odbywać się będzie poprzez systematyczne (minimum raz na kwartał) monitorowanie osiągnięcia wskaźników. Monitorowanie wdrażania planu komunikacji ma bardzo duże znaczenie, by zapewnić efektywne osiągnięcie zakładanych wskaźników oraz zaplanować ewaluację efektów realizacji. LGD zakłada, że procesowi monitoringu podlegać będą dane mające wpływ na realizację zakładanych wskaźników tj. liczba podmiotów, które współpracują z LGD oraz zamieszczają na swoich stronach internetowych lub tablicach ogłoszeń informacje o działaniach podejmowanych przez LGD na ich prośbę np. e-malową, liczbę prowadzonych form szkoleniowych dla potencjalnych beneficjentów, beneficjentów, potencjalnych grantobiorców, grantobiorców czy liczbę uczestników tych form szkoleniowych. Do zagwarantowania efektywnego wdrożenia planu komunikacji LGD planuje przeprowadzać ewaluację śródkresową w której zbadany zostanie poziom osiągnięcia wskaźników oraz jakości stosowanych środków przekazu w stosunku do grup docelowych.

Tabela 20. Plan komunikacyjny w zakresie realizacji celu szczegółowego 1: „Dotarcie do szerokiego grona odbiorców, w tym potencjalnych beneficjentów z informacją o LSR jej założeniach, celach i postępie w realizacji oraz promocja dobrych praktyk”
– działania, adresaci, środki przekazu, wskaźniki, efekty

Termin	Działania komunikacyjne	Adresaci/grupa docelowa	Środki przekazu	Wskaźniki (produktu)	Planowane efekty (rezultaty)
II połowa 2016/I połowa 2017	<u>Kampania informacyjna</u>	– Mieszkańcy; – Potencjalni beneficjenci; – Grupy defaworyzowane określone w LSR	○ Wydarzenie promocyjno-informacyjne; ○ Artykuły w prasie lokalnej; ○ Strona internetowa; ○ Ogłoszenia w siedzibach partnerów LGD; ○ Publikacja LSR oraz rozpowszechnienie na obszarze.	▪ Liczba wydarzeń – 1 ▪ Liczba artykułów – 1 ▪ Liczba stron www. – 1 ▪ Liczba wydrukowanych egzemplarzy LSR – 50	• Liczba uczestników wydarzenia – 60 • Liczba użytkowników strony internetowej LGD – 10 000 • Liczba udostępnionych LSR – 50
2016 – 2022	<u>Stoiska informacyjno-konsultacyjne na wydarzeniach gminnych</u>	– Mieszkańcy; – Potencjalni beneficjenci LSR; – Grupy defaworyzowane określone w LSR;	○ Stoisko informacyjno-konsultacyjne	▪ Liczba wydarzeń, w których LGD weźmie udział ze stoiskiem informacyjno-konsultacyjnym – 21	• Liczba osób które skorzystały ze stoiska - 210
2017 – 2023	<u>Upublicznienie na stronie internetowej LGD raportów z prowadzonych ewaluacji</u>	– Mieszkańcy; – Beneficjenci; – Partnerzy LGD; – Członkowie LGD;	○ Raport z ewaluacji on-going; ○ Raport z ewaluacji mid-term; ○ Raport z ewaluacji ex-post.	▪ Liczba raportów z ewaluacji bieżącej - 8 ▪ Liczba przeprowadzonych ewaluacji mid-term – 1 ▪ Liczba przeprowadzonych ewaluacji ex-post – 1	• Liczba osób, które zapoznały się raportami z badań ewaluacyjnych na stronie internetowej LGD – 1 000

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 21. Plan komunikacyjny w zakresie realizacji celu szczegółowego 2: „Wzrost wiedzy nt. zasad ubiegania się o przyznanie pomocy i prawidłowe rozliczanie udzielonego wsparcia oraz osób zaangażowanych we wdrażanie LSR” – działania, adresaci, środki przekazu, wskaźniki, efekty

Termin	Działania komunikacyjne	Adresaci/grupa docelowa	Środki przekazu	Wskaźniki (produktu)	Planowane efekty (rezultaty)
II połowa 2016 r - 2023	<u>Szkolenia na temat zasad ubiegania się o przyznanie pomocy i prawidłowego rozliczania udzielonego wsparcia w formie szkoleń.</u>	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy i wnioskodawcy, w szczególności: — organizacje pozarządowe (NGO); — sformalizowane grupy bez osobowości prawnej; — instytucje kultury; — przedsiębiorcy (mikro i małe przedsiębiorstwa);	• spotkania bezpośrednie	• Liczba form szkoleniowych dla potencjalnych beneficjentów i beneficjentów – 15 • Liczba form szkoleniowych dla potencjalnych grantobiorców i grantobiorców – 6	• Liczba uczestników szkoleń – 210
II połowa 2016 r - 2023	<u>Pełne, indywidualne doradztwo (przez pełne indywidualne, doradztwo rozumie się bezpłatną usługę doradczą świadczoną przez pracownika biura LGD na rzecz potencjalnego beneficjenta, beneficjenta zainteresowanego uzyskaniem wsparcia w ramach LSR lub jego rozliczenia po zastosowaniu się podmiotu korzystającego z doradztwa do uwag i wskazówek doradcy)</u>	— osoby fizyczne tj. mieszkańcy obszaru LGD; — zdiagnozowane grupy defaworyzowane określone w LSR; — jednostki samorządu terytorialnego;	• punkt informacyjno-doradczy w biurze LGD;	• Liczba prowadzonych punktów informacyjno-doradczych – 1 • Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego, pełnego doradztwa - 100	• Procentowo wyrażony stosunek liczby wniosków, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzielaniu doradztwa do liczby wniosków, które zostały wybrane przez Radę do dofinansowania korzystające z doradztwa w LGD – 90%
II połowa	<u>Działania w zakresie podnoszenia kompetencji pracowników biura</u>	– Pracownicy Biura	• Szkolenia dla pracowników	• Liczba godzin szkoleniowych – 40	• Liczba pracowników biura

**Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność obszaru
Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski”
na lata 2016-2023**

2016 r - 2023	Biura			biorących udział w szkoleniach, którym wzrosła wiedza – 2	
II połowa 2016 r - 2023	Działania w zakresie podnoszenia kompetencji członków Rady	– Członkowie Rady	• Szkolenia dla członków Rady	• Liczba godzin szkoleniowych – 40	• Liczba członków Rady biorących udział w szkoleniach, którym wzrosła wiedza - 14

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 22. Plan komunikacyjny w zakresie realizacji celu szczegółowego 3: „Informowanie przedstawicieli poszczególnych grup docelowych, w tym grup defaworyzowanych o ofercie wsparcia do nich skierowanej z uwzględnieniem ich szczególnych potrzeb komunikacyjnych” – działania, adresaci, środki przekazu, wskaźniki, efekty

Termin	Działania komunikacyjne	Adresaci/grupa docelowa	Środki przekazu	Wskaźniki (produktu)	Planowane efekty (rezultaty)
II połowa 2016 - 2023	Przekazywanie bieżących informacji nt. ofert wsparcia;	— grupy defaworyzowane szczegółowo określone w LSR;	• Umieszczenie informacji w miejscach najczęściej uczęszczanych przez przedstawicieli grup defaworyzowanych np. OPS, ośrodki zdrowia, urzędy pracy, żłobki, przedszkola, szkoły;	• Liczba miejsc - 10	• Gwarancja dotarcia do znacznej liczby określonych odbiorców przez dostosowanie metod komunikacyjnych do poszczególnych grup
II połowa 2016 r - 2023	Przekazywanie informacji w formie newslettera;	— Jednostki samorządu terytorialnego; — Organizacje pozarządowe (NGO); — Przedstawiciele sformalizowanych grup bez osobowości prawnej;	• Poczta elektroniczna;	• Liczba stworzonych baz kontaktów e-mailowych, na które przesyłane będą bieżące informacje – 1 ;	

**Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność obszaru
Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowski”
na lata 2016-2023**

		<ul style="list-style-type: none"> — Instytucje kultury; — Przedsiębiorcy (mikro i małe przedsiębiorstwa); — Osoby fizyczne; — Podmioty gospodarcze, których działalność związana jest z wykorzystaniem zasobów obszaru tj. z branży turystycznej i przetwórstwa; 		
II połowa 2016 r - 2023	Współpraca LGD z partnerami w przekazywaniu informacji nt. ofert wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> — Mieszkańcy, beneficjenci i opinia publiczna; — Potencjalni beneficjenci LSR; — Zdiagnozowane grupy defaworyzowane określone w LSR; 	<ul style="list-style-type: none"> • Poczta elektroniczna; 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba podmiotów na obszarze LGD, które będą informowały o ofercie poprzez stronę internetową, tablicę ogłoszeń, osobiście – 10;

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 23. Plan komunikacyjny w zakresie realizacji celu szczegółowego 4: „Zaangażowanie partnerów i interesariuszy LGD we wspólne działania dotyczące wdrażania LSR” – działania, adresaci, środki przekazu, wskaźniki, efekty

Termin	Działania komunikacyjne	Adresaci/grupa docelowa	Środki przekazu	Wskaźniki (produktu)	Planowane efekty (rezultaty)
II połowa 2016 - 2023	Partycypacja lokalnej społeczności na poziomie współdziałania i delegowania działań.	<ul style="list-style-type: none"> — Członkowie Zespołu ds. monitoringu i ewaluacji — Członkowie Zespołu ds. aktualizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • Posiedzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba posiedzeń – 20 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba członków Zespołów – 30

Źródło: Opracowanie własne

X. INNOWACYJNOŚĆ – JEŚLI DOTYCZY

Realizacja strategii przez LGD jest innowacyjną interwencją na obszarze LGD. Już na etapie budowania LSR zostały zastosowane zalecane, innowacyjne metody partycypacji lokalnej społeczności, dzięki którym udało się właściwie zdiagnozować obszary problemowe oraz opracować ich rozwiązania, a także warunki wdrażania LSR.

Następnie LGD również podczas realizacji LSR przewidziała innowacyjne podejście, które angażuje w wysokim stopniu mieszkańców i podmioty z obszaru LGD oraz przedstawicieli wszystkich trzech sektorów. LGD określiła również innowacyjne przedsięwzięcie, na poziomie którego uszczegółowiła definicję innowacyjności uwzględniła w kryteriach wyboru premiowanie projektów innowacyjnych. Ponadto zaplanowała realizację tzw. projektów grantowych, które zdecydowanie będą nowością na obszarze LGD i już na etapie tworzenia strategii cieszą się dużym zainteresowaniem.

Podsumowując, dzięki stworzonym warunkom w PROW bardzo łatwo było stworzyć niniejszy dokument, aby zawierał on cechy innowacyjności. Wsparcie przez LGD innowacyjności znalazło swój wyraz w celach, przedsięwzięciach (np. Innowacyjny Zaścianek), kryteriach (kryterium 1. Innowacyjny charakter operacji), jak również w samym procesie przygotowania LSR.

XI. ZINTEGROWANIE

Zgodnie ze specyfiką podejścia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, niniejsza strategia posiada charakter zintegrowany. W pierwszej kolejności zintegrowanie to związane jest z ukierunkowaniem strategii, jej planowanej ingerencji w rozwój obszaru na rozwiązywanie problemów i osiągnięcie celów wyznaczonych razem z mieszkańcami tego obszaru w partycypacyjnym jej opracowywaniu.

Zaplanowane do realizacji cele i przedsięwzięcia wymagają współdziałania i zaangażowania reprezentantów wszystkich sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego by zostały one jak najefektywniej osiągnięte. Planowane przedsięwzięcia w celu ogólnym I będą najbardziej skuteczne gdy, LGD poprzez realizację przedsięwzięcia edukacyjnego pn. *Wiedza i Innowacje* zachęci społeczność lokalną do podejmowania działań innowacyjnych w sferze gospodarczej, przy przychylnym nastawieniu sektora publicznego czego odzwierciedleniem są założenia tych podmiotów w ich strategiach. Te celowe, zintegrowane działanie podmiotów z obszaru LGD powinny oddziaływać na podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej poprzez realizację kolejnych przedsięwzięć z celu I, które przyczynią się do zniwelowania słabej strony określonej w SWOT dotyczącej małej ilości miejsc pracy. Zintegrowane podejście do rozwoju obszaru widoczne jest również przy realizacji przedsięwzięcia pn. *Zasoby a Przedsiębiorczość*, gdzie działania w nim realizowane są nastawione na spójne wykorzystywanie zasobów naturalnych obszaru LGD przy podejmowaniu działalności gospodarczych. Promocja obszaru LGD zaplanowana w ostatnim przedsięwzięciu przy współdziałaniu różnych podmiotów również ma za zadanie pobudzenie rozwoju obszaru.

Zakładane do realizacji przedsięwzięcia z celu ogólnego II również posiadają charakter zintegrowany, gdyż angażują różne sektory do jego realizacji, a w konsekwencji ich efekty są skierowane do wszystkich mieszkańców obszaru LGD.

Należy podkreślić, że LGD planuje zaangażować różne branże działalności gospodarczych (turystyczne, usługowe i produkcyjne) do realizacji opracowanego celu głównego I. Społeczność lokalna jest najważniejszym elementem powodzenia wdrażania wszystkich celów oraz przedsięwzięć niniejszej Strategii. Dlatego zaangażowanie mieszkańców stanowi kluczowy czynnik w procesie zmiany istniejącej sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru LSR. Aktywne współuczestnictwo osób zamieszkujących obszar działania Stowarzyszenia w pełni wpisuje się w realizację idei podejścia zintegrowanego.

Tabela 24. Spójność celów i przedsięwzięciu LSR z celami dokumentów planistycznych

Cele dokumentu planistycznego	Cel/przedsięwzięcie w LSR
PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH NA LATA 2014-2020	
<i>Cel szczegółowy 6A - Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy</i>	<i>Cel szczegółowy 1.1, 1.2 i 1.3</i> <i>Przedsięwzięcie:</i> — Innowacyjny Zaścianek; — Wiedza i Innowacje; — Start produkcji i Usług; — Zasoby a Przedsiębiorczość.
<i>Cel szczegółowy 6B – Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich</i>	<i>Cel szczegółowy 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2</i> <i>Przedsięwzięcie:</i> — Innowacyjny Zaścianek; — Wiedza i Innowacje; — Start produkcji i Usług; — Zasoby a Przedsiębiorczość; — Współpraca przy promocji; — MILA; — ISKRA; — Kompetencje Społeczne.
STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU LUDZKIEGO 2020	
<i>Cel główny – Rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjału osób, tak aby mogły one w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia;</i> <i>Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia;</i> <i>Cel szczegółowy 3 – Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym</i> <i>Cel szczegółowy 5 – Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli</i>	<i>Cel szczegółowy: 1.1, 1.2, 1.3, 2.1</i> — Innowacyjny Zaścianek; — Start produkcji i Usług; — Zasoby a Przedsiębiorczość; — Mila; — Wiedza i Innowacje; — Kompetencje społeczne
STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO 2030 ROKU INNOWACYJNE MAZOWSZE	
<i>Cel strategiczny 1 – Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii;</i>	<i>Cel szczegółowy 1.1, 1.2</i> <i>Przedsięwzięcie:</i> — Innowacyjny Zaścianek; — Start produkcji i Usług;

<p><i>Cel rozwojowy</i> – Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii</p>	<p>— Zasoby a Przedsiębiorczość;</p>
<p><i>Cel strategiczny 3</i> – Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki; <i>Cel rozwojowy</i> – Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki</p>	<p>Cel szczegółowy 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2 Przedsięwzięcie: — Innowacyjny Zaścianek; — Wiedza i Innowacje; — Start produkcji i Usług; — Zasoby a Przedsiębiorczość; — MILA; — ISKRA; — Kompetencje Społeczne.</p>
<p><i>Cel ramowy 2</i> – Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia <i>Cel rozwojowy</i> – Wykorzystywanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia</p>	<p>Cel szczegółowy 1.3 Przedsięwzięcie: — Zasoby a Przedsiębiorczość;</p>
STRATEGIA ROZWOJU GMINY CZERWIN NA LATA 2010-2017	
<p><i>Cel strategiczny</i> – Tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości. <i>Cel operacyjny 1</i> – wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw. <i>Cel operacyjny 3</i> – Łagodzenie skutków bezrobocia</p>	<p><i>Cel szczegółowy 1.1, 1.2 i 1.3</i> Przedsięwzięcie: — Innowacyjny Zaścianek; — Wiedza i Innowacje; — Start produkcji i Usług; — Zasoby a Przedsiębiorczość.</p>
<p><i>Cel strategiczny</i> – Sprawnie funkcjonująca infrastruktura społeczna, świadcząca jakości usług mieszkańcom oraz zapewniająca im poczucie bezpieczeństwa. <i>Cel operacyjny 1</i> – System pomocy społecznej chroniący potrzebujących mieszkańców Gminy. <i>Cel operacyjny 2</i> – powszechny dostęp do sportu i rekreacji na terenie Gminy</p>	<p><i>Cel szczegółowy 2.1</i> Przedsięwzięcie: — ISKRA; — MILA.</p>
STRATEGIA ROZWOJKU GMINY GOWOROWO NA LATA 2015-2020	
<p><i>Cel strategiczny A</i> – Umacnianie kapitału społecznego i konsekwentne przełamywanie podziałów wewnątrz wspólnoty gminnej. <i>Cel operacyjny A1</i> – Intensywna aktywizacja i rozwój organizacji pozarządowych <i>Cel operacyjny A2</i> – Systematyczne wspieranie samoorganizowania się środowisk gospodarczych gminy</p>	<p><i>Cel szczegółowy 2.1 i 2.2 oraz 1.1, 1.2 i 1.3</i> Przedsięwzięcie: — ISKRA; — Kompetencje Społeczne — Wiedza i Innowacje; — Start produkcji i Usług; — Zasoby a Przedsiębiorczość.</p>
<p><i>Cel strategiczny B</i> – Stworzenie, aktualizowanie i realizacja strategii promocji lokalnych tradycji i lokalnego zasobu</p>	<p><i>Cel szczegółowy 1.3</i> Przedsięwzięcie: — Zasoby z Przedsiębiorczość.</p>

historycznego <i>Cel operacyjny B1</i> – Wsparcie rozwoju turystyki wiejskiej i zwiększenia wiejskich produktów turystycznych	
<i>Cel strategiczny C</i> – Stworzenie warunków dla rozwoju rolnictwa, szkółkarstwa, przetwórstwa i przedsiębiorczości <i>Cel operacyjny C2</i> – Systematyczne wspieranie rozwoju rolnictwa, szkółkarstwa, przetwórstwa i przedsiębiorczości	<i>Cel szczegółowy 1.1, 1.2, 1.3</i> <i>Przedsięwzięcie:</i> — Innowacyjny Zaścianek; — Start produkcji i Usług; — Zasoby a przedsiębiorczość.
<i>Cel operacyjny D</i> – Tworzenie podstaw do rozwoju turystyki wiejskiej i aktywizacji społeczności lokalnej <i>Cel operacyjny D 2</i> - Budowa infrastruktury służącej integracji i rozwojowi aktywności fizycznej, w tym placów zabaw, siłowni zewnętrznych, boisk, ścieżek rowerowych	<i>Cel szczegółowy 2.1</i> <i>Przedsięwzięcie:</i> — MILA
STRATEGIA GMINY TROSZYN NA LATA 2014-2020	
<i>Cel strategiczny 1</i> – Poprawa jakości życia społecznego i rozwój postaw obywatelskich <i>Cel operacyjny 1.1</i> – Pobudzenie kreatywności projektowej i postaw obywatelskich mieszkańców <i>Cel operacyjny 1.3</i> – Uatrakcyjnienie oferty edukacyjnej i rekreacyjno-sportowej	<i>Cel szczegółowy: 2.1</i> <i>Przedsięwzięcia:</i> — MILA ; — ISKRA.
<i>Cel strategiczny 2</i> – Tworzenie warunków do rozwoju innowacyjnego rolnictwa i wysokiej jakości usług dla ludności. <i>Cel operacyjny 2.2</i> – Wspieranie i rozwój jakości i innowacyjności w usługach; <i>Cel operacyjny 2.3</i> – Stworzenie i wdrożenie systemu oferty turystyki weekendowej i agroturystyki w oparciu o posiadane walory i atrakcje regionu	<i>Cel szczegółowy 1.1, 1.2</i> <i>Przedsięwzięcia:</i> — Innowacyjny Zaścianek; — Wiedza i innowacje; — Start Produkcji i Usług; — Zasoby a Przedsiębiorczość.
<i>Cel strategiczny 3</i> – Rozwój infrastruktury technicznej opartej o zasady zrównoważonego rozwoju <i>Cel operacyjny 4.1</i> – Rozwój współpracy władz ze środowiskiem lokalnym i międzynarodowym	<i>Cel szczegółowy 1.3, 2.2</i> <i>Przedsięwzięcie:</i> — Współpraca przy promocji; — Kompetencje Społeczne.

Źródło: Opracowanie własne

Dodatkowo należy podkreślić, że cele opisane w strategii są zintegrowane i komplementarne z celami strategicznymi Ośrodków Pomocy Społecznych z terenu LGD. Zintegrowanie to wynika z faktu, iż LGD w swoich działaniach nastawiona jest na rozwój miejsc pracy oraz tworzenie dogodnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości a w konsekwencji na walkę z bezrobociem na swoim obszarze. Dodatkowo powiązania celów strategicznych OPS-ów z celami LSR wynikają z działań kierowanych do opisanych

w LSR grup defaworyzowanych w szczególności dotyczących przeciwdziałaniu ich wykluczenia z życia społecznego.

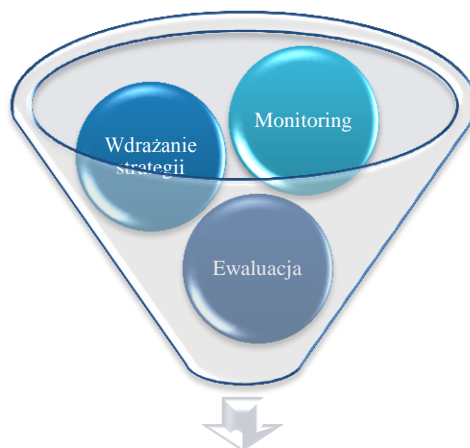
Tabela 25. Wykaz dokumentów opis i ich celów powiązanych z celami w LSR

Nazwa dokumentu	Cel strategiczny zintegrowany z celami LSR
Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Goworowo na lata 2014-2021	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przeciwdziałanie ubóstwu i bezrobociu oraz zapobieganie ich skutkom; 2. Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania oraz umożliwienie im udziału w życiu społecznym; 3. Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego
Strategia Rozwiązywania problemów Społecznych Gminy Rzewnie na lata 2014-2020	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ograniczenie i przeciwdziałanie bezrobociu; 2. Wsparcie dla osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych.
Strategia rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy Troszyn w latach 2014-2020	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmniejszenie bezrobocia i jego skutków na terenie Gminy Troszyn; 2. Zapobieganie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu rodzin z Gminy Troszyn; 3. Poprawa warunków, funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej; 4. Wspieranie osób starszych i ich aktywizacja.

Źródło: Opracowanie własne

XII. MONITORING I EWALUACJA

Proces wdrażania strategii, monitoringu oraz ewaluacji są względem siebie niezależne, choć pozostają w ścisłym związku, gdyż dotyczą tych samych kwestii. Bieżące monitorowanie realizacji strategii, obserwacja postępu finansowo-rzeczowego ma zapewnić zgodną z planem jej realizację oraz możliwość podjęcia adekwatnej reakcji przy stwierdzeniu ewentualnych uchybień. Monitoring jest więc nieodłącznym elementem realizacji strategii. System monitoringu w LGD został zbudowany wokół celów ogólnych i szczegółowych, logicznie powiązanych z podejmowanymi działaniami i w ramach zaplanowanych przedsięwzięć i zaangażowanymi środkami a pośrednio osiąganymi rezultatami w układzie przyczynowo skutkowym. Proces monitoringu w LGD stanowi zatem równoległy do jej wdrażania, ciągły i rutynowy proces wymagający zbierania i analizy danych oraz raportowania wyników w określonych przedziałach czasowych.

Realizacja strategii zgodnie z planem działania

Ryc. 14. Przebieg realizacji strategii

Źródło: opracowanie własne

Organem doradczym czuwającym nad prawidłowym procesem wdrażania LSR, monitoringu i ewaluacji będzie powołany decyzją Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia LGD „Zaścianek Mazowsza” Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji LSR. Obsługę posiedzeń Zespołu zapewni biuro LGD, które będą odbywały się raz na pół roku, a do zakresu obowiązków tego Zespołu będzie należało:

- ✚ zatwierdzanie narzędzi do monitoringu;
- ✚ opiniowanie i zatwierdzanie opracowywanych przez biuro raportów kwartalnych i rocznych;
- ✚ opiniowanie raportów z ewaluacji bieżącej, śródkresowe oraz końcowej oraz przedkładanie ich przed Zarządem oraz Walnym Zebraniem Członków Stowarzyszenia LGD „Zaścianek Mazowsza”;

Jak wykazały informacje zebrane w trakcie internetowego badania ankietowego na czwartym kluczowym etapie opracowywania strategii LGD powinno informować mieszkańców i podmioty z obszaru LGD o swoich działania. W związku z czym planowane jest prowadzenie i bieżące aktualizowanie strony internetowej LGD www.zascianekmazowsza.pl oraz zamieszczanie na niej m.in. raportów kwartalnych, rocznych oraz z ewaluacji. Do pomiaru stopnia realizacji operacji/wskaźników i celi LSR osiągniętych przez beneficjentów LGD, wykorzystane będą ankiety monitorujące opracowane przez biuro LGD, zaopiniowane przez Zespół ds. monitoringu i ewaluacji oraz zatwierdzone przez Zarząd LGD. Według opinii/decyzji społeczności lokalnej LGD będzie w różnorodny sposób zwracał się do beneficjentów z prośbą o wypełnienie ankiety monitorującej tj. pocztą tradycyjną, e-mailową bądź osobiście.

W celu zapewnienia wysokiej jakości realizacji procesu wdrażania strategii, LGD zamierza poddać ciągłemu monitoringowi takie obszary jak: budżet, wskaźniki, nabory, cele, doradztwo, zaangażowanie społeczności lokalnej we wdrażanie i ewaluację strategii, promocję działań LGD ze szczególnym naciskiem na możliwości dofinansowania operacji za pośrednictwem LGD.

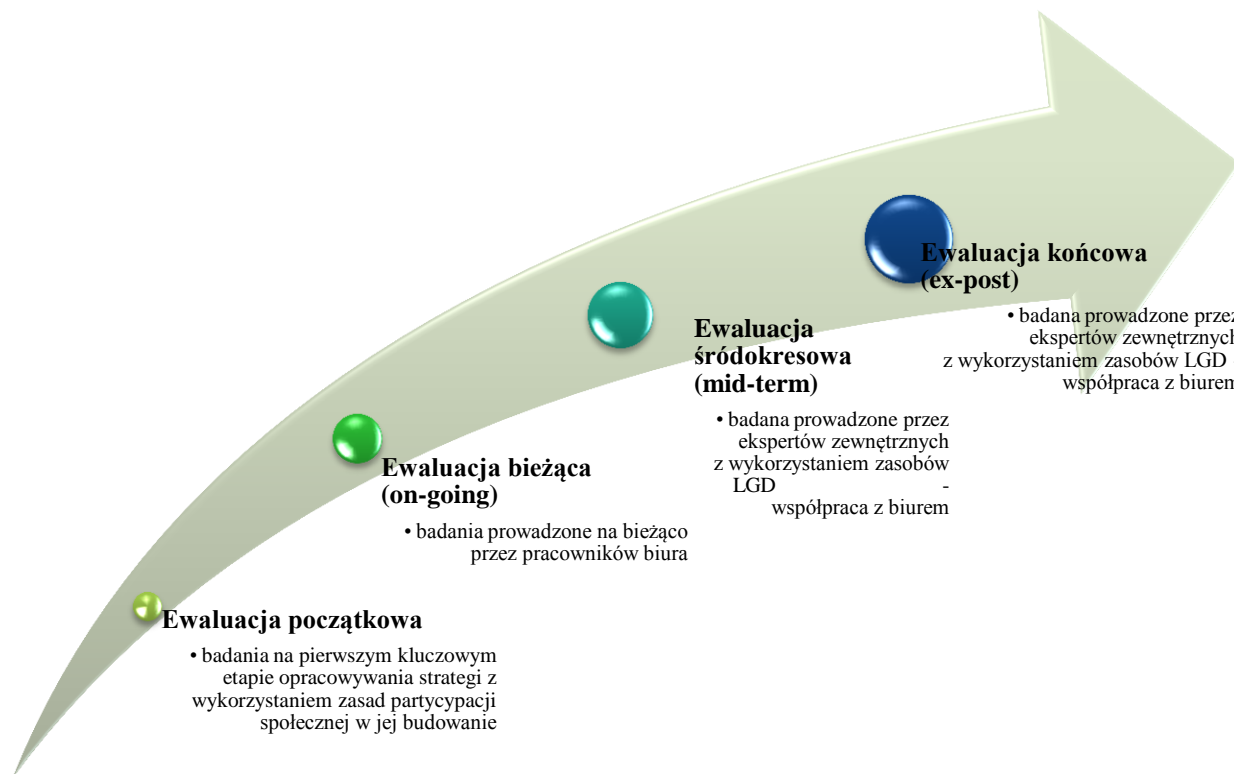
Ryc. 15. Wykaz obszarów podlegających bieżącemu monitoringowi
Źródło: opracowanie własne

Tabela 26. Zasady i procedury dokonywania monitoringu

Obszar monitoringu	Co mierzymy	Czas i okres pomiaru	Źródło/narzędzia
Budżet z wyszczególnieniem budżetu przeznaczanego na operacje dedykowane grupom defaworyzowanym oraz na tworzenie miejsc pracy.	Wysokość zrefundowanych środków.	Minimum raz w miesiącu i obligatoryjnie przed ogłoszeniem naboru.	— SW – informacja o wypłaconych środkach i podpisanych umowach; — Beneficjenci – ankieta monitorująca, bezpośredni kontakt, baza kontaktów e-mailowych i telefonicznych.
	Wysokość przyznanych środków.	Minimum raz w miesiącu i obligatoryjnie przed ogłoszeniem naboru.	— SW – informacja o wypłaconych środkach i podpisanych umowach; — Beneficjenci – bezpośredni kontakt, baza kontaktów e-mailowych i telefonicznych.
	Wysokość zaangażowanych środków.	Minimum raz w miesiącu i obligatoryjnie przed przystąpieniem ogłoszenia naboru.	— Listy rankingowe, złożone wnioski o przyznanie pomocy do biura LGD.
Cele, wskaźniki	Poziom osiągnięcia	Minimum raz	— SW – informacja

	zakładanych wskaźników oraz celów.	w miesiącu i obowiązkowo przed przystąpieniem ogłoszenia naboru.	o wypłaconych środkach i podpisanych umowach; — Beneficjenci – ankieta monitorująca (w przypadku zakończenia realizacji operacji), bezpośredni kontakt.
Doradztwo, szkolenia	Jakość udzielanego doradztwa i prowadzonych szkoleń;	Na bieżąco oraz po każdym spotkaniu doradczym/ szkoleniowym.	— Osoby korzystające z doradztwa i szkoleń – ankieta pro test i post test, bezpośredni kontakt, baza kontaktów e-mailowych i telefonicznych, listy obecności, karty doradztwa, dokumentacja zdjęciowa.
Partycypacja/Promocja	Zastosowane metody partycypacji we wdrażanie strategii w tym liczba i forma prowadzonych działań informacyjnych dotyczących np. możliwości ubiegania się o dofinansowanie	Na bieżąco	— Upublicznione informacje - strona internetowa LGD, partnerów LGD, prasa lokalna, portale społecznościowe, listy obecności, dokumentacja zdjęciowa
Nabory	Zgodność naborów z harmonogramem w tym liczba złożonych wniosków, wnioskowane kwoty pomocy, rodzaj beneficjentów.	Po każdym przeprowadzonym naborze	— Harmonogram naborów; — Ogłoszenie o naborze; — Rejestr złożonych wniosków; — Wnioski o przyznanie pomocy.
<p>Sposób wykorzystania wyników z analizy danych monitoringowych: Ciągły proces monitorowania prowadzony w biurze LGD oraz zbierane dane posłużą do:</p> <ul style="list-style-type: none"> — zapewnienia zgodności realizacji LSR z planem działania; — efektywnego zarządzania działaniami; — sprawnego wypełniania obowiązku sprawozdawczości; — raportowania stanu realizacji strategii; — przeprowadzenia badań ewaluacyjnych; — systematycznej kontroli realizacji zadań, budżetu (ze szczególnym naciskiem na zdiagnozowane grupy defaworyzowane oraz tworzenie miejsc pracy), osiągnięcia celi i wskaźników w odniesieniu do zapisów umowy ramowej; — zbierania danych/dowodów potwierdzających poprawne wdrażanie strategii. 			

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 16. Wykaz planowanych badań ewaluacyjnych

Źródło: opracowanie własne

Aby zagwarantować prawidłowe wdrażanie strategii z jej założeniami poniżej przedstawiono tabelaryczne zasady i procedury dokonywania ewaluacji, które w sposób przejrzysty ułatwią analizę adekwatności i wykonalności zaproponowanej metodologii.

Tabela 27. Zasady i procedury dokonywania ewaluacji

Co się bada? (Planowane elementy podlegające ocenie)	Kto wykonuje? (ewaluacja wewnętrzna/zewnętrzna)	Jak się wykonuje? (Źródła danych i metody ich zbierania, kryteria ewaluacyjne)	Kiedy? (Czas i okres dokonywania pomiaru)	Ocena (Analiza i ocena danych; wskaźników)
Ewaluacja początkowa (ocena własna)				
– diagnoza zasobów, potrzeb i oczekiwań mieszkańców oraz podmiotów z obszaru LGD „Zaścianek Mazowska” prowadzona w całym procesie opracowywania strategii na okres programowania 2014-2020				
Ewaluacja bieżąca (on-going)				
Budżet	Ocena własna – pracownicy biura LGD	SW – informacja o wypłaconych środkach i podpisanych umowach (korespondencja e-mailowa, pocztą	Na bieżąco w trakcie wdrażania strategii	Poziom wykorzystania budżetu z podziałem na poszczególne zakresy/działania w stosunku do planu
Wskaźniki				
Cele				

<p>Doradztwo</p> <p>Promocja działań informacyjnych,</p> <p>Partycypacja we wdrażanie i ewaluację LSR</p>		<p>tradycyjną);</p> <p>Beneficjenci - informacja o stanie realizacji operacji, wypłaconych środkach oraz jakości doradztwa (telefonicznie, pocztą tradycyjną, e-mailowa, osobiście);</p> <p>Beneficjenci/przyszli beneficjenci – ankiety;</p> <p>LGD – dane zastane np. zrealizowane płatności, działania promocyjne, metody/kanały rozpowszechniania informacji;</p> <p>Kryteria:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Trafność; — Skuteczność; 		<p>działania;</p> <p>Poziom realizacji celów i wskaźników;</p> <p>Zgodność z planem działania;</p> <p>Jakość świadczonych usług w tym doradczych;</p> <p>Stopień zastosowanych metod partycypacji oraz działań informacyjnych i promocyjnych.</p>
--	--	--	--	---

Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji bieżącej. Ewaluacja on-going będzie prowadzona na bieżąco przez pracowników biura, z której opracowywane będą raporty kwartalne oraz przedkładane do zaopiniowania Zespołowi ds. monitoringu i ewaluacji. Raport roczny opracowany również przez biuro, zaopiniowany przez Zespół będzie zatwierdzany przez Zarząd LGD. Wyniki z ewaluacji on-going posłużą do:

- informowania opinii publicznej (mieszkańców oraz podmioty z obszaru LGD) o stanie realizacji strategii;
- opracowywania argumentów dla ewentualnych zmian w strategii wynikających ze zmieniających się sytuacji społeczno-gospodarczych;
- uzyskania informacji potrzebnych do rozwiązywania problemów, których nie można zdiagnozować wyłącznie w oparciu o monitoring;
- dostarczania informacji w projektowaniu przyszłych działań/interwencji;
- bieżącego usprawnienia zarządzania działaniami podejmowanymi w trakcie wdrażania strategii.

Ewaluacja śródkresowa (mid- term)

<p>Cele</p> <p>Wskaźniki</p> <p>Budżet</p> <p>Działania podejmowane przez LGD na rzecz prawidłowego wdrażania LSR</p> <p>Kryteria</p> <p>Procedury</p>	<p>Ocena zewnętrzna przeprowadzana przez ekspertów zewnętrznych wyłonionych zgodnie z przyjętymi zasadami regulaminu zamówień publicznych, z wykorzystaniem zasobów wewnętrznych LGD - współpraca z biurem</p>	<p>Dane zastane – dokumentacja w biurze LGD (np. prowadzony monitoring, wnioski o przyznanie pomocy, informacje z SW, procedury, kryteria)</p> <p>Dane ogólnodostępne – np. z GUS, Starostwa, Regionalnego Związku Rolników Kółek i Organizacji Rolniczych, Gmin;</p> <p>CATI (wspomagany komputerowo wywiad</p>	<p>Połowa okresu wdrażania LSR – zakładany czas realizacji badania 2019 rok</p>	<p>Adekwatność wskaźników do zakładanych celów i przedsięwzięć;</p> <p>Stopień realizacji poszczególnych wskaźników i celów;</p> <p>Stopień realizacji budżetu i wpływ na LSR;</p> <p>Skuteczność podejmowanych przez LGD działań w realizację LSR;</p>
--	---	---	---	---

		<p>telefoniczny) – np. z beneficjentami działań LGD;</p> <p>IDI (indywidualny wywiad pogłębiony)/TDI (telefoniczny wywiad pogłębiony)/FGI (zogniskowany wywiad pogłębiony) – np. z członkami organów LGD, pracownikami biura LGD;</p> <p>Inne metody badawcze zaproponowane przez wykonawcę mające znaczący wpływ na badanie ewaluacyjne;</p> <p>Kryteria:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Adekwatność, — Skuteczność; — Efektywność. 		Opinia Rady/biura/beneficjentów nt. kryteriów oraz procedur.
<p>Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji śródkresowej. Raport z ewaluacji śródkresowej zostanie przedłożony do zaopiniowania Zespołowi ds. monitoringu i ewaluacji oraz zatwierdzony przez Zarząd LGD. Wyniki z ewaluacji mid-term posłużą do:</p> <ul style="list-style-type: none"> — oceny jakości monitorowania oraz wdrażania strategii; — wskazania słabych punktów, a tym samym konieczność działania na rzecz poprawy jakości wdrażania strategii; — sygnał do podjęcia działań w kierunku aktualizacji strategii; — informowania opinii publicznej (mieszkańców oraz podmioty z obszaru LGD) o stanie realizacji strategii. 				
Ewaluacja końcowa (ex-post)				
<p>Cele</p> <p>Wskaźniki</p> <p>Budżet</p> <p>Działania podejmowane przez LGD na rzecz prawidłowego wdrażania LSR</p>	<p>Ocena zewnętrzna – przeprowadzana przez ekspertów zewnętrznych wyłonionych zgodnie z przyjętymi zasadami regulaminu zamówień publicznych, z wykorzystaniem zasobów wewnętrznych LGD - współpraca z biurem</p>	<p>Dane zastane – dokumentacja w biurze LGD</p> <p>Dane ogólnodostępne – np. z GUS, Starostwa, Regionalnego Związku Rolników Kółek i Organizacji Rolniczych, Gmin;</p> <p>CATI (wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny) – np. z beneficjentami działań LGD;</p> <p>IDI (indywidualny wywiad pogłębiony)/TDI</p>	<p>Koniec okresu wdrażania LSR - zakładany czas realizacji badania 2023 rok</p>	<p>Stopień realizacji poszczególnych wskaźników i celów;</p> <p>Stopień realizacji budżetu i wpływ na LSR;</p> <p>Wpływ realizacji LSR na działania podejmowane przez beneficjentów/odbiorców działań LGD;</p> <p>Stopień trwałości zrealizowanych działań przez LGD;</p> <p>Czynniki wpływające na realizację LSR</p>

		<p>(telefoniczny wywiad pogłębiony)/FGI (zogniskowany wywiad pogłębiony) – np. z członkami organów LGD, pracownikami biura LGD;</p> <p>Inne metody badawcze zaproponowane przez wykonawcę mające znaczący wpływ na badanie ewaluacyjne;</p> <p>Kryteria:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Skuteczność; — Efektywność/ wydajność; — Użyteczność; — Trwałość. 		(pozytywne i negatywne).
<p>Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji końcowej. Raport z ewaluacji ex-post po zaopiniowaniu przez Zespół ds. monitoringu i ewaluacji oraz Zarząd LGD zostanie przedłożony do zatwierdzenia na Walnym Zebraniu Członków członkom stowarzyszenia LGD „Zaścianek Mazowski”. Wyniki z ewaluacji mid-term posłużą do:</p> <ul style="list-style-type: none"> — rozliczenia, czy założone cele zostały osiągnięte oraz czy proces ich realizacji był efektywny; — zbudowania zasobów wiedzy, służących do lepszej realizacji działań na obszarze LGD w przyszłości; — do oceny, czy podjęte działania z wykorzystaniem środków publicznych przyczyniły się do wzmocnienia aktywności gospodarczej i społecznej obszaru LGD; 				

Źródło: opracowanie własne

XIII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

LGD dokonała analizy LSR pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących dokument do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Na podstawie której, uznała, że opracowywana strategia stanowić będzie instrument finansowy realizacji założeń Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 Innowacyjne Mazowsze poprzez wykorzystanie środków Programu Rozwoju Obszarów wiejskich na lata 2014-2020. W skład zaproponowanych działań wchodzi zarówno działania inwestycyjne, jak i nieinwestycyjne, a informacje o zaproponowanych działaniach inwestycyjnych charakteryzują się wysokim stopniem uogólnienia. Szczegółowy zakres inwestycji znany będzie dopiero na etapie składania wniosków o dofinansowanie. W przypadku inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko beneficjent ubiegający się o wsparcie w ramach strategii będzie zobligowany do uzyskania stosownej decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Ponadto zakres planowanych w strategii działań nie będzie wykraczać poza ramy wspomnianej wcześniej Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego, a także Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014-2020, czyli dokumentów, które zostały poddane strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

Swoje stanowisko LGD przedstawiła we wniosku o uzgodnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, skierowanym do właściwej dyrekcji ochrony środowiska w dniu 2 listopada 2015 roku, nr LGD 2002 – 3/1/2015. W odpowiedzi Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie uznał argumentację LGD za właściwą i wyraził zdanie o braku konieczności przeprowadzania odrębnej procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla LSR obszaru LGD „Zaścianek Mazowski” dnia 25 listopada 2015 roku, nr WOOS-I.410.828.2015.ARM.

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Mapa obszaru objętego LSR	6
Ryc. 2. Sektorowość członków LGD	9
Ryc. 3. Struktura składu Rady LGD	10
Ryc. 4. Proces tworzenia LSR	14
Ryc. 5. Procentowy udział ludności obszaru gmin LGD	18
Ryc. 6. Dynamika zmian liczby ludności na obszarze LGD w latach 2007-2013	19
Ryc. 7. Struktura ludności wg płci na obszarze LGD w latach 2007-2013	20
Ryc. 8. Liczebność grupy osób w wieku produkcyjnym na obszarze LGD w latach 2007-2013	22
Ryc. 9. Linia trendu liczby mieszkańców obszaru LGD	23
Ryc. 10. Liczba bezrobotnych na obszarze LGD w podziale na poszczególne gminy w latach 2007-2013	24
Ryc. 11. Procentowa stopa bezrobocia na koniec 2014 roku w województwie mazowieckim	26
Ryc. 13. Fundacje i stowarzyszenia poza OSP na obszarze Polski w 2013 r.	31
Ryc. 14. Wizja, cele ogólne i cele szczegółowe LSR	40
Ryc. 15. Przebieg realizacji strategii	69
Ryc. 16. Wykaz obszarów podlegających bieżącemu monitoringowi	70
Ryc. 17. Wykaz planowanych badań ewaluacyjnych	72

SPIS TABEL

Tabela 1. Zestawienie podstawowych informacji o gminach tworzących obszar LGD	6
Tabela 2. Liczba i wielkość miejscowości LGD	7
Tabela 3. Dokumenty wewnętrzne regulujące zasady działania LGD	11
Tabela 4. Partycypanyjne metody konsultacji wykorzystane w procesie budowania LSR	16

Tabela 5. Liczba ludności obszaru gmin członkowskich LGD na dzień 31-12-2013 r.	18
Tabela 6. Struktura ludności LGD wg płci w latach 2007 i 2013	20
Tabela 7. Procentowy udział ludności w danej grupie wiekowej	21
Tabela 8. Procentowy udział bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla obszaru LGD w latach 2007-2013	26
Tabela 9. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminach LGD w latach 2007-2013	27
Tabela 10. Formy prowadzenia działalności gospodarczej przez prywatnych przedsiębiorców z obszaru LGD w roku 2013 oraz przedsiębiorstwa działające na obszarze LGD według klas wielkości w latach 2007 i 2013	28
Tabela 11. Podmioty zarejestrowane na obszarze LGD według sekcji PKD w roku 2013	28
Tabela 12. Liczba organizacji pozarządowych z obszaru LGD zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym	30
Tabela 13. Liczba stowarzyszeń zwykłych, uczniowskich klubów sportowych, klubów sportowych na obszarze LGD w latach 2007-2013	31
Tabela 14. Analiza SWOT obszaru LGD	34
Tabela 15. Tabelaryczne przedstawienie celów, przedsięwzięć i wskaźników LSR	46
Tabela 16. Tabelaryczna matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników	50
Tabela 17. Tabelaryczny plan działania	54
Tabela 18. Wysokość wsparcia finansowego na poszczególne poddziałania	56
Tabela 19. Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014 – 2020	56
Tabela 20. Plan komunikacyjny w zakresie realizacji celu szczegółowego 1: „Dotarcie do szerokiego grona odbiorców, w tym potencjalnych beneficjentów z informacją o LSR jej założeniach, celach i postępie w realizacji oraz promocja dobrych praktyk” – działania, adresaci, środki przekazu, wskaźniki, efekty	60
Tabela 21. Plan komunikacyjny w zakresie realizacji celu szczegółowego 2: „Wzrost wiedzy nt. zasad ubiegania się o przyznanie pomocy i prawidłowe rozliczanie udzielonego wsparcia oraz osób zaangażowanych we wdrażanie LSR” – działania, adresaci, środki przekazu, wskaźniki, efekty	61
Tabela 22. Plan komunikacyjny w zakresie realizacji celu szczegółowego 3: „Informowanie przedstawicieli poszczególnych grup docelowych, w tym grup defaworyzowanych o ofercie wsparcia do nich skierowanej z uwzględnieniem ich szczególnych potrzeb komunikacyjnych” – działania, adresaci, środki przekazu, wskaźniki, efekty	62
Tabela 23. Plan komunikacyjny w zakresie realizacji celu szczegółowego 4: „Zaangażowanie partnerów i interesariuszy LGD we wspólne działania dotyczące wdrażania LSR” – działania, adresaci, środki przekazu, wskaźniki, efekty	63
Tabela 24. Spójność celów i przedsięwzięciu LSR z celami dokumentów planistycznych	65

Tabela 25. Wykaz dokumentów opis i ich celów powiązanych z celami w LSR	68
Tabela 26. Zasady i procedury dokonywania monitoringu	70
Tabela 27. Zasady i procedury dokonywania ewaluacji	72

BIBLIOGRAFIA

- (2015). *Bezrobocie w województwie mazowieckim*. Warszawa: Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie.
- Chordecki, A. (2015, wrzesień 13). *Centrum Rozwoju*. Pobrano 2015 z lokalizacji www.centrum-rozwoju.eu: www.centrum-rozwoju.eu/o-polskiej-przedsiębiorczości/
- Dąbrowska Anna, D. W.-R. (2012). *Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej*. Warszawa: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.
- (2015). *Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004-2014*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- Jan Herbst, J. P. (2011). *Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2010*. Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor.
- Pędzich-Ciach, B. (2015). *Sprawozdanie z badania jakościowego przeprowadzonego w formie panelu ekspertów*. Troszyn: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Zaścianek Mazowsza".
- Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020. (2015). *III*, 20. Warszawa: Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
- Prognoza ludności Polski na lata 2008-2035*. Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych.
- (2014). *Przedsiębiorczość w Polsce*. Warszawa: Ministerstwo Gospodarki Departament Strategii i Analiz .
- Sadza, D. (2015). *Raport z Ewaluacji Ex-Post Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowsza” na lata 2009-2015 oraz funkcjonowania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowsza”*. Warszawa: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Zaścianek Mazowsza".
- Samsonowicz, H. (2014). *Ziemie nadorzańskie w dawnej Polsce*. W J. Kijowski (Red.), *Z kart naszej historii - dzieje ziem nadorzańskich* (str. 21). Troszyn: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania "Zaścianek Mazowsza".
- (2015). *Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym 2014 r. Stan w dniu 31 XII*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych i Rynku Pracy.

**Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność obszaru
Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowsza”
na lata 2016-2023**

(2015). *Strategia komunikacji PROW 2014 - 2020*. Warszawa: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Sulmicka, M. (2013). *Tendencje rozwoju mazowieckiego rolnictwa*. Pobrano z lokalizacji www.mazowsze.hist.pl.